

T.C.
BOLU ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİMİ BİLİM DALI

TÜRKÇENİN YABANCI DİL OLARAK ÖĞRETİMİNDE
KULLANILAN KİTAPLARDAKİ KALIP SÖZ VE DEYİM
VARLIĞI

Yüksek Lisans Tezi

HAZIRLAYAN
Sena ZORPUZAN

DANIŞMAN
Prof. Dr. Halit KARATAY

BOLU, KASIM 2018

YÜKSEK LİSANS TEZ ONAY FORMU

Sena ZORPUZAN tarafından hazırlanan "Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Kullanılan Kitaplardaki Kalıp Söz ve Deyim Varlığı" adlı çalışma Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı, Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Bilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir. (23.11.2018)

Akademik Unvan ve Adı Soyadı

İmza

Üye (Tez Danışmanı)

:Prof. Dr. Halit KARATAY

Üye

:Doç. Dr. Mehmet KURUDAYIOĞLU

Üye

:Dr. Öğr. Üyesi Salih Kürşad DOLUNAY

Prof. Dr. Türkan ARGON

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

Etik İlkelerine Uyulduğuna İlişkin Beyan

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum, “Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Kullanılan Kitaplardaki Kalıp Söz ve Deyim Varlığı” başlıklı çalışmanın yazılmasında bilimsel ve etik kurallara uyduğumu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda atıfta bulunduğumu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, tezin tamamının ya da bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitede bir tez çalışması olarak sunulmadığımı beyan ederim. 23/11/2018

Sena ZORPUZAN

TEŞEKKÜR

Araştırma sürecinde beni yüreklendirip bana yol gösteren değerli danışman hocam sayın Prof. Dr. Halit KARATAY'a; değerli görüşlerinden yararlandığım Doç. Dr. Mehmet KURUDAYIOĞLU'na, Doç. Dr. Özay KARADAĞ'a, Dr. Öğr. Üyesi Salih Kürşad DOLUNAY'a; tez aşamasında yanımda olan, beni her zaman destekleyen ve yardımlarını esirgemeyen eşim Remzi ZORPUZAN'a, eğitim hayatım boyunca her zaman yanımda olan maddi ve manevi desteğini esirgemeyen çok sevdiğim aileme sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Sena ZORPUZAN

İÇİNDEKİLER

YÜKSEK LİSANS TEZİ ONAY FORMU	ii
ETİK İLKELERE UYULDUĞUNA İLİŞKİN BEYAN	iii
TEŞEKKÜR	iv
İÇİNDEKİLER	v
TABLolar DİZİNİ	viii
GRAFİKLER DİZİNİ.....	x
SİMGELER VE/VEYA KISALTMALAR	xi
ÖZET	xii
ABSTRACT	xv
I. BÖLÜM	
1.Giriş	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Araştırmanın Amacı	2
1.3. Araştırmanın Önemi	3
1.4. Araştırmanın Problemi	4
1.5. Sınırlılıklar	5
1.6.Tanımlar	6
II. BÖLÜM	
2. Kuramsal Temeller ve İlgili Araştırmalar	7
2.1. Söz Varlığı	7
2.2. Söz Varlığının Unsurları	9
2.2.1. Temel Söz Varlığı	10
2.2.2. Sözcük	11
2.2.3. Yabancı Sözcükler	12
2.2.4. Çeviri Sözcükler	13
2.2.5. Terimler	13
2.2.6. İkilemeler	14
2.2.7. Deyimler	15

2.2.8. Kalıp Sözcükler	19
2.2.8.1. Kalıp Sözcüklerin Yapısal Özellikleri	20
2.2.8.1.1. Kalıplaşmış Olma	20
2.2.8.1.2. Kalıplaşma Dereceleri	20
2.2.8.1.3. Ögelerin Dizilişi	21
2.2.8.1.4. Sözcük Sayısı	21
2.2.8.2. Kalıp Sözcüklerin Anlamsal Özellikleri	22
2.2.8.3. Kalıp Sözcüklerin İşlevsel Özellikleri	22
2.2.8.4. Kalıp Sözcüklerde Bağlam	24
2.2.8.5. Kalıp Sözcüklerde Sıklık	25
2.2.9. Atasözcükleri	25
2.3. Dil Öğretiminde Kalıp Sözcükler ve Deyimler	27
2.3.1. Dil Öğretiminde Kalıp Sözcükler	27
2.3.1.1. Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Kalıp Sözcükler	32
2.3.2. Dil Öğretiminde Deyimler	34
2.3.2.1. Türkçe'nin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Deyimler	36
2.4. İlgili Araştırmalar	37
2.4.1. Kalıp Sözcükler İle İlgili Araştırmalar	37
2.4.2. Deyimler İle İlgili Araştırmalar	39
III. BÖLÜM	
3. Yöntem	42
3.1. Araştırmanın Yöntemi	42
3.2. İncelenen Eserler	42
3.3. Veri Toplama Yöntemi	43
3.4. Toplanan Verilerin Analizi	44
3.5. Değerlendirme Ölçütü.....	44
IV. BÖLÜM	
4. Bulgular ve Yorumlar	46
4.1. Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe ve Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nin Kalıp Sözcükler ve Deyimler Açısından Karşılaştırılması	46
4.2. Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe ve Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nin Kalıp Sözcükler Açısından Karşılaştırılması	48

4.2.1. Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe ve Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti A1 Kalıp Sözlerin Karşılaştırılması	48
4.2.2. Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe ve Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti A2 Kalıp Sözlerin Karşılaştırılması	52
4.2.3. Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe ve Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti B1 Kalıp Sözlerin Karşılaştırılması	55
4.2.4. Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe ve Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti B2 Kalıp Sözlerin Karşılaştırılması	58
4.2.5. Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe ve Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti Tüm Düzeylerdeki Kalıp Sözlerin Karşılaştırılması	61
4.2.6. Kitaplarda Yer Alan Kalıp Sözlerin İşlev ve Bağlam Açısından Sınıflandırılması	65
4.3. Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe ve Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nin Deyimler Açısından Karşılaştırılması	81
4.3.1. Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe ve Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti A1 Deyimlerin Karşılaştırılması	82
4.3.2. Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe ve Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti A2 Deyimlerin Karşılaştırılması	84
4.3.3. Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe ve Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti B1 Deyimlerin Karşılaştırılması	88
4.3.4. Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe ve Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti B2 Deyimlerin Karşılaştırılması	93
4.3.5. Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe ve Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti Tüm Düzeylerde Deyimlerin Karşılaştırılması	100
4.4. Dil Düzeylerine Göre Deyim Öneri Listesi	110
4.4.1. Dil Düzeylerine Göre Sınıflandırılmış Deyimler Listesi Önerisi	110
V. BÖLÜM	
5. Sonuç ve Öneriler	120
5.1. Sonuçlar	120
5.2. Öneriler	130
KAYNAKÇA	131

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 2.1. Ortak öneri genel düzeyleri basamaklar kümesi	29
Tablo 2.2. Diller İçin Avrupa Ortak Öneriler Çerçeve Metni'ndeki kalıp sözleri içeren yeterlik ifadeleri	31
Tablo 3.1. Araştırmada incelenen ders kitapları	43
Tablo 4.1. Kitaplardaki kalıp söz sayısı ve sıklığı	47
Tablo 4.2. A1 düzeyindeki kalıp sözlerin sayısı	48
Tablo 4.3. A1 düzeyinde her iki sette ortak olarak kullanılan kalıp sözler	49
Tablo 4.4. Her iki sette A1 düzeyinde kullanılan ortak olmayan kalıp sözler	50
Tablo 4.5. A2 düzeyindeki kalıp sözlerin sayısı	52
Tablo 4.6. A2 düzeyinde her iki sette ortak olarak kullanılan kalıp sözler	52
Tablo 4.7. Her iki sette A2 düzeyinde kullanılan ortak olmayan kalıp sözler	54
Tablo 4.8. B1 düzeyindeki kalıp sözlerin sayısı	55
Tablo 4.9. B1 düzeyinde her iki sette ortak olarak kullanılan kalıp sözler	55
Tablo 4.10. Her iki sette B1 düzeyinde kullanılan ortak olmayan kalıp sözler	57
Tablo 4.11. B2 düzeyindeki kalıp sözlerin sayısı	58
Tablo 4.12. B2 düzeyinde her iki sette ortak olarak kullanılan kalıp sözler	59
Tablo 4.13. Her iki sette B2 düzeyinde kullanılan ortak olmayan kalıp sözler	60
Tablo 4.14. Tüm düzeylerdeki kalıp sözlerin sayısı	61
Tablo 4.15. Her iki sette tüm düzeylerde ortak olarak kullanılan kalıp sözler	61
Tablo 4.16. Her iki sette tüm düzeylerde kullanılan ortak olmayan kalıp sözler	63
Tablo 4.17. Kalıp sözlerin işlev ve bağlamlarına göre sınıflandırılması	66
Tablo 4.18. Kitaplardaki deyim sayısı ve sıklığı	81
Tablo 4.19. A1 düzeyindeki deyimlerin sayısı	82
Tablo 4.20. A1 düzeyinde her iki sette ortak olarak kullanılan deyimler	82
Tablo 4.21. Her iki sette A1 düzeyinde kullanılan ortak olmayan deyimler	83
Tablo 4.22. A2 düzeyindeki deyimlerin sayısı	84
Tablo 4.23. A2 düzeyinde her iki sette ortak olarak kullanılan deyimler	85
Tablo 4.24. Her iki sette A2 düzeyinde kullanılan ortak olmayan deyimler	86

Tablo 4.25. B1 düzeyindeki deyimlerin sayısı	88
Tablo 4.26. B1 düzeyinde her iki sette ortak olarak kullanılan deyimler	89
Tablo 4.27. Her iki sette B1 düzeyinde kullanılan ortak olmayan deyimler.....	90
Tablo 4.28. B2 düzeyindeki deyim sayısı	93
Tablo 4.29. B2 düzeyinde her iki sette ortak olarak kullanılan deyimler	94
Tablo 4.30. Her iki sette B2 düzeyinde kullanılan ortak olmayan deyimler	96
Tablo 4.31. Tüm düzeylerdeki deyim sayısı	100
Tablo 4.32. Tüm düzeylerde her iki sette ortak olarak kullanılan deyimler	100
Tablo 4.33. Her iki sette tüm düzeylerde kullanılan ortak olmayan deyimler.....	104
Tablo 4.34. A1 düzeyinde öğretilmesi önerilen deyimlerin listesi	110
Tablo 4.35. A2 düzeyinde öğretilmesi önerilen deyimlerin listesi	111
Tablo 4.36. B1 düzeyinde öğretilmesi önerilen deyimlerin listesi	112
Tablo 4.37. B2 düzeyinde öğretilmesi önerilen deyimlerin listesi	113
Tablo 5.1. İki sette en çok kullanılan kalıp sözlerin derlem verileriyle karşılaştırılması	125

GRAFİKLER DİZİNİ

Grafik 1.1. İşlevlerine göre kalıp söz sayıları.....80

KISALTMALAR DİZİNİ

TDK	: Türk Dil Kurumu
DİAOÖÇM	: Diller için Avrupa Ortak Öneriler Çerçeve Metni
S	: Sıklık
CEFR	: The Common European Framework of Reference for Languages
vb.	: ve benzeri
TUD	: Türkçe Ulusal Derlemi
TS	: TS Corpus

ÖZET

TÜRKÇENİN YABANCI DİL OLARAK ÖĞRETİMİNDE KULLANILAN KİTAPLARDAKİ KALIP SÖZ VE DEYİM VARLIĞI

Sena Zorpuzan

Yüksek Lisans Tezi

Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı

Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Bilim Dalı

Prof. Dr. Halit Karatay

Kasım-2018, xvii + 138 Sayfa

Bu araştırmada, Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi için hazırlanmış iki farklı kuruma ait ders kitaplarının A1, A2, B1 ve B2 düzeylerindeki deyim ve kalıp sözler belirlenmiştir. Bu kitaplarda belirlenen deyim ve kalıp sözlerin benzerliği ve düzeyler açısından dağılımları değerlendirilmiştir. Araştırmanın birinci bölümünde problem durumu, araştırmanın amacı, problemleri, önemi, sınırlılıkları ve çalışmayla ilgili tanımlara yer verilmiştir.

Araştırmanın ikinci bölümünde, kuramsal temeller ve ilgili araştırmalar başlığı altında söz varlığı öğelerine, deyimler ve kalıp sözlerle ilgili bilgilere yer verilmiştir. Deyimler ve kalıp sözlerin dil öğretimindeki yerine vurgu yapıp alanyazındaki araştırmalara değinilmiştir.

Araştırmanın üçüncü bölümünde, yöntem ve araştırma deseni hakkında bilgi verilmiştir. Araştırmada betimsel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Kalıp söz ve deyimlerle ilgili veri toplamak için Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe ve Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nin içerik analizi yapılmıştır. Toplanan veriler frekans (F) ve yüzde (%) istatistikî teknikler yardımıyla betimlenmiştir.

Araştırmanın dördüncü bölümünde, Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe ve Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'ndeki ders kitaplarının içinde geçen kalıp söz ve deyimler ayrı ayrı sınıflandırılmıştır. Daha sonra elde edilen veriler tüm düzeyleri ele alacak şekilde ve her düzey içinde karşılaştırmalı olarak tablolştırılıp yorumlanmıştır. Bu bölümde sıklık değerlerine göre düzenlenmiş kalıp söz ve deyimler listelerine yer verilmiştir. Buna göre;

1. Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe ve Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nde kullanılan kalıp sözlerin A1 düzeyinde %42, A2 düzeyinde %33, B1 düzeyinde %32, B2 düzeyinde %36, tüm düzeyler ele alınarak karşılaştırıldığında %41 oranında benzer olduğu belirlenmiştir.
2. Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe ve Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nde kullanılan deyimlerin A1 düzeyinde %17, A2 düzeyinde %22, B1 düzeyinde %16, B2 düzeyinde %19, tüm düzeyler ele alınarak karşılaştırıldığında %24 oranında benzer olduğu görülmüştür. Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nde deyim çeşitliliğinin daha fazla olduğu tespit edilmiştir.
3. Kalıp sözler işlevlerine ve bağlamlarına göre sınıflandırılmıştır İyi dilekte bulunma, vedalaşma rica etme, teşekkür etme, tebrik etme amacıyla kullanılan kalıp sözlere sıklıkla yer verildiği görülmüştür. İyi dilekte bulunma amacıyla kullanılan kalıp sözlere sıklıkla yer verilmesine rağmen bu kalıp sözlere karşılık olarak kullanılan kalıp sözlere çok az düzeyde yer verildiği görülmüştür. Teşekküre cevap verme işlevini yerine getiren kalıp sözlere, teşekkür etme işlevini yerine getiren kalıp sözlere göre daha az yer verilmiştir.
4. Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti ve Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe Seti'ndeki deyim sayısının ve sıklığının düzey arttıkça arttığı tespit edilmiştir. Araştırmada deyimlerin kullanım sıklıklarından hareketle deyimler seviyelendirilip öneri listesi oluşturulmuştur.

Araştırma sonuçlarından hareketle yabancı dil olarak Türkçe öğretimi için hazırlanan kitaplardaki kalıp sözler, kalıp sözlerin işlevleri ve günlük hayattaki kullanım

sıklıkları dikkate alınarak belirlenebilir. Ders kitaplarında A1 ve A2 düzeyinde deyimler belirlenirken somut anlamlı ve kullanım sıklığı fazla olan deyimlere yer verilebilir. B1 ve B2 düzeylerinde soyut anlam içeren deyimler yer alabilir.

Anahtar kelimeler: Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi, deyimler, kalıp sözler, söz varlığı ve öğretimi.

ABSTRACT**ROUTINES AND IDIOMS IN THE COURSE BOOKS WHICH ARE USED FOR
TEACHING TURKISH AS A FOREIGN LANGUAGE**

Sena Zorpuzan

Master's Thesis

Turkish Education Department

Teaching Turkish as a Foreign Language

Prof. Dr. Halit Karatay

November-2018, xvii + 138 Pages

In this research, it is determined the idioms and routines in A1,A2,B1 and B2 levels of the course book of the two different institutes, which are prepared for teaching Turkish as a foreign language. It has been evaluated the similarities of idioms and routines and the ranges in terms of the levels detected in these books. In the first part of the research, problem situation, the aim, problems, importance, and limitations of the research, and definitions about the study are presented.

In the second part of the research, the items of lexicology and the information about the routines and idioms are presented under the title of theoretical foundations and related researches. The importance of the routines and idioms in teaching language is emphasized and therefore related literature is referred.

In the third part of the research, information about the method is presented. A descriptive research method, namely document review, is used in this research. A content analysis of the Gazi University Turkish for Foreigners Book and Yunus Emre Institute Turkish Education Set is made with the purpose of gathering data about routines and idioms.

In the fourth part of the research, routines and idioms in the books Gazi University Turkish for Foreigners and Yunus Emre Institute Turkish Education Set are

classified. After that, the gathered data is tabulated and interpreted in a way which includes all the levels and comparative in each level. The gathered data is described with the help of frequency(F) and percentage (%) statistical techniques.

According to this,

1. It is stated that routines in the two course books, Gazi University Turkish for Foreigners and Yunus Emre Institute Turkish Education Set are %42 similar A1 level, and %33 in A2, %32 in B1, and %36 in B2 level. When compared with all the levels included, the books are %41 similar.
2. It is seen that idioms in the two course books, Gazi University Turkish for Foreigners and Yunus Emre Institute Turkish Education Set are %17 similar A1 level, and %22 in A2, %16 in B1, and %19 in B2 level. When compared with all the levels included, the books are %24 similar. It is determined that idiom diversity in Yunus Emre Institute Turkish Education Set is much broader.
3. Routines are classified according to their functions and contexts. It is seen that routines which are used for wishing well, thanking, saying goodbye, requesting, congratulating has often been included. Although the routines to wish well have frequently been used, the routines which are used as a reply to good wishes are barely involved in.
4. Is detected that the numbers of idioms and their frequency of repetitions in the books-Gazi University Turkish for Foreigners and Yunus Emre Institute Turkish Education Set are getting increased as the level become higher. Accordance with the idioms' frequency of repetition, it must be created an offer list by measuring level.

With regard to the results of the research, the routines in the books which are prepared for teaching Turkish as a foreign language must be determined by considering the functions of routines and whose the frequency of repetition in daily life. While the idioms - A1 and A2 levels- in a course book are specified, the idioms which have concrete meaning and high frequency should be included. In B1 and B2 levels, the idioms with the abstract meanings should be taken part.

Key Words: Foreign language teaching, idioms, routines, language teaching

I. BÖLÜM

1. Giriş

Bu bölümde, araştırmanın gerekçelerini ortaya koyan problem durumuna, problem cümlesine, alt problemlere, araştırmanın amacına, önemine, sayılıtlarına, sınırlılıklarına ve gerekli tanımlara yer verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

Bilindiği üzere günümüzde Türkçeye karşı olan ilgi artmıştır. Türkçeye karşı artan ilgi sayesinde Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi alanındaki araştırmalar da hız kazanmıştır. Günümüzde dünyanın birçok yerinde ve Türkiye’de Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi yapılmaktadır. Dil öğretiminde iletişim kurmak en temel hedeflerden biridir. Bu hedefe ulaşabilmek için dil öğrenen bireylerin dilin temelini oluşturan anlatma ve anlama becerileri olarak da ifade edilen yazma, konuşma, dinleme ve okuma becerilerini kullanabilmeleri gerekmektedir. Dil öğrenenlerin bu becerileri etkili bir şekilde kullanabilmesi ve yabancı dilde yazılı ya da sözlü olarak iletişim kurabilmesi için söz varlığı unsurlarına sahip olmaları gerekmektedir. Söz varlığı unsurlarından olan kalıp sözler ve deyimler iletişimi etkili hale getiren önemli bir ögedir.

Dil konuşurları iletişim kurarken onları yeni cümleler üretmekten kurtaran, iletişimin daha akıcı olmasını sağlayan kalıp sözleri ve anlatıma çekicilik katan, uzun karmaşık durumları sadece birkaç kelimeyle ifade edebildiğimiz deyimleri sıklıkla kullanırlar. Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde Diller için Avrupa Ortak Öneriler Çerçeve Metni’nde benimsenen yaklaşım doğrultusunda da bireylerin yazılı veya sözlü iletişimlerini gerçekleştirebilmeleri açısından deyim ve kalıp sözler büyük bir öneme

sahiptir. DİAOÖÇM’de yer alan sözcük dağarcığı alanındaki yeterliklerde sadece sözcüklere dair yeterliklere yer verilmemiştir. Birden fazla sözcükten oluşan, bütün olarak öğrenilen ve kullanılan kalıp ifadeler de yer verilmiştir. Kalıp ifadeler içinde söz varlığı unsurlarından olan kalıp sözlere, atasözlerine ve deyimlere yer verilmiştir.

Yabancı dil öğretiminde kalıp söz ve deyim öğretimi söz konusu olduğu zaman hangi kalıp sözün ya da deyimın öğretilmesi gerektiği ve bunlara öğretim sürecinin hangi aşamasında yer verileceği akla gelen sorulardır. Hangi kalıp söz ve deyimlerin öğretileceği dillerde yapılan sıklık çalışmaları sonucunda belirlenebilir. Ancak Türkçe için yapılan derlem çalışmaları kalıp sözleri ve deyimleri bir bütün olarak sunmadığı için deyimler ve kalıp sözlerle ilgili olarak en sık kullanılanları belirleme imkanımız bulunmamaktadır. Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi için hazırlanmış olan kitaplar kalıp söz ve deyim öğretiminin gerçekleştirilmesiyle ilgili olarak bu soruların cevaplanmasına yardımcı olmaktadır. Bu nedenle DİAOÖÇM’deki yeterlik ifadeleri dikkate alınarak hazırlanan kitaplardaki kalıp sözlerin ve deyimlerin hangi düzeyde öğretildiğiyle ilgili olarak çıkarımda bulunulabilir. Kalıp sözler işlevleri açısından değerlendirilerek bir sınıflandırma yapılabilir. Deyimlere hangi düzeylerde yer verildiği kitaplardaki kullanım sıklıklarına göre tespit edilip bir öneri listesi oluşturulabilir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen bireyler, öğrenme sürecinde farklı öğretim araçlarından faydalanmaktadırlar. Öğrenme sürecinde en temel öğretim araçlarından biri olan Türkçe ders kitaplarının büyük bir çoğunluğu DİAOÖÇM’deki yeterlik ifadeleri temel alınarak hazırlanmaktadır. Bu bağlamda aynı yeterlik ifadeleri doğrultusunda hazırlanan kitaplardaki içerik, konu, söz varlığı, dil yeterlikleri gibi öğelerinin benzer olması beklenmektedir. Bu çalışmada farklı öğretim araçlarında kullanılan deyimler ve kalıp sözler ele alınmıştır. Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılmak üzere hazırlanmış olan Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe ve Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti’nde A1, A2, B1 ve B2 düzeylerinde kullanılan kalıp sözlerin ve deyimlerin tespit edilmesi, kullanılan kalıp sözler ve deyimlerin kullanım

sıklığının belirlenmesi, iki set arasındaki ortaklıkların ve farklılıkların tespit edilmesi, kitaplarda yer alan kalıp sözlerin işlevlerine ve kullanılma bağlamlarına göre sınıflandırması, deyimlerin yaygın sıklıklı, orta sıklıklı, az ve çok az sıklıklı olarak seviyelendirilmesi amaçlanmıştır.

1.3. Araştırmanın Önemi

Bireyler iletişim kurabilmek, birbirlerini anlayabilmek için sözcüklere ihtiyaç duyup bu ihtiyaçları doğrultusunda söz varlığı öğelerini kullanırlar. Söz varlığı bir dildeki kelimelerin, kalıp sözlerin, ikilemelerin, yabancı sözcüklerin, kalıp ifadelerin, atasözlerinin, deyimlerin oluşturduğu bir bütündür. Söz varlığının ‘zayıf veya zengin olması, hem anlama hem de anlatma yeteneğini etkilemektedir’ (Karatay,2007,143). Dil öğretiminde söz varlığı öğelerinden olan deyimler ve kalıp sözler bireylerin sosyal hayatta rahat iletişim kurabilmesi, iletişimlerinin kesintiye uğramaması ve eğitim hayatlarında akademik başarı düzeylerinin yükseltilmesi için büyük bir öneme sahiptir. Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi alanında ve Türkçenin anadili olarak öğretimi alanında yapılmış birçok yüksek lisans ve doktora tezi bulunmaktadır. İlgili alanyazın incelendiğinde, kalıp sözlerle ilgili araştırmaların büyük bir çoğunluğunun Türkçenin ana dili olarak öğretimi alanında yapıldığı görülmüştür. Bu araştırmalarda kalıp sözlerin tespit edilip işlevlerinin sınıflandırıldığı (Erol,2007), kalıp sözlerin kullanım özelliklerinin incelendiği (Bulut,2012), kalıp söz kültür ilişkisinin ele alındığı (Ünal ve Bursalı, 2015) Türkçe ders kitaplarında geçen kalıp sözlerle öğrencilerin kullandığı kalıp sözlerin karşılaştırıldığı (Dilekçi,2013) saptanmıştır. Türkçenin yabancı dil olarak öğretimine yönelik olarak temel dil kullanım düzeyindeki kalıp sözlerin araştırıldığı (Şimşek,2015), farklı öğretim araçlarında bulunan kalıp sözlerin 4 temel beceri açısından ele alındığı (Çaydaş,2016), öğretim araçlarından olan ders kitaplarında bulunan kalıp sözlerin çalışma kitaplarındaki etkinliklerle uyumunun incelendiği (Uçgun,2005), Türkçedeki kalıp sözlerin DİAOÖÇM’deki bildirişim ve alanlara göre düzenlendiği (Demir,2016) araştırmalar tespit edilmiştir. Türkçenin yabancı dil olarak ve anadili olarak öğretiminde deyimleri içeren araştırmalar tarandığında deyim öğretiminde yaklaşım, yöntem ve teknikleri ele alan (Duru,2009,Erten Dalak,2017),

deyimlerin günlük iletişimdeki yerini ve yabancı dil öğrenimine yansımalarını inceleyen (Koçak,2012), deyim kültür ilişkisini ele alan (Özkul,2012), tamamlayıcı ölçme değerlendirme tekniklerinin ve film ve hikaye tekniklerinin deyim öğretim sürecine katkısını araştıran (Yılmaz,2014,Atagül,2016) araştırmalar saptanmıştır. Bu araştırmada diğerlerinden farklı olarak aynı yeterlik ifadeleri doğrultusunda hazırlanmış olan farklı öğretim araçlarında dil öğrenenlere kazandırılması amaçlanan kalıp söz ve deyim varlığı tespit edilerek düzeylere göre bir karşılaştırma yapılacaktır. Öğretim araçlarında kullanılan kalıp sözler kullanım sıklıkları bakımından karşılaştırılıp kalıp sözler işlevleri ve kullanıma bağlamlarına göre sınıflandırılacaktır. Deyimler kullanım sıklıkları açısından yaygın sıklıklı, orta sıklıklı, az ve çok az sıklıklı olarak sınıflandırılıp, seviyelere ayrılacak ve öneri listesi sunulacaktır. Tüm düzeylerdeki kalıp söz ve deyim varlığını ele alan bu araştırma Türkçeyi yabancı dil olarak öğreten öğretmenler için sunduğu veriler açısından önemli bir yere sahiptir. Araştırma sonuçlarının karşılaştırmalı araştırmalara veri sağlayabileceği gibi, yeni hazırlanacak olan kitaplara ve dil öğreticilerinin deyim ve kalıp sözlere yönelik hazırlayacakları öğretim durumlarına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.4. Araştırmanın Problemi

Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılan kitaplarda yer alan kalıp sözlerin ve deyimlerin kullanım sıklığı aynı mıdır?

1. A1 düzeyi Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe ve Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nde yer alan kalıp sözlerin kullanım sıklığı aynı mıdır?
2. A2 düzeyi Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe ve Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nde yer alan kalıp sözlerin kullanım sıklığı aynı mıdır?
3. B1 düzeyi Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe ve Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nde yer alan kalıp sözlerin kullanım sıklığı aynı mıdır?

4. B2 düzeyi Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe ve Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nde yer alan kalıp sözlerin kullanım sıklığı aynı mıdır?
5. Tüm düzeylerde Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe ve Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nde yer alan kalıp sözlerin kullanım sıklığı aynı mıdır?
6. A1 düzeyi Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe ve Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nde yer alan deyimlerin kullanım sıklığı aynı mıdır?
7. A2 düzeyi Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe ve Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nde yer alan deyimlerin kullanım sıklığı aynı mıdır?
8. B1 düzeyi Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe ve Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nde yer alan deyimlerin kullanım sıklığı aynı mıdır?
9. B2 düzeyi Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe ve Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nde yer alan deyimlerin kullanım sıklığı aynı mıdır?
10. Tüm düzeylerde Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe ve Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nde yer alan deyimlerin kullanım sıklığı aynı mıdır?

1.5. Sınırlılıklar

Bu araştırmada toplanan veriler Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe ve Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nde A1, A2, B1 ve B2 düzeylerinde yer alan deyimler ve kalıp sözlerle sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Söz varlığı: Bir dildeki kelimelerin, kalıp sözlerin, ikilemelerin, yabancı sözcüklerin, atasözlerinin, deyimlerin oluşturduğu bütüne ve dili kullanan milletin düşünce ve yaşam tarzına ait anlamlı öğeleri barındıran bütündür (Aksan,2004,7).

Kullanım sıklığı: Belirli bir ifadenin bir bütün içindeki tekrar etme sayısıdır.

Deyim: En az iki kelimededen oluşan, nadiren de olsa cümle yapısında bulunabilen, çekirdek bölümü dışındaki bölümde zaman ya da kişi değişikliğine izin veren ve kültürel bir değer taşıyan, bir durumu ifade eden sözlükbirimlerdir (Vardar,2007; Aksoy,1988;Çağbayur.2007;Aksan,2004) .

Kalıp sözler: belli durumlar karşısında bireylerin az çaba harcayarak kullandıkları, zihinde hazır olarak saklanan, yapısında sınırlı değişikliklere izin veren kültürel değerler barındıran, iletişim sürecinin başlatılmasını, sürdürülmesini ve bitirilmesini sağlayan sözlerdir (Gökdayı,2008; Aksan,2004).

II. BÖLÜM

Bu bölümde araştırmanın temel dayanağını oluşturan kuramsal çerçeve ve ilgili araştırmalara yer verilmiştir.

2. Kuramsal Temeller ve İlgili Literatür

2.1. Söz Varlığı

Batı dillerinde vocabulary, vocabulaire, wortcharts kavramlarıyla karşılanan söz varlığı Türkçede *sözcük dağarcığı*, *kelime hazinesi*, *kelime serveti* gibi kavramlara karşılık gelmektedir. Söz varlığı, Türk Dil Kurumu tarafından bir dildeki sözlerin bütünü, söz hazinesi, söz dağarcığı, sözcük hazinesi, kelime hazinesi, kelime kadrosu, vokabüler şeklinde tanımlanmaktadır. İmer, Kocaman ve Özsoy (2011,233) söz varlığını bir dilin sözlüksel birimlerinin ve sözlükçesinin tümü, sözlüksel birimlerin oluşturduğu açık dizge şeklinde ifade etmektedir. Yukarıdaki tanımların ortak noktasını söz varlığının bir dildeki kelimelerin bütününe ifade etmesidir. Bu bağlamda bir dildeki kelimelerin bütününe söz varlığı denebilir.

Aksan'a göre söz varlığı bir ya da birkaç heceden oluşan kelimelerin tamamından daha fazladır. Söz varlığının kapsamı Aksan (2004,7) tarafından bir dilin söz varlığı denince, yalnızca, o dilin sözcüklerinin değil, deyimlerin, kalıp sözlerin, kalıplaşmış sözlerin, atasözlerinin, terimlerin ve çeşitli anlatım kalıplarının oluşturduğu bütününe anlaşılması olarak tanımlanmıştır. Karadağ (2013,8) da söz varlığının kapsamının söz kavramının genişliği içinde dilde kelime ve kelime üstü birimler olan

ikileme, deyim, atasözü vb. anlamlı dil birimlerinin oluşturduğu birikimin bütünü olduğunu ifade etmiştir.

Söz varlığı, sadece bir dilde bir takım seslerin bir araya gelmesiyle kurulmuş simgeler, kodlar - ya da dilbilimdeki terimiyle göstergeler olarak değil, aynı zamanda o dili konuşan toplumun kavramlar dünyası, maddi ve manevi kültürün yansıtıcısı, dünya görüşünün bir kesiti olarak düşünülmelidir (Aksan,2004,7). Bir dilin söz varlığı, o dilin tarihine geniş ölçüde ışık tutmakta, yüzyıllar boyunca ortaya çıkan ses, biçim, sözdizimi ve anlam değişikliklerini yansıtmakta, hangi dillerin etkisiyle ne türden değişimlerin gerçekleştiğini göstermektedir (Aksan,2004,11). Herhangi bir dilin bütün söz varlığının, tarihin herhangi bir anında yaşayan toplumun belleğinde yer alması ya da o dili konuşan bir kişinin zihninde bütünüyle var olması söz konusu değildir (Karadağ,2013,9). Dilde bulunan birimler süreç içerisinde değişiklikler ve ilerlemeler sonucunda kullanımdan kalkabilir, diğer bir deyişle sözcük ölümü gerçekleşebilir ya da tam tersi bir şekilde yeni birimler türetilir.

Bir dilin söz varlığı 'anlatımı güçlü kılan birçok anlam olaylarının, söz sanatlarının yansıtıcısıdır' (Aksan,2004,13). Ayrıca 'her dili konuşan toplum, çevresini, çevresindeki olayları, gerçekleri kendince algılamakta, kısaca dünyayı kendi dilinin penceresinden görmektedir. Kuşaktan kuşağa aktarılan dil, o toplumun bireylerini, düşünce biçimi açısından da koşullandırmaktadır (Aksan,2004,8). Yani söz varlığı dili kullanan toplumun geçmişten bugüne kadar ürettiği tüm birimleri içine alan, dildeki değişimleri yansıtan ve gösteren, bireylerin belleğinde tamamı bulunmayan, dil konuşucularının kendilerini, çevrelerini ve dünyayı anlamlandırdıkları bir bütündür. Söz varlığı bir toplumun yaşam şeklini, manevi ve maddi kültür değerlerini, dini inanışlarını nesilden nesle aktaran önemli bir araçtır.

Söz varlığı dili kullanan bireyler açısından iki boyutlu bir yapı olarak kabul edilebilir. İnsanların kullandığı en önemli iletişim aracı olan dil, dört temel beceriyi içermektedir. Karadağ (2013,11) dil becerilerinin anlama işlevi ile kullanılmasının, dilin alıcı yönünü oluşturduğunu, dil becerilerinin anlatma işlevi ile kullanılmasının ise dilin üretici yönünü oluşturduğunu ifade ederek söz varlığı ve dil becerileri arasındaki ilişkiyi

ortaya koymuştur. Söz varlığında bulunan alıcı söz varlığı ve üretici söz varlığı bireylerin iletişim kurmasında; dünyayı ve çevrelerini anlamasında; duygu, düşünce ve fikirlerini ifade etmesinde ve eğitim hayatlarında son derece öneme sahiptir. Karatay (2004,21) insanların kelime ve kavramlarla düşündüğünü, zihninde tasarladığı durumları sözcük veya söz öbekleriyle ifade ettiğini belirtmiştir. Sözcük dağarcığını oluşturan unsurlar, sadece kelimelerden oluşmaz, bunlara öğrenme ortamlarında öğrencilerin karşılaştığı kelime grubu şeklindeki atasözlerini, deyim ve deyişleri de eklemek gerekir (Karatay,2007,143). Kelime dağarcığında var olan eksiklik, bireyin herhangi bir düşünceyi anlamasını; hissettiği veya anlamlandırmaya çalıştığı durumu anlatmasını engelleyen bir sorun olarak çıkar (Karatay,2007,144).

2.2. Söz Varlığının Unsurları

Bir dilin söz varlığı hem tek tek sözcükleri hem de sözcüklerin bir araya gelerek oluşturdukları kalıplaşmış dil birimlerini kapsar (Gökdayı,2015,22). Aksan (2004) söz varlığını oluşturan unsurların temel söz varlığı, yabancı sözcükler, deyimler, atasözleri, kalıp sözler (ilişkili sözler), kalıplaşmış ifadeler, terimler ve çeviri sözler olduğunu belirtmiştir. Türk Dil Kurumu tarafından hazırlanmış ve geliştirilmeye devam eden Büyük Türkçe Sözlük'te 616.767 söz, ad, deyim ve terim bulunmaktadır (www.tdk.gov.tr).

Türkiye Türkçesinin söz varlığı da, aynı biçimde cam, taş, ev, kalem, sandalye, gibi, ile, çık-, at-, yap-, vb. tek sözcükleri ve atasözü (Damlaya damlaya göl olur, vb.), deyim (Geçti Bor'un pazarı sür eşeği Niğde'ye, etekleri zil çalmak, vb.), ikileme (ıvır zıvır, ileri geri, vb.), birleşik (imambayıldı, hanımelî, nasıl, vb.) ve kalıp sözlerden (Allah rızası için, Günaydın, Afiyet olsun, vb.) oluşan kalıplaşmış dil birimlerini içerir (Gökdayı,2012,661).

2.2.1. Temel Söz Varlığı

Kaynaklarda temel söz varlığı, çekirdek sözcükler ya da kalıt sözcükler olarak da adlandırılmaktadır. Temel söz varlığı bir ulusa atalarından kalmış olan en eski metinlerde görülen ve insan için birinci derecede önemli sayılan öğelerdir. Bunlar, organ adları, yiyecek-içecekler, tarım araçlarıyla, insanlarla yakın ilişkisi bulunan hayvanlarla ilgili adlar, akrabalık adları ve sayı gösteren sözcüklerdir (Aksan,1980). Barın (2003,311) Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde temel söz varlığını tespit ederken organ ve akrabalık adlarından, sayılardan, günlük hayatta sıkça kullanılan isim ve fiillerden, isim ve fiillerle ilişkisi olan kelimelerden, sıkça kullanılan deyimler ve atasözlerinden, ayrıca iletişimde önemli bir yere sahip olan kalıp sözlerden yararlanmak gerektiğini belirtmiştir. Dil tıpkı insanlar gibi sürekli bir değişim içindedir. Günün ihtiyaçları doğrultusunda yeni kelimeler üretilebilir ya da kullanılmayan kelimeler için geçerli olan sözcük ölümü gerçekleşebilir. Buna ek olarak Aksan (2004,28) da temel söz varlığının tarih boyunca diğer unsurlara göre çok az değişime uğradığını ifade etmektedir.

Bir dilin söz varlığının hangi öğelerden oluştuğu üzerinde durulurken ilk anılması gerekenler, temel söz varlığı ya da çekirdek sözcükler adını verdiğimiz öğelerdir. Bunun sınırı çizilirken de insanın odak olarak alınması doğru olur, İnsanın organları başta olmak üzere onun en doğal gereksinimlerini karşılayan yemek, içmek, uyumak, gitmek, gelmek, almak, vermek... gibi kavramlar, ona en yakın kişileri gösteren akrabalık adları, sayılar ve insanın maddi ve manevi kültürü içine giren çeşitli kavramlar sayılabilir. Maddi kültür denince bilim dilinde flora ve fauna adı altında toplanan değişik kavramlar da aynı çerçevede içine girmektedir. Flora, insanın çevresinde yer alan, onun yaşamıyla yakından ilgili bulunan bitkileri (bu arada buğday, mısır, pirinç gibi, toplumun beslenmesini sağlayanları içermekte), fauna ise aynı çerçevede bulunan ve insanların bir bölümünden yararlandıkları, özellikle tarım ve hayvancılıkta insanlara yarar sağlayan hayvanları göstermektedir. Örneğin tarım ve hayvancılıkla uğraşanlar için öküz, sığır ne derece önem taşıyorsa deniz kıyısında, balıkçılıkla geçinenler için balık o ölçüde önemlidir (Aksan,2004,26).

Bir dili konuşan kişiler genel sözlükteki birimlerin ancak çok kısıtlı sayıda öge içeren bir bölümüyle tüm bildirişim eylemlerini gerçekleştirirler (Vardar,2002,175). Aksan (2015,20) temel söz varlığının 2000 sözcük civarlarında olduğunu belirtmiştir. İngilizce için hazırlanan ‘The General Service List’ adlı çalışmada temel söz varlığının içinde 2000 kelimenin yer aldığını belirtilmiştir (Faucet ve başk. 1936’dan akt. Kurudayıoğlu, 2005,51). Amerikalı öğrenciler üzerinde 1958’de yapılan bir araştırma sonucunda, 6 yaş çocuklarının etkin sözcük dağarcığının 2600, edilgin sözcük dağarcığının 14700; 10 yaş çocuklarının etkin sözcük dağarcığının 5500, edilgin sözcük dağarcığının 34300; 14 yaş çocuklarının etkin sözcük dağarcığının 8500, edilgin sözcük dağarcığının 62500 olduğu belirlenmiştir (Göğüş,1978’den akt. Karatay,2007,145). Karatay’ın (2007,143) belirttiği gibi söz varlığının zengin ya da güçlü olması anlama ve anlatma yeteneğini etkiler. Öğretim araçları öğretmenler için öğretim sürecini destekleyen ve yönlendiren bir kılavuz olarak görülür. Bu nedenle anadili ve yabancı dil öğretiminde en sık kullanılan temel söz varlığı birimlerinin öğretim araçlarında bulunması öğretim sürecinin başarısını olumlu yönde etkileyebilir. Temel söz varlığına sahip kişiler iletişim kurmada, iletişimi sürdürmede ve çevreyi algılamakta daha başarılı olur.

2.2.2.Sözcük

Kaynaklarda kelime ya da sözcük olarak karşımıza çıkan bu unsur söz varlığını oluşturan en temel unsurdur. Kelime, anlamı olan ses veya ses birliği, söz, sözcük olarak tanımlanmaktadır (TDK,1998,1264). Sözcüğün tanımı birçok araştırmacı tarafından yapılmıştır. Bu tanımlarda sözcük şekilsel olarak, anlamsal olarak ya da hem şekilsel hem anlamsal olarak ele alınmıştır. Kurudayıoğlu ve Karadağ (2005,305) tarafından yapılan kelime kavramının tanımlanmasını ele alan çalışmada kelime zihinde belli bir kavramı karşılayan veya kavramlar arasındaki ilişkiyi sağlayan ve bağlam içerisinde kullanılmaya hazır-çekimlenmemiş- birimler şeklinde tanımlanmaktadır. Çotuksöken (1992,169) bir ya da daha çok sesbirimden oluşan, çoğu kez anlamsal bir birim oluşturan, söylemde belli bir biçimsel birlik sunan, çeşitli dizimsel kullanımlarda biçimce ya hiç değişmeyen ya da bükünlerde olduğu gibi bir

bölümüyle değişim gösteren eklemeli sesler ya da ses öbeği şeklinde tanımlanmaktadır. Kelimeler, bir veya birden çok heceli ses öbeklerinden oluşan ve tek başlarına zihindeki belirli kavramlara karşılık olan somut veya soyut söz kalıplarıdır; somut veya soyut kavramlar arasında ilişki kuran dil birimleridir (Korkmaz,2014,99). Görüldüğü üzere sözcüğün hem şekilsel hem de anlamsal olarak ele alındığı tanımlamalara yer verilmiştir. Karatay (2007,143) kelimelerin insanın düşünce dünyasını saran simgelerin ve onların yerini tutan kelimelerin, sözlü ve yazılı iletişim sürecinde düşünme, kavrama, karar verme ve tepkide bulunma gibi süreçleri harekete geçirdiğini; günlük hayatta yazılı ve sözlü iletişimin olmazsa olmazlarından olduğunu belirtmiştir.

2.2.3. Yabancı Sözcükler

Geçmişte ve günümüzde birçok toplum birbirleriyle ilişki içerisinde. Toplumlar arasındaki ilişkiler ticari, kültürel, sanatsal, eğitim amaçlı olabilir. Toplumlar bu ilişkileri sürdürürken karşı toplumun dilinden kelimeler almaktadır. Yani toplumların ilişkileri dillere de yansımaktadır. Karaağaç (2013,591) sözcük öğelerini iki kaynağa dayandırmaktadır. Birincisi mevcut öğeleri ses ve anlamca *değiştirme* ikincisi ise de başka dillerden *alma*'dır. Bu bağlamda da dilin söz varlığını *iç ve dış öğeler* olarak ikiye ayırmaktadır. Dilin iç öğelerini toplumun kendi yaratmaları, dış öğelerini ise başka dillerden öğrenilenler oluşturmaktadır. Aksan yabancı dillerden alınan kelimeleri iki parçaya ele almaktadır.

1. Sözcük biliminde alışılmış terimleriyle yerleşmiş sözcükler, bir dilin ses eğilim ve kurallarına uymuş, yabancılığını artık belli olmayan öğeler duvar (<Far. Dıvar).
2. Yerleşmemiş olan yabancı sözcükler olarak nitelediğimiz örnekler ise dilin ses eğilim ve kurallarına uymayan, yabancılığını hemen belli eden, Türkçedeki oksijen, lokomotif, devalüasyon gibi (Aksan,2004,29).

Özdemir (2000,100) dillere giren yabancı sözcüklerle ilgili dillerin bileşik kaplara benzetildiğini belirtip kültür ve uygarlık düzeyi yüksek olan dillerden diğer dillere doğru kendiliğinden bir akıntı başladığını belirtmiştir.

2.2.4. Çeviri Sözcükler

Aksan (1988) söz varlığı unsurlarını gruplandırırken çeviri sözcüklere de yer vermiştir. İletişim araçları günümüzde çok gelişmiş bir hale gelmiş ve gelişmeye de devam etmektedir. Bu durum toplumların daha hızlı, kolay etkileşim içine girmelerini sağlamaktadır. Bu nedenle diller arasında çeviri yoluyla sözcük alışverişi de gerçekleşmektedir. Diller arasındaki alışverişlerde en geniş yer tutan öğeler, sözcüklerdir. Ancak, bir başka dille ilişkide bulunan bir dil kimi zaman bu sözcüklerin dışındaki kimi öğeleri, hatta kuralları da alabilmekte, bu etkilenme, ilişkinin ölçüsüyle doğru orantılı olmaktadır (Aksan,2004,39). Türkçede çeviri sözcükler özellikle dil devrimiyle birlikte gerçekleşmiş ve o günden bu yana TDK yabancı sözcüklere karşılık gelebilecek çeviri sözcükler oluşturabilmek ve bunları ölçünlü dile kazandırabilmek adına çabalamaktadır (Şirinoğlu Haydarlar,2015,16).

2.2.5. Terimler

Her dilde, fizik, matematik, felsefe ve toplumbilim gibi bilim dallarından sahne sanatlarına, mimariden kuyumculuk, marangozluk gibi zanaatlara kadar uzanan geniş bir çerçevede içinde yer alan bu dallara ait kavramların oluşturduğu bir terim söz varlığı bulunur (Aksan,2004,36). Türk Dil Kurumunun yayımladığı ve hazırlamakta olduğu terim sözlüklerinde yer alan 185.332 terim bulunmaktadır (TDK,2018). Bir ülkede bilim, teknik, sanat ve zanaat dalları ne ölçüde gelişip bu dallarda yapıtlar verilirse o ülkenin dilindeki terim söz varlığı da o ölçüde gelişir ve genişler (Aksoy,2004,36). Bu bakımdan bir dildeki terim sayısının çokluğu o dili kullanan toplumun gelişmişlik anlamında ne durumda olduğunu gösteren söz varlığı unsuru olabilir. Karaağaç (2013,573) terimlerin genellikle tek anlamlı olduğunu ve tek bir bilgiye işaret ettiğinin belirtmiştir. Terimler bilim alanında ayrı bir kavram olarak yer aldığı gibi, kullanım düzeylerine göre kelime de olabilirler. Örneğin enflasyon, devalüasyon, ekonomi hem insanların ihtiyaçlarından dolayı kullandığı bir sözdür hem de iktisadi alanlarda kullanılan birer terimdir (Baş,2006.121).

2.2.6. İkilemeler

İkileme, anlatım gücünü arttırmak, anlamı pekiştirmek, kavramı zenginleştirmek amacıyla, aynı sözcüğün tekrar edilmesi veya anlamları birbirine yakın yahut karşıt olan ya da sesleri birbirini andıran iki sözcüğün yan yana kullanılmasıdır (Hatiboğlu,1981,9). Karahan (2014,60) ikilemeleri tekrar gurubu olarak adlandırıp, bir nesneyi, bir niteliği, bir hareketi karşılamak amacıyla eş görevli iki kelimenin oluşturduğu kelime grubu olarak tanımlamaktadır. İkilemeler anlatımı güçlü kılma özelliğine sahiptir.

Karahan (2014,60) tekrar gruplarında bulunan kelimeler arasında şekil ve anlam ilişkisini 4 grupta ele almıştır. Unsurları aynı olan tekrar grupları *mışıl mışıl, yavaş yavaş* gibi; unsurları yakın anlamlı olan tekrar grupları *doğru dürüst, eğri büğrü güle oynaya* gibi; m ünsüzüyle oluşturulan tekrar grupları *okul mokul, oyun moyun* gibi; unsurları zıt anlamlı olan tekrar grupları *bata çıka, irili ufaklı* şeklinde sınıflandırmaktadır.

Hatiboğlu (1981) ikilemeleri Türkçe ya da yabancı sözcüklerden, sayılardan veya m sesiyle oluşmasına göre *yapı* bakımından; ad, adıl, sıfat, belirteç, ünlem, bağlaç, eylemden oluşmasına göre *sözcük türü* bakımından; ad ve eylem köklerinden ya da gövdelerinden oluşmasına göre *yapı ve kuruluş* bakımından; cümlede oluşturduğu öğeye göre *görev* bakımından; cümledeki mesajı güçlendirme, pekiştirme, abartma, çoğaltma ve kolaylaştırmasına göre *anlam* bakımından ele almıştır.

İkilemeler farklı tekrarlanma yöntemleri ile oluşturulmaktadır. Aksan (2004: 195-197) ikilemeleri genel olarak şu şekilde sınıflandırmıştır.

1. Değişik sözcük türlerinden aynı sözcüğün yinelendiği örnekler: *Ad: kapı kapı, sayfa sayfa, sokak sokak; Sıfat: koca koca, sarı sarı, sıcak sıcak; Belirteç: zaman zaman, yavaş yavaş, açık açık; Ulaş: geze geze, durup durup, giderken giderken; Eylem: durdu durdu, oturur oturur, yazmış yazmış; Ünlem: of of, vay vay, oh oh.*

2. Değişik sözcük türlerinden eş anlamlı kurulanlar: *Ad: çarşı pazar, ev bark, din iman; Sıfat: derme çatma, doğru dürüst, bölük pörçük; Belirteç: açık seçik, sarmaş dolaş, köşe bucak; Ulaç: ezile büzüle, düşünüp taşınıp, evirip çevirip; Ortaç: bitmiş tükenmiş, yenmez yutulmaz, yenir yutulur; Eylem: ağlamış sızlamış, yazdı çizdi, sorar soruşturur.*
3. Değişik sözcük türlerinden ters anlamlılarla kurulanlar: *Ad: yer gök, ölüm kalım, en boy; Sıfat: büyük küçük, erkekli kadınlı, uzak yakın; Belirteç: ileri geri, bugün yarın, er geç; Ulaç: bata çıka, otura kalka, gidip gelip; Ortaç: olur olmaz, gelen giden, yazar yazmaz; Eylem: durdu durmadı, geldi gitti, istesin istemesin.*
4. Yansımali ikilemeler: *a) Yalnızca bir eylem, bir oluş, bir durum için kullanılanlar: horul horul (uyumak), sapır sapır (dökülmek) tıpıs tıpıs (yürümek). b) Derece gösteren farklı. biçimleri olan yansımali ikilemeler: çıtır çıtır-çatır çatır-çatır çutur; kıtır kıtır- katır katır- katır kutur. c) İki ögesi aynı seslerden kurulu yansımali ikilemeler: şırıl şırıl, ciyak ciyak. Bir ögesi farklı ün ya da ünsüzlerden kurulu yansımali ikilemeler: gacır gucur, şangır şungur. d)Yansımali eylemlerden oluşmuş ulaçlarla kurulu ikilemeler: hıçkıra hıçkıra, ıkına sıkına, oflaya puflaya.*
5. Ön sesi “m” ile değiştirilerek yüklenen ikilemeler: okul mokul, araba maraba; özel adlarla kurulabilirler: *Ayşe Mayşe, Ankara Mankara.*

Hatiboğlu (1981,9) Türkçedeki ikilemelerin tüm örnekleriyle detaylı bir şekilde ele alınmasının gerekliliğini belirterek ikilemelerinin Türkçenin zenginliği, yaratma gücü olduğunu ifade etmektedir. Aksan (2004,60) Türkçenin dünya üzerindeki dillere göre ikileme açısından çok zengin olduğunu ve Türkçeye yakın oranda ikilemeye sahip olan dillerin Japonca ve Korece olduğunu ifade etmiştir.

2.2.7. Deyimler

Bir dildeki deyimler de söz varlığı içinde yer alır; dili konuşan toplumun anlatımındaki gücünü ve başarısını, benzetmeye, nükteye olan eğilimini ortaya koyan

önemli öğelerdir (Aksan,2004,31). ‘Çoğunlukla gerçek anlamın dışında kullanılarak bir düşünceyi dile getiren kalıplaşmış anlatım’dır. (Çağbayır,2007,1193). Bugün Türk Dil Kurumunun verilerine göre Türkçede 11.209 deyim bulunmaktadır (www.tdk.gov.tr).

Wood (1986,96) deyimlerin sabit ve figüratif anlam içeren, bileşenlerinin anlamına bakıldığı zaman net olmayan ifadeler olduğunu belirtmiştir. İmer ve diğerleri (2011, 85) deyim tanımı ‘kendisini oluşturan sözcüklerin anlamından ayrı bir anlam içeren kalıplaşmış söz kümesi olarak yapmıştır. Vardar (2007,71) da benzer bir yaklaşımla bir tür sözlüksel birim oluşturan anlambirim toplaması ve genellikle öz anlamından az çok ayrı bir anlam içeren kalıplaşmış söz olarak tanımlamıştır. Eker (2003,379) ise deyimlerin anlam yönü ve başka bir dile çevrilmesi durumunu ele alan bir tanımlama yaparak deyimlerin, gerçek anlamlarının dışında anlam kazanan ve genellikle, bir başka dile özel anlamı tam olarak koruyarak çevrilemeyen kalıplaşmış sözcüklerin oluşturduğu gruplar olarak tanımlamıştır. Erdem, Karataş ve Hirik (2015,424) deyimlerin anlam yönüne vurgu yapıp kalıplaşmış fakat çekimlenebilen dil öğeleri olduğunu belirtip genellikle gerçek anlamından uzaklaşmış birden çok kelimededen meydana gelen bir kavramı ya da bir durumu ifade eden kalıplaşmış ancak çekimlenebilen kelime birleşimleri olarak tanımlamışlardır. İmer ve diğerleri (2011), Vardar (2007), Eker (2003), Çağbayır (2007)’ın tanımlarından hareketle deyim iki ya da daha fazla sözcüğün oluşturduğu anlambirimi olarak ifade edilebilir.

Aksan (2001) deyimlerin toplumlar arası ilişkiler sonucu bir dilden çevrilmediği, alınmadığı takdirde dili konuşan toplumun dünya görüşünü, yaşam biçimini, çevre koşullarını, gelenek, görenek ve inançlarını, önem verdiği varlık ve kavramları, kısacası, maddi ve manevi kültürünü yansıtan, o toplumun düşünme biçimini, hatta nükte ve buluşlarını ortaya koyan, dilbilim açısından olduğu kadar yazın ve halkbilim açısından da önemli olan sözler olduğunu belirtmiştir. Ayrıca deyimler ‘Türk halkının en önemli serveti olarak yüz yıllardan beri yaşamını sürdürmekte ve dile güzellik, canlılık, çekicilik ve kıvraklık kazandırmaya devam etmektedir’ (Örge,16,2003). Türk deyimlerinin alabildiğine kısa ve özlü anlatımlar olduğunu da söyleyebiliriz. Aslında deyimleri kullanmadığımız takdirde bir iletiyi çok uzun

cümlelerle anlatmamız gerekebilir. Deyimler öz(et) anlatımlardır (Yüceol Özözen,2001,874).

Aksoy (1988, 38) deyimleri iki bölümde ele almaktadır. Bu iki bölümü biçim özellikleri ve kavram özellikleri olarak gruplandırmıştır. Deyimlerin biçim özelliklerinde genellikle atasözleriyle olan benzerliği ele alınmıştır ve şu şekilde ifade edilmiştir.

1. Deyimler de atasözleri gibi kalıplaşmış sözlerdir. Bir deyimın sözcükleri değiştirilip yerlerine -aynı anlamda da olsa- başka sözcükler konulamaz ve deyimın sözdizimi bozulamaz.
2. Deyimler de atasözleri gibi, kısa ve özlü anlatım araçlarıdır.
3. Deyimler en az iki sözcükle kurulurlar ve biçim bakımından iki bölüğe ayrılabilirler
  - a. Sözcük öbeği durumundaki deyimler (ağır başlı, eli bayraklı gibi)
  - b. Tümce durumundaki deyimler (Dostlar alışverişte görsün.)

Deyimlerin kavram özellikleri kısmında deyim ve atasözü arasındaki farklılıklar ele alınıp şu şekilde ifade edilmiştir.

1. Deyim, bir kavramı belirtmek için bulunmuş özel bir anlatım kalıbıdır; genel kural niteliğinde bir söz değildir. Deyimi atalarsözünden ayıran en önemli özellik budur.
2. Deyimlerin amacı, bir kavramı ya özel kalıp içinde, ya da çekici, hoş bir anlatımla belirtmektir. Atasözlerinin amacı ise yol göstermek, ders ve öğüt vermek, ibret almamız için gerçekleri bildirmektir.
3. Biçim bakımından iki bölüğe ayırdığımız deyimleri kavram bakımından da ikiye ayırabiliriz.
  - a) Deyimlerin çoğunda kalıplaşmış sözden çıkan anlam, sözcüklerin gerçek anlamları dışındadır. (Devede kulak, çantada keklik gibi)
  - b) Kimi deyimlerde kalıplaşmış sözden çıkan anlam, sözcüklerin gerçek anlamları dışında değildir (Çoğu gitti azı kaldı, ismi var cismi yok gibi) (Aksoy,1988,40).

Ayrıca Aksoy sözcük öbeği şeklinde olan deyimlerinin sınıflandırılmayacak kadar çok olduğunu, iki sözcüklü olan deyimleri yapısal olarak sınıflandırmaya çalıştığını belirtmiştir. Aksoy'un (1988,43) sınıflandırması aşağıdaki gibidir.

- a) Ögeleri ekli ya da eksiz ad tamlaması biçiminde olanlar vardır: anasının gözü, kaçın kurası, ayak bağı, kıl payı, ayağının tozuyla, şunun şurasında, günün birinde... gibi.
- b) Ögeleri ekli ya da eksiz sıfat tamlaması biçiminde olanlar vardır: iki büklüm, dik başlı, orta halli, bir ara, boş yere, bir ağızdan, tek başına, tez elden, fena halde, çöpten çelepi, başlı başına... gibi.
- c) Tamlanan - ad yapısında olanlar vardır: kanı pahasına, ardı sıra, ucu ucuna, günü gününe, yanı başında, eli kulağında, günü birliğine... gibi.
- ç) Tamlanan - önad yapısında olanlar vardır: kulağı delik, sütü bozuk, alını açık, canı tez, gözü kapalı, yüzü gülmez... gibi.
- d) Ekli ya da eksiz ad - önad yapısında olanlar vardır: et kafalı, gün görmüş, çöp atlamaz, kendi gelen, cana yakın, kafadan sakat, arada bir, anadan doğma, ayağına çabuk, örümcek kafalı... gibi.
- e) Biri ya da her ikisi ekli iki addan oluşanlar vardır: el ele, art arda, karşı karşıya, kim kime, kendi kendine, sözüm ona, gündün güne, deveye kulak... gibi.
- f) Biri ya da her ikisi ekli iki sıfattan oluşanlar vardır: Üst üste, yarı yarıya, birdenbire, uzaktan uzağa, inceden inceye, alı al, moru mor... gibi.
- g) İki eylemden oluşanlar vardır: oldum bittim, inan olsun, gel gelelim, bilir bilmez, oldu olacak, girdisi çıktısı, aldı yürüdü, veryansın etmek, örtbas etmek... gibi

Bu bilgilerin ışığında deyimlerin en az iki kelimedenden oluşan, nadiren de olsa cümle yapısında bulunabileceği, çekirdek bölümü dışındaki bölümde zaman ya da kişi değişikliğine izin veren ve bir durumu ifade eden sözlükbirimler olduğu ifade edilebilir. Ayrıca deyimler akıcılık sağlanması açısından uyaklı yapılarla da görülebilir

2.2.8. Kalıp Sözcükler

'Kalıp sözcükler' için Aksan (2004) tarafından ilişki sözcükleri, Gökdayı (2008) tarafından kalıp sözcükler, Toklu (2003) tarafından iletişimsel sözcükler, kültür birim olarak (Kula'dan akt. Gökdayı, 2008) adlandırılmaktadır.

Çotuksöken (1994,8) tarafından en az iki sözcükten oluşan, içindeki sözcükleri temel (düz) anlamlarını yitirmeden yeni bir kavramı, durumu, eylemi karşılayan söz öbekleri olarak tanımlanmıştır. Aksan (2004,34) kalıp sözcükler söz varlığı içinde yer alan bu ögeler, bir toplumun bireyleri arasındaki ilişkiler sırasında kullanılması adet olan birtakım sözcükler olduğunu belirtmiştir. Kalıp sözcükler her toplumda belli durumlarda kullanılması adet olan topluma özgü olan sözcüklerdir. Hasta bir insana *geçmiş olsun*, yeni bir eşya alan insana *güle güle kullan* denilmesi gibi. Gökdayı (2008:106) önceden belirli bir biçime girip hafızada öyle saklanan, söyleneceği sırada yeniden üretilmeyip olduğu gibi hatırlanarak, gerekiyorsa bazı eklemeler ve/veya çıkarmalar yapılarak kullanılan, tek bir sözcükten, ardışık veya aralı sözcükler içeren sözcük öbeği ya da tümceden oluşabilen, belirli durumlarda söylenmesi toplumca benimsenmiş ve görece bir sıklığa sahip sözcükler olarak iletişimin kurulmasına, devamına veya sonlandırılmasına yardım eden ve kullanım yerleri çok sınırlı olan kalıplaşmış dil birimleri olarak tanımlamıştır.

Kalıp sözcüklerin topluma özgü olmasıyla ilgili Aksan (2004,191) Türkçenin belli durumlarda söylenmesi gelenek olmuş ilişki sözcükleri içinde, başka dillerde benzerleri görülmeyen birtakım ögeleri olduğunu ifade etmiştir. *Güle güle* sözünün değişik kullanımları buna örnek olarak göstermiştir. Yeni bir giysi giyen kimseye *güle güle giy(in)!*, eline para geçen kimseye söylenen *güle güle harca* ve benzeri durumlarda *güle güle'nin* kullanılışı gibi. Aksan (2004,191) ayrıca kalıp sözcükler ve gelenek ilişkisini de *güle güle* kalıp sözünden hareketle açıklamaktadır. Yeni bir ev alan kişiye ya da bir eve yeni taşınan kişiye *güle güle oturun* denmesi ve bunun için ev ziyaretine gidilmesi bu ilişki için güzel bir örnektir.

2.2.8.1. Kalıp sözlerin yapısal özellikleri

Bu bölümde kalıp sözlerin kalıplaşmış olma, kalıplaşma dereceleri, öğelerinin dizilişi, sözcük sayısı hakkında bilgi verilmektedir.

2.2.8.1.1. Kalıplaşmış olma

Tannen ve Öztekin (1977, 516-517) kalıp sözlerin herhangi bir durum karşısında o duruma özgü olarak kullanılan sabit, değişmeyen (kip ve kişi dışında) sözler olduğunu belirtmiştir. Kalıp sözler yapı bakımından incelendiğinde en önemli özelliklerinden biri kalıplaşmış olmalarıdır. Gökdayı (2015:75) kalıplaşma durumunu Türkçede dilbilgisel olarak doğru kabul edilen herhangi bir öbek veya cümle gibi esnek bir sıralamaya sahip olmayıp her zaman aynı kalan belirli bir diziliş gösteren sözlüksel birim olarak açıklamıştır ve kalıplaşmış olma açısından kalıp sözlerin konuşmalarımızda yeniden ürettiğimiz öbeklerden ve cümlelerden kolaylıkla ayrılabilirdiğini ancak söz varlığı içinde yer alan deyimler, atasözleri, ikilemeler ve birleşik sözlerden ayırt etmenin imkansız olduğunu vurgulamıştır.

2.2.8.1.2. Kalıplaşma dereceleri

Kalıp sözler daha önce de belirtildiği gibi yapı bakımından incelendiğinde genel olarak değişmezlik, sabitlik özelliği taşımaktadır. Ancak bu sözler sınırlı bir şekilde değişiklik göstermektedir. Gökdayı tarafından söz varlığı içinde bulunan kalıplaşmış sözlerin tümünün (atasözü, deyim, ikilemeler, birleşikler, kalıp sözler) kalıplaşma dereceleri belirtilmiştir. Gökdayı (2015) hiçbir değişikliğe izin vermeyen yapıları *tam kalıplaşmış yapılar* olarak, çekirdek kısmında değişiklik yapılmayan ancak bir kısmında değişiklik yapılabilen yapıları *yarı kalıplaşmış* olarak adlandırmıştır. Kalıp sözler de diğer kalıplaşmış dil birimlerinde olduğu gibi derece yönünden ikiye ayrılmaktadır. Tam kalıplaşmış kalıp sözlerde hiçbir değişiklik yapılmaz. Örneğin *İyi akşamlar*, *İyi günler* gibi. Yarı kalıplaşma özelliği taşıyan kalıp sözlerde biçimsel veya

dizimsel olarak değişiklikler olmaktadır. Biçimsel değişiklikler *Merhaba! Merhabalar!* örneğinde olduğu gibi ad çekim ekleri, *buyurun, buyurunuz* örneğinde olduğu gibi eylem çekimleri ile gerçekleştirilmektedir. Dizimsel değişiklikler ise sözcük ekleme çıkarma, sözcük değiştirme sözcüklerin yerini değiştirme şeklinde sınıflandırılmaktadır. Örnek olarak *memnun oldum, tanıştığımızı memnun oldum , bayramınız mübarek olsun, bayramınız kutlu olsun, daha neler yok artık, yok artık daha neler.*

2.2.8.1.3. Ögelerin dizilişii

Kalıp sözler ögelerin dizilişii açısından cümle, öbek ve çok sözcüklü sözlük birim yapısında görülür (Gökdayı,2015,76-77). Günaydın, merhaba gibi tek sözcükle oluşmuş kalıp sözler de bulunmaktadır. Tek sözcükle oluşan kalıp sözler diğer kalıplaşmış ifadelerden kolaylıkla ayırt edilebilir. Kalıp sözlerden ‘cümle halinde olanların atasözleri ve deyimler gibi basit, bileşik, sıralı veya eksilteli cümle dizilişinde olduğu görülür. Yargılı bir cümle halindeki kalıp sözler de, çoğunlukla geniş zamanlı bir bildirme cümlesi veya emir cümlesi görünümündedir’ (Gökdayı,2015:77). *Yardımcı olur musunuz?, Hayırlı olsun* gibi. Gökdayı öbek olan kalıp sözlerin ad tamlaması ve ilgeç öbeği yapısında görüldüklerini, tek sözcüklü veya öbek biçimindeki sözlerinde de-, söyle- gibi fiillerle genişletilip cümle haline getirildiğini belirtmiştir.

2.2.8.1.4. Sözcük sayısı

Gökdayı (2015,78) kalıp sözlerin hafızada saklanıp gerekli durumlarda kullanılan sözler olması nedeniyle hatırlamayı kolaylaştırması için çok sözcükten oluşmadığını belirtmiştir. Kalıp sözleri oluşturan sözcük sayısının elden geldiğince az olduğunu söylemenin yanlış olmayacağını belirtmiştir. Ayrıca Gökdayı küçük çaplı bir araştırmayla derlenen kalıp sözler göz önünde bulundurulduğunda sözcük sayısının beşin altında kaldığını belirtmiştir (Gökdayı,2015,153).

2.2.8.2. Kalıp sözlerin anlamsal özellikleri

Yüceol Özözen (2001) kalıp sözlerin mecazsız birliktelikler olduğunu belirtmiştir. Gökdayı (2015) ise kalıp sözlerin hem yapısında hem de anlamlarıyla kalıplaşmış söz varlığı ögesi olduğunu belirterek kalıp sözleri iki kısımda ele almıştır. Kalıp sözlerin bir kısmı temel anlamlarını yitirmeden kullanılmakta bir kısmı değişmeceli anlam taşımaktadır. *Hem suçlu hem güçlü* kalıp sözündeki kelimeler temel anlamını yitirmezken *gözün aydın* kalıp sözünün değişmece anlamı taşıdığı görülmektedir.

Erol (2007), Bulut (2012) kalıp sözleri anlamsal açıdan konularına ve kullanım durumlarına göre sınıflandırmışlardır. Erol (2007) anlamları bakımından hayır dualar, beddualar, yeminler ve söz vermeler, günlük hayatta kullanılan çeşitli kalıp sözler şeklinde sınıflandırmıştır. Bulut (2012) kalıp sözleri anlamlarına göre ve çeşitlerine göre hayır dualar, beddualar, selamlaşma sözleri, yeminler, günlük hayatta kullanılan çeşitli kalıp sözler, atalar sözü şeklinde meşhurlaşmış kalıp sözler, anlatımı süslemek için kullanılan takımlaşmış kalıp sözler, küfür gibi kullanılan kalıp sözler, kızılan kişilere kullanılan kalıp sözler, cevabı beklenmeyen sorularda kullanılan kalıp sözler, benzetme amacı ile kullanılan kalıp sözler, bir şey rica ederken, bir istekte bulunurken kullanılan kalıp sözler, yalvarırken kullanılan kalıp sözler, karşılıklı konuşmalarda kullanılan kalıp sözler, günlük hayat ile ilgili iyilik dileyen kalıp sözler, misafire veya bir yerden gelene söylenen kalıp sözler, masal ve hikâyelerde kullanılan kalıp sözler, halk ağzındaki şarkı, türkü ve oyunlarda geçen kalıp sözler, güreşlerde söylenen pehlivan duaları, insanlara hitap etmek için kullanılan kalıp sözler, hayvanlara seslenirken kullanılan kalıp sözler, sevgi ve aşk için kullanılan kalıp sözler şeklinde sınıflandırmıştır.

2.2.8.3. Kalıp sözlerin işlevsel özellikleri

Kalıp sözler kişilerin zihninde önceden var olan ve belli durumlarda kullanılan sözlerdir. Örneğin *iyi akşamlar* ifadesi bir kişiyle konuşurken iletişimi başlatmak için ya da sonunda vedalaşmak için akşam saatlerinde kullanılır. Kalıp sözlerin belli

durumlarda kullanılması onların en önemli işlevini oluşturur. Tannen ve Özbek (1977,516) kalıp sözlerin birbiriyle iletişim halinde olan konuşucuların birbirlerini kolaylıkla anlamalarına ve aralarında uyumlu bir iletişim kurmalarına yardımcı olduğunu belirtmiştir.

Kalıp sözleri günlük iletişimimiz sırasında süreci başlatmak, devam ettirmek ya da bitirmek için sıklıkla kullanırız. *Merhaba, iyi günler, nasılsınız, görüşmek üzere* gibi sıklıkla kullandığımız selamlaşma ve vedalaşma ifadeleri iletişim sürecinde bizi yeni ve özgün cümleler oluşturma çabasından kurtarır. Kalıp sözler toplum içinde insanların birbirleriyle olan iletişim durumunu etkiler. *Teşekkür ederim, affedersiniz, müsaade eder misiniz* gibi kalıp sözler toplum içindeki iletişimin seviyesinin korunması açısından çok önemli bir işlevi yerine getirmektedir. Bu sözler doğum, evlenme gibi özel durumlarda duygularımızı ifade edebilmek için sıklıkla kullandığımız sözlerdir. *Allah analı babalı büyütsün, Allah bir yastıkta kocatsın* gibi.

Kalıp sözler kişilerin duygularını ifade etmesine yardımcı olur. Kalıp sözler sayesinde iyi ve kötü dileklerimizi iletiriz. Kalıp sözler stresli, üzüntülü durumlarda bizi büyük bir yükten kurtarır. Ölen bir kişinin yakınıyla kalıp sözler sayesinde daha kolay bir şekilde iletişim kurabiliriz. Özdemir (2000,173) kalıp sözlerin özellikle doğum, ölüm, evlenme gibi özel durumlarda duyguları açıklamak için kullanıldığını, kültürel örüntümüze ışık tuttuğunu ve Türkçenin anlatım gücünü beslediğini belirtmiştir.

Gökdayı (2015,85) kalıp sözlerin konuşmayı süsleme, duyguları daha etkili bir şekilde yansıtma, anlatımı güçlendirme, kültürü yansıtma, iletişimi düzenleme, mesajın daha açık bir şekilde iletilmesini sağlama, grup aidiyetinin gösterme gibi işlevleri olduğunu belirtmiştir. Demir (2016,31) kalıp sözlerin işlevsel olarak iletişimde akıcılığı sağlayarak toplumsal düzeni sağladığı ve benzer durumlar için her defasında yeni bir ifade oluşturmak yerine hafızada hazır halde bulunan kalıp sözleri kullanmak zihinsel olarak daha az güç kullanmayı sağladığını da ifade etmiştir.

2.2.8.4. Kalıp sözlerde bağlam

Kalıp sözler belirli durumlarda kullanılan sözlerdir. Bir durumla karşı karşıya geldiğimizde kalıp sözlere başvururken bağlam için uygun olan kalıp sözü tercih ederiz. Örneğin bir kişiyle iletişiminizi başlatırken ya da bitirirken saate göre *iyi günler*, *iyi akşam*, *iyi geceler* bu sözlerden birini tercih ederiz. Saati dikkate almadan bu sözleri kullanamayız.

Vardar (2002,31) tarafından bağlam dil içi ve dil dışı bağlam olarak iki kısımda tanımlanmıştır. Dil içi bağlam bir dil birimini çevreleyen, ondan önce ya da sonra gelen, birçok durumda söz konusu birimi etkileyen, onun anlamını, değerini belirleyen birim ya da birimler bütünü olarak dil dışı bağlam durumu, konuşucu ve dinleyicinin dil dışı toplumsal, ekinsel, ruhsal nitelikli deneyim ve bilgilerine ilişkin verilerin tümü olarak tanımlanmıştır.

İmer ve diğerleri (2011,41) tarafından bağlam üç şekilde tanımlanmıştır. Birinci ve üçüncü tanımlar Vardar'ın da belirttiği gibi dil içi ve dil dışı bağlamdır. Dil içi bağlamı şu şekilde tanımlamışlardır. Bir dil biriminin bitişiğinde ya da çevresinde onu anlam, işlev, yapı bakımından etkileyen birim ya da birimler dil içi bağlamdır. Dil birimlerini etkileyen dil dışı etmenlerin tümü dil dışı bağlamdır.

Gökdayı (2015,87) da kalıp sözleri bağlam bakımından ele alırken dil içi ve dil dışı bağlamlara göre bir sınıflandırma yapmıştır. Dil içi bağlamla kalıp sözlerin 'konuşmanın akışı içinde daha önce söylenen bir söze, bir düşünceye karşılık olarak, onun devamı niteliğinde veya daha sonra iletilecek sözlerden, düşüncelerden önce kullanılabilceğini belirtmiştir. Dil içi bağlamla kalıp sözler herhangi bir durum, olay gerektirmeyip iletişim sürecinde iletişim kuran kişilerin isteğine göre kullanılabilir. Örneğin *inşallah*, *maşallah* gibi. Dil dışı bağlamda kalıp sözlerin kullanılması için kalıp söze uygun belli durumların oluşmuş olması gerekmektedir. Örneğin *güle güle oturun* kalıp sözü yeni bir eve taşınan kişilere söylenir. Gökdayı dil içi ve dil dışı bağlama ek olarak *bitişken sözce* olarak kullanılan kalıp sözler olduğunu da belirtmiştir. Bu kalıp sözlerden biri kullanıldığı zaman cevap olarak diğer kalıp sözün kullanılması gereklidir.

Gökdayı cenaze namazlarında sorulan *Merhumu nasıl bilirdiniz?* kalıp sözüne cevap olarak *iyi bilirdik iyi bilirdik* yanıtının verilmesi durumunu örnek olarak belirtmiştir.

2.2.8.5. Kalıp sözlerde sıklık

İmer ve diğerleri (2011,224) sıklığı bir dilde bir birimin ya da yapının kullanım sayısı olarak tanımlamışlardır. Sıklık, belli uzunlukta bir konuşma ya da yazıda aynı dilsel olgu ya da birimin gerçekleşme sayısıdır (Vardar,2002,175). Gökdayı (2015,88) da herhangi bir dil biriminin kalıplaşmış olmasını o birimin çekirdek ya da bütün olarak hep aynı biçimde tekrarlanmış olmasına bağlamaktadır. Kalıp sözlerde sıklık kalıp sözün bütün ya da çekirdek halindeki tekrarlanma sayıdır.

2.2.9. Atasözleri

Atasözleri Türkçenin söz varlığının önemli bir bölümünü oluşturan kalıplaşmış sözlerdendir. Toklu (2015,155) atasözlerinin kuşaktan kuşağa aktarılan, uzun yıllar boyunca edinilen deneyimlere, gözlemlere dayalı yargıları genel kural, bilgece düşünce veya öğüt olarak aktaran kalıplaşmış özlü sözler olarak tanımlamaktadır. Atasözü tanımlarında, kavramın deneyim/tecrübe, gözlem, öğüt niteliği, yargı olması, kesinlik ve anonimlik özelliklerine vurgu yapıldığını belirten Güzel ve Karadağ (2013,274) atasözlerinin tecrübî olarak yaşamdan doğduğunu, yaşam deneyimlerinin dil aracılığıyla kültürün bir parçasına hâline geldiğini, insanî bir kaygının/duyarlılığın ürünü olarak kuşaklar arasında aktarıldığını, günlük iletişimin bir parçası olarak kişilerarası iletişimi etkili hâle getirdiğini ifade etmiştir. Atasözlerinde halkın kıvrak zekası görülür. Sosyal hayattaki çeşitli olaylar; doğal gelişmeler, insanoğlunun durumu, meslek, umut, halk hayatı gibi konular; insanlık, davranış, karakter, eğitim ve öğretim gibi konular bütünüyle atasözlerinin kapsamı içindedir (Karağaç,2013,184).

Aksoy (1988,17-18) atasözlerinin kavram özelliklerini şu şekilde ifade etmiştir:

1. Sosyal olayların nasıl olageldiklerini -uzun bir gözlem ve deneme sonucu olarak- tarafsızca bildiren atasözleri vardır: Komşunun tavuğu komşuya kaz görünür. Minareyi çalan kılıfını hazırlar. Araba kırılınca yol gösteren çok olur. Sütten ağzı yanan yoğurdu üfleterek yer gibi.
2. Doğa olaylarının nasıl olageldiklerini -uzun bir gözlem sonucu olarak belirten atasözleri vardır: Mart kapıdan baktırır, kazma kürek yaktırır. Kork aprilin beşinden, öküzü ayırır eşinden. Zemheride kar yağmadan kan yağması iyi. Mart yağar nisan övünür, nisan yağar insan övünür gibi.
3. Toplumsal olayların nasıl olageldiklerini uzun bir gözlem ve deneme sonucu olarak bildirirken bundan ders almamızı (açıkça söylemeyip dolayısıyla) hatırlatan atasözleri vardır: Ağlamayan çocuğa meme vermezler, Öfke ile kalkan ziyan ile oturur. Mahkeme kadiya mülk değil. Sona kalan dona kalır. Bu sözlerin altında “istemelisin ki elde edesin”, “insan kendisini öfkeye kaptırmamalı”... dersleri bulunmaktadır.
4. Denemelere ya da mantığa dayanarak doğrudan doğruya ahlak dersi ve öğüt veren atasözleri vardır: Çirkefe taş atma, üstüne sıçrar. Ayağını yorganına göre uzat. Bugünkü işini yarına bırakma. Yoldan kal, yoldaştan kalma.
5. Birtakım gerçekler, felsefeler, bilgece düşünceler bildirerek (dolayısıyla) yol gösteren atasözleri vardır: Bal bal demekle ağız tatlı olmaz. Ak akçe kara gün içindir. Korkunun ecele faydası yoktur. Taşıma su ile değirmen dönmez.
6. Töre ve gelenekleri bildiren atasözleri vardır: Dost başa bakar, düşman ayağa. Bir fincan kahvenin kırk yıl hatırı var. Kızını dövmeyen dizini döver. Kız beşikte, çeyiz sandıkta.
7. Kimi inanışları bildiren atasözleri vardır: Kırk yılda bir ölet olur, eceli gelen ölür. Ananın bahtı kızına. Akacak kan damarda durmaz. Baykuşun kısmeti ayağına gelir

Aksoy (1988,16-17), atasözlerinin biçim özelliklerini şu şekilde özetlemektedir.

1. Atasözleri kalıplaşmış (klişe hâline gelmiş) sözlerdir: Her atasözü, belli bir kalıp içinde, belli sözcüklerle söylenmiş olan donmuş bir biçimdir. Sözcükler değiştirilip yerlerine –aynı anlamda da olsa- başka sözcükler konulamayacağı gibi, sözdiziminin biçimi de bozulamaz. Böyle değiştirmeler yapılırsa ortaya çıkan söz, -anlam değişmişse dahi- atalarsözü diye anılmaz. “Derdini saklayan derman bulamaz” sözündeki derman yerine ilaç denilemez. “Çalma elin kapısını, çalarlar kapını” sözü de, sözcüklerin sırası değiştirilerek, “Elin kapısını çalma, kapını çalarlar” biçiminde söylenemez.

2. Atasözleri kısa ve özlüdür. Az sözcükle çok şey anlatır: Dikensiz gül olmaz. Alet işler, el övünür. Taşıma su ile değirmen dönmez.

3. Atasözlerinin çoğu bir, iki cümledir. Daha uzun olanları azdır: Vakit nakittir. Balık baştan kokar. Anasına bak kızını al, kenarına bak bezini al. Bu örneklerde görüldüğü gibi, cümlelerde en çok geniş zaman kipi, kimi vakit (öğüt olan atasözlerinden) emir kipi kullanılmıştır. Başka kiplerde kurulmuş atasözleri daha azdır. Bunlarda da, fiili söylenmemiş olanlarda da, ya geniş zaman ya emir anlamı gizlidir: Yalancının evi yanmış, kimse inanmamış. Ana kızına taht kurmuş, baht kurmamış. Ne oldum dememeli, ne olacağım demeli.

2.3. Dil Öğretiminde Kalıp Sözler ve Deyimler

2.3.1. Dil Öğretiminde Kalıp Sözler

İnsanlar iş, seyahat, evlilik, farklı bir kültür tanımak, eğitim gibi belli amaçlar doğrultusunda yabancı dil öğrenme ihtiyacı duyarlar. İnsanların dil öğrenme amaçları farklı olsa da sonunda bir dili öğrenen her birey o dilde sözlü ya da yazılı olarak iletişim kurmak ister. Bireyler öğretimleri esnasında hedef dilin söz varlığından birçok kelime,

deyim, ikileme, kalıp söz ve atasözleri öğrenirler. İletişimi kurarken de dilin en temel birimleri olan sözcüklere ihtiyaç duyarlar. Kişiler iletişim akışı içinde seçtikleri sözcüklerle yeni ve özgün cümleler üretebilirler. Ancak bireylerin iletişimi daha etkili bir hale getirmek amacıyla hedef dilin imkânlarını ‘kolayca ve hızlı bir şekilde öğrenip kullanabilecekleri seçenekleri tercih edip kullanmaları gerekir. Bu amaca yönelik olarak yararlanılabilecek söz varlığı birimleri arasında kalıp sözler öne çıkar’ (Gökdayı,2015,132).

Hitap biçimleri ve hitap davranışlarıyla iç içe olan bu konu toplumsal dilbilimin ilgi çekici sorunlarından biri olup son zamanlarda yabancı dil öğrenimi alanıyla da ilgisi dolayısıyla daha çok önem kazanmıştır. Bir yabancı dil öğrenilirken yalnızca, onun dilbilgisi ve okuma kitaplarında, sözlüklerinde geçen kullanım biçimlerini öğrenmek yetmemekte, o dili konuşan toplumun kültürünü, insanlar arasındaki davranış biçimini, değişik durumlarda söylenmesi gereken sözleri, tepki tarzlarını, hitap yollarını ve davranışlarını da tanımak gerekmektedir (Aksan,2001).

Kalıp sözler yabancı dil öğrenenlere özellikle iletişim kurarken büyük katkı sağlamaktadır. Gökdayı (2015,136) kalıp sözlerin dil öğrenen bireylere sağladığı katkıları aşağıdaki şekilde özetlemiştir. Bu katkılar yabancı dil öğretiminde kalıp sözlerin önemini ortaya koymaktadır,

“Bu sözler konuşanları her durumda orijinal ve yeni baştan üretilmiş sözler bulma çabasından kurtarır.

Aktarılmak istenen anlam içeriğinin daha açık kolay hızlı ve anlaşılır biçimde iletilmesini sağlar.

İletişim sırasında ortaya çıkabilecek ve iletişim kopukluğuna yol açabilecek karmaşık durumları yönetmeye, olası sorunlardan uzak durmaya yardım eder.

Yanlış anlama ve anlaşılma olasılığını en aza indirir.

Toplumun yetkin bir bireyi gibi davranmaya, nezaket kurallarına uymaya yardım eder.

İletişim kanallarının açık kalmasını sağlayarak insanlar arasındaki toplumsal bağların güçlenmesine katkıda bulunur.

Herkesin bilip kullandığı sözler olduklarından toplumsal aidiyet duygusunu güçlendirir.

Bir dili yabancı dil olarak öğrenen kişilerin o dili bilip toplumsal ve kültürel kurallara uygun biçimde kullanabildiklerini gösterir. Böylece yabancılar o toplumun bir bireyi gibi algılanabilir.”

Tüm bu katkılar göz önüne alındığında kalıp sözlerin dil öğretim sürecinin ayrılmaz bir parçası olduğu görülmektedir.

Porto (1998,22) kalıp sözlerin dil öğretiminin erken aşamalarında dil öğrencilerinin zengin dil kaynakları yokluğunda kalıp sözler sayesinde kedilerini kolayca ifade edebildiklerini bu durumun da motivasyonu artırdığını ve başarı duygusunu geliştirdiğini belirtmiştir.

Diller için Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesinde kalıplaşmış dil birimlerini birçok kısımda ele almıştır. DİAOÖÇM’de düzeylerin tanımlanmasında A1 ve A2 düzeyleri için belirlenen yeterlikler incelendiğinde kalıplaşmış dil birimlerinden kalıp sözlerin önemi göze çarpmaktadır.

Tablo 2.1. Ortak öneri düzeyleri genel basamaklar kümesi

Düzeyleler	Yeterlik İfadeleri
A2	İlgi alanıyla ilgili cümleleri ve sıkça kullanılan anlatımları (örneğin kişi ve aileyle ilgili bilgileri, alışveriş, iş, yakın çevre) anlayabilir.
	Bilinen alışılmış konularda, doğrudan doğruya bilgi alışverişi söz konusu olduğunda, alışıl gelmiş, basit durumlarda kendini ifade edebilir.
Temel Dil	Geçmişi, eğitimi, çevresi ve doğrudan gereksinimleriyle bağlantılı şeyleri basit dilsel araçlar yardımıyla anlatabilir.
Kullanımı	Somut ihtiyaçların karşılanmasını amaçlayan, bilinen günlük ifadeleri ve oldukça basit cümleleri anlayıp kullanabilir.
A1	Kendini tanıtabilir, başkalarını tanıtırabilir. Başkalarına, kendileri hakkında (örneğin nerede oturdukları, kimleri tanıdıkları ve nelere sahip oldukları) sorular yöneltebilir ve sorulan benzeri soruları yanıtlayabilir.
	Karşınsındaki kişiler yavaş ve anlaşılır bir biçimde konuşuyorlar ve de yardımcı oluyorlarsa, onlarla basit yollardan anlaşılabilir.

(DİAOÖÇM,2012,31)

Yukarıdaki tablodan hareketle A1 düzeyinde dil öğrencileri “Kendini tanıtabilir, başkalarını tanıştıracaktır. Başkalarına, kendileri hakkında sorular yöneltebilir ve sorulan benzeri soruları yanıtlatabilir.” Dil öğrencisinin bu yeterliği yerine getirebilmesi için bazı kalıp sözlerden faydalanması gerekmektedir. Örneğin *nereli/sin/siniz? Nasılsın/ız? Sizi tanıştırayım gibi*. Başka bir A1 yeterliğinde ise somut ihtiyaçların karşılanmasını amaçlayan, bilinen günlük ifadeleri ve oldukça basit cümleleri anlayıp kullanabileceği belirtilmektedir. Dil öğrenen bireyler sokakta, alışverişte günlük hayata dair her ortam ve mekânda ihtiyaçlarını karşılayabilmek için kalıp sözlerden faydalanır. Bir alışverişte *merhaba, kolay gelsin, borcum ne kadar, üstü kalsın* gibi kalıp sözler ihtiyaçları karşılamak için bir eylem veya durum söz konusuken kullanılabilir.

A2 düzeyi yeterlikleri incelendiğinde ise kişi, aile, iş, alışveriş ve yakın çevreyle ilgili sıkça kullanılan anlatımları anlayabileceği belirtilmiştir. Bu yeterlikte sıkça kullanılan anlatımları kalıp sözlerle ilişkilendirmek mümkündür. Örneğin aile yaşantısı için *seni seviyorum; işte, nasıl yardımcı olabilirim, kolay gelsin; alışverişte hayırlı işler, Allah bereket versin; yakın çevrede ve günlük hayatta saatiniz var mı?, affedersiniz, iyi akşamlar* gibi kalıp sözlerden sıkça faydalanılır.

Daha önce de belirtildiği gibi DİAOÖÇM’de sadece ortak düzeylerin tanımlanmasında değil diğer birçok kısımda kalıplaşmış dil birimlerinden olan kalıp sözlerle ilgili de farklı kategorilerde yeterlik ifadeleri bulunmaktadır. Aşağıda kalıp sözlerle ilişkilendirilen yeterlik ifadeleri bulunmaktadır.

Tablo 2.2. Diller için Avrupa Ortak Öneriler Çerçeve Metni'ndeki kalıp sözleri içeren yeterlik ifadeleri

Düzeyleyler	Yeterlik Alanları	Yeterlik İfadeleri
A1	Bağlantılı Konuşma	Tandığı kişileri ve oturduğu yeri betimlemek için basit ve kalıplaşmış ifadeleri ve tümceleri kullanabilir (2012,32).
A1	Sohbet	Birisini tanıtabilir ve basit selamlaşma kalıplarını kullanabilir. Birisinin hatırını sorabilir ve yeni gelişmelere karşılık verebilir(2012,79).
A1	Dilbilgisel Doğruluk	Birkaç basit dilbilgisi yapılarını ve kalıp cümleleri kapsayan kısıtlı ezberlenmiş bir dağarcığa hâkimdir (2012,115).
A1	Toplumdilbilgisel Uygunluk	Birini selamlamak ya da birine veda etmek için gerekli en basit nezaket kalıplarını kullanarak, lütfen ve teşekkür ederim diyerek, kendini tanıtarak ya da özür dileyerek vb. basit bir sosyal ilişki kurabilir (2012,125).
A1	Akıcılık	Çok kısa, kalıplaşmış ve çoğunlukla önceden ezberlenmiş anlatımları kullanabilir (2012,132).
A2	Sözlü Performans Değerlendirme	Basit günlük durumlarda sınırlı bilgi alışverişi yapabilmek için, kısa sözcük kümelerini, konuşma kalıplarını ve temel tümce yapılarını ezberlenmiş deyimlerle birlikte kullanır(2012,34).
A2	Sohbet	Birisine selam verirken ya da birine hitap ederken basit ve kalıplaşmış günlük nezaket sözcüklerini kullanabilir. Birisini davet edebilir ve bir davete karşılık verebilir. Birisinden özür dileyebilir ve özür dileyene karşılık verebilir (2012,79).
A2	Yazılı Etkileşim	Önemli bir şey söz konusu olduğunda kısa, basit ve kalıplaşmış notlar alabilir (2012,84).
A2	Bir Şeyin Açıklanmasını Rica Etme	Anlamadıklarının tekrarlanmasını çok basit bir şekilde isteyebilir. Hazır kalıplar kullanarak anlaşılmayan anahtar sözcüklerin açıklanmasını isteyebilir (2012,88).
A2	Dilsel Araçlar Alanı	Basit, somut gereksinimleri karşılamak amacıyla, kişiye ait günlük olağan şeyleri, istekleri dile getirmek ve bunlar hakkında bilgi alabilmek için kısa ve alışlagelmiş dilsel araçları kullanabilir. Basit cümle kalıplarını kullanabilir ve ezberindeki cümleler, kısa sözcük grupları ve konuşma formülleri yardımıyla kendisinin ve bir başkasının ne yaptığı, nelere sahip olduğu ve mekânlar gibi konular hakkında anlaşabilir (2012,111)
A2	Toplumdilbilgisel uygunluk	Basit bir bilgi alışverişi yapmak, istekleri bildirmek, düşünce ve görüşleri dile getirmek gibi temel dil işlevlerini kullanabilir ve onlara karşılık verebilir. En basit ve en çok kullanılan kalıp ifadeleri kullanarak temel sıradan durumlarda basit ama etkili bir şekilde iletişime girebilir. Yaygın selamlaşma ve hitap kalıplarını kullanarak çok kısa bir tanışma konuşmasının üstesinden gelebilir. Bir davet ya da bir özrü dile getirebilir ve benzeri durumu yanıtlayabilir (2012,125).
B1	Sözlü Performans Değerlendirme	Genelde önceden tahmin edilen durumlar için, sıkça kullanılan yapılar ve konuşma kalıplarından oluşan dağarcığını nispeten doğru kullanır (2012,34).

Tablo 2.2. (Devamı) Diller için Avrupa Ortak Öneriler Çerçeve Metni'ndeki kalıp sözleri içeren yeterlik ifadeleri

B1	Resmi Tartışma ve Görüşme	Konuşma arkadaşları anlaşılır şekilde konuşur ve fazla kalıplaşmış katı dil kullanmazlarsa, kendi uzmanlık alanından konular hakkında söylenenleri anlayabilir (2012,80).
B1	Dilbilgisel Doğruluk	Genelde önceden tahmin edilebilecek durumlarda sık kullanılan basmakalıp sözleri ve deyimleri içeren bir dağarcığı, yeterli derecede doğru olarak kullanabilir (2012,115).
B1	Toplumdilbilgisel Uygunluk	En gerekli dilsel araçları ve uygun bir hitap tarzı kullanarak geniş çapta dil işlevlerini gerçekleştirebilir ve bunlara karşılık verebilir. En önemli nezaket kurallarının bilincindedir ve ona göre davranır. Kendi toplumu ile bulunduğu toplum arasındaki en önemli gelenek ve göreneklerin, görüşlerin, değerlerin ve inançların bilincindedir ve bunlarla ilgili göstergelere dikkat eder (2012,125).
B2	Konuşucu ve Dinleyici Rollerinin Değişmesi	Konuşma esnasında uygun bir şekilde söz alabilir ve çeşitli uygun dilsel araçları kullanabilir. Konuşmayı doğal bir şekilde başlatabilir, sürdürebilir ve bitirebilir (2012,87).
C1	Konuşucu ve Dinleyici Rollerinin Değişmesi	Söze başladığında ya da konuşurken, düşünmek için zaman kazanıp sözüne devam etmek istediğinde, çok kullanılan bir söylem araçları dağarcığından uygun bir deyim seçebilir ve uygun bir şekilde kendi anlatımına başlayabilir.
C1	Toplumdilbilgisel Uygunluk	Büyük çapta deyim ve günlük konuşma diline ait deyimleri tanıır ve farklı hitap tarzlarını doğru olarak değerlendirebilir (2012,124).
C2	Toplumdilbilgisel Uygunluk	Deyim ve günlük konuşma diline ait ifadeler hakkında geniş bilgiye sahiptir ve ince anlam farklılıklarının bilincindedir (2012,124).

Tablodan da anlaşılacağı üzere kalıp sözlerle ilişkilendirilen yeterlik ifadeleri tüm dil düzeylerinde görülmektedir. Bu bağlamda dil öğrenen bireylere kalıp sözlerin öğretimi gerçekleştirilirken hangi düzeyde hangi kalıp sözün öğretilmesi gerektiği yeterlik ifadelerinden hareketle ya da başka bir yolla kalıp sözlerin işlev ve kullanım bağlamlarından hareketle belirlenebilir.

2.3.1.1. Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kalıp sözler

Dil öğretim sürecinin ayrılmaz bir parçası olduğu ifade edilen kalıp sözler birçok yönüyle Türk toplumunun kişiler arası ilişkilerini, inançlarını, geleneklerini,

göreneklerini ve yaşam biçimlerini ortaya koyan dil birimleridir. Günlük hayatta sıkça kullanılmakla birlikte Türk kültüründe önemli bir yere sahiptir. Gökdayı (2015) Türkçeyi öğrenip onu konuşanlarla iletişim kurabilmenin, Türk kültürünü anlayıp dil kullanımında Türk kültürüne uygun davranabilmenin dile özgü bu tür ifadelerin yani kalıp sözlerin öğrenilip davranışa dönüştürülmesiyle mümkün olabileceğini belirtmiştir.

Kalıp sözler sadece Türkçeye ait söz varlığı ögesi değildir. Diğer diller de kalıp sözler bulunmaktadır. Bazı kalıp sözlerin bütün dillerde aynı şekilde ya da yakın anlamlı şekilde kullanılmasına rağmen, bazı kalıp sözlerin diğer dillerde karşılığı yoktur. Gökdayı (2015) ve Aksan (2005) Türkçedeki birçok kalıp sözün diğer dillerde karşılığı olmadığını belirtmiştir. Bu nedenle kalıp sözlerin öğretiminde bireylerin kendi dillerinde karşılığı olmayan ifadelere dikkat etmek gerekmektedir.

Dil öğrenenlerin öğrendiği bilgileri günlük hayatta, yazılı ya da sözlü iletişimde doğru bir şekilde kullanabilmeleri dil öğretim sürecinin hedefidir. Bu nedenle Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kalıp sözlerin öğretimi planlanırken öğrenenlerin ihtiyaçları ve kalıp sözlerin günlük hayattaki kullanım sıklığı göz önünde bulundurulmalıdır. Ancak şimdiye kadar kalıp sözlerin günlük hayattaki kullanım durumunun sıklığını belirlemeye ilişkin bir araştırma yapılmamıştır. Bu nedenle öğretilecek kalıp sözler belirlenirken DİAOÖÇM'deki yeterlik ifadeleri incelenip bu ifadelerden hareketle ya da kalıp sözlerin işlev ve kullanım bağlamlarından hareketle kalıp sözlerin öğretimi planlanabilir. Öncelikli olarak özellikle A1 düzeyinde selamlaşma, karşılama, vedalaşma, tebrik etme, bir istekte bulunma ve isteği kabul etme amacıyla kullanılan kalıp sözler kullanılabilir. Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kalıp sözlerle ilgili Martı (2009,113) tarafından yapılan araştırma sonucunda öğrenciler kalıp sözlerin işlevleri ve anlamları hakkındaki sorulara cevap verirken işlevleri ile ilgili sorularda daha az zorlandıkları gözlemlenmiştir. Bu nedenle kalıp söz öğretiminde kalıp sözün anlamı ve işlevi konusunda yukarıdaki araştırma sonucu dikkate alınmalıdır. Ayrıca kalıp sözün ifade ettiği anlam, iletişime geçilen kişinin özellikleri ve hangi durumlarda kullanılması gerektiği belirtilmelidir. Örneğin *toprağı bol olsun ve Allah rahmet eylesin* kalıp sözünün kullanılması gereken durum aynı olmasına rağmen karşıdaki kişinin dini göz önünde bulundurularak bu sözlerden biri kullanılmalıdır.

2.3.2. Dil Öğretiminde Deyimler

Günümüzde dil öğretimine yön veren DİAOÖÇM’de bir dilde yetkin sayılabilmek için o dile ait dilbilgisi bilgilerine sahip olmak değil, dilbilgisi bilgilerinin kullanım özelliklerine de ilişkin bilgilere sahip olmak gerektiği belirtilmektedir. Bir dile ait kelimelerin bilinmesi ya da dile ait biçimsel yapıların bilinmesi yeterli değildir. O dilin kültürünü ve toplumsal yapısını yansıtan unsurların bilinmesi de gerekmektedir. Deyimler daha öncede belirtildiği gibi ait oldukları dilin toplumsal ve kültür yapısını yansıtmaktadır. Bu sebeple dil öğretiminde deyimler ihmal edilmemelidir. Günümüzde iletişimsel dil öğretim yaklaşımının yaygınlaşmasıyla birlikte deyimlerin dil öğretimindeki yeri de ortaya çıkmaktadır. Anadil konuşucuları mesleki, özel, kamusal ve eğitim alanlarında gerek yazılı gerekse sözlü olarak iletişim kurarken söz varlığı ögelerini kullanırlar. Hayatımızın her anında iletişim kurarken söz varlığı ögelerinden deyimlere tekrar tekrar başvururuz. Deyimler cümlelerdeki anlatımı süsleyip güzelleştiren, anlatıma çekicilik ve canlılık getiren, uzun ve karmaşık cümleleri birkaç kelimeyle anlatabildiğimiz söz varlığı unsurlarından biridir. Sağlam (2001,46) benzetme, eğretileme, örtmece gibi değişik söz sanatlarından yararlanan deyimleri, bir hadiseyi, bir durumu betimlemek, ifade etmek için kullandığımızı belirtmiştir. DİAOÖÇM’de (2012,122) deyimlerin sıklıkla kullanıldığı, kültürün önemli bir parçası olduğu ve herkes tarafından bilindiği kabul edilen deyimlerin kültürün ve sosyokültürel yeterliğin önemli bir bileşeni olduğunu belirtilmiştir. Bireylerin hedef dilin konuşulduğu sosyal ortamlarda, günlük hayatın akışı içerisinde bir durumu ya da olayı anlatmak için kullanılan cümlelerdeki deyimleri anlamamaları iletişimde kopukluğa ya da sınırlılığa neden olur. Aksan bu açıdan dil öğretiminde deyimlerin öğrenimi gerçekleşmediği sürece dil öğrenimi çabasının eksik kalacağını belirtmiştir. Örneğin *Ödevi yapmayan Hasan derste diken üstünde oturdu.* cümlesindeki *diken üstünde oturmak* deyiminin ifade ettiği anlam bilinmeden bu cümlenin anlaşılması imkansız hale gelecektir.

Bu bağlamda Özkul (2012,90) deyimlerin dilin vazgeçilmez unsurları olması sebebiyle dört temel beceriyi geliştirmeye yönelik yapılacak tüm araştırmalarda deyimlerin programa serpiştirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Kaldırım ve Degeç

(2017,34) Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen öğrencilerin deyimlerin geçtiği konuşma durumlarında dinlediğini anlamakta zorlandıklarını belirtmişlerdir.

Akpınar (2010,143,144) DİAOÖÇM'ye göre deyimlerle ilgili olarak A1 ve A2 düzeyinde dinleme, okuma, sözel etkileşim, sözel üretim, yazma becerilerinin kısa içeriklerine bakıldığında çok basit ve temel düzeyde özellikle günlük yaşam ve yakın çevreyle ilgili olarak kurulacak iletişimlerde günlük konuşma dilinde çok sık kullanıldığı düşünülen kalıp ifadelerin, gerçek/somut anlamlı deyimlerin öğretiminde rahatlıkla yer alabileceğini; B1 ve B2 düzeyinde, A1 ve A2 düzeylerinden farklı olarak mecaz/soyut anlamlı deyim ve atasözlerinin daha çok kullanılabilceğini buna ek olarak A1 ve A2 düzeylerinde verilmesi planlanan deyimlerin bu düzeylerde tekrarlarının yapılabileceğini; C1 ve C2 daha önceki düzeylerde verilen deyimlerin bu düzeylerde tekrarlarının yapılabileceğini; gerçek/somut anlamdan çok soyut ve derin anlam taşıyan, benzetme gibi çeşitli söz sanatlarını barındıran, ait olduğu kültürün geleneklerini, inanışlarını yoğun anlamda yansıtan deyim ve atasözlerinin öğretimde yer alabileceğini belirtmiştir.

Özkul (2012) deyim öğretimi gerçekleştirilirken dikkat edilmesi gereken birtakım kurallardan bahsetmiştir. Deyim öğretiminin basitten karmaşığa, somuttan soyuta gerçekleştirilmesi gerektiğini, bir seferde tek yapı sunulması gerektiğini, verilen yapıların günlük hayata aktarılması gerektiğini, bireysel farklılıkların dikkate alınması gerektiğini, görmeye ve işitmeye dayalı araçların kullanılması gerektiğini ifade etmiştir. Deyim öğretiminde bu kıstaslara dikkat edilmesi dil öğretim sürecinde öğrenci tutumunu ya da algısını olumlu ya da olumsuz olarak etkileyebilir. Gömleksiz (2013,649) bireyin yabancı dil öğrenmeye yönelik tutum ve algılarının olumlu olması yabancı dil öğrenme sürecini olumlu yönde etkileyebildiği gibi olumsuz tutum ve algıların da öğrenme sürecini olumsuz etkilediğini belirtmiştir.

Şalvarlı (2010,30) deyim öğretiminin kavram öğretimi gibi olması gerektiği ve deyimleri öğrenen bireylerin, içinde bulunan kelimelerin anlamlarını hiç düşünmeden hangi durumlarda kullanılacağını öğrenmeleri gerektiğini belirtmiştir.

2.3.2.1. Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde deyimler

Günlük hayatımızda, özel, kamusal, iş ve eğitim alanlarda iletişim sağlarken deyimlere sıklıkla yer verilmektedir. Bu nedenle Barın (2003,313) Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde deyimlerin çok iyi öğretilmesi gerektiğini belirtmiştir. Ayrıca deyimler öğretilirken kelimelerin temel anlamları ve deyimleşme sürecinde ifade ettikleri bütün anlama dikkat çekilmez. “Bir göz evde oturuyorlar.” “Çekmecenin gözüne bak!” “Aferin! Gözüme girdin.” “Son günlerde gözümde düştü.” “Her işte hakkaniyet gözetmelisiniz.” “Bu çocuk, bizim ilk göz ağrımız.” vb. Yukarıdaki örneklerden de anlaşılacağı üzere, kelimelerin tek anlamları olduğunu söyleyemeyiz. Özellikle deyimleşmiş hâlleri üzerinde durmak, eş ve yakın anlamlıları ile çağrıştırdığı kelimelerden de söz etmek gerekir (Barın,2003,313).

Deyim öğretiminde farklı dilleri konuşan iki ya da daha fazla toplumun ortak yönlerini araştırmada atasözleri ve deyimler, söz kalıpları ve ortak kelimeler işimizi kolaylaştırıcı öğeler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu öğelerin yabancı dil öğretiminde kullanılması ise şüphesiz dil öğretimini daha başarılı hale getirecektir (Boylu,2014,21). Ayrıca Türkçe öğrenenlerin hedef dilin ülkesinde bulunmaları Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde önemli bir avantaj sağlamaktadır. Öğrenciler öğrendikleri deyimlerin pratiklerini günlük hayatta deneyimleme olanağı bulacak ve daha kalıcı bir öğrenme sağlanacaktır (Özdemir, Demir ve Özkan,2017,53).

Deyim öğretimi gerçekleştirilirken deyimlerin hangi seviyede ne kadar öğretilmesi gerektiği konusunda Kalfa (2013,174) kelime sayısı ve deyimlerin karşıladığı kavram durumlarına göre temel düzey metinlerinde, daha çok iki kelimelik deyimlere yer verilmesi gerektiğine; bu deyimlere karşılık olarak bir tek kavram bulunmasına özen gösterilmesi gerektiğine; sözcük sayısı artan deyimlerde anlam genişlemesinin daha fazla olacağı için üç ve üçten fazla sözcüğe sahip olan deyimlerin öğretimi orta ve ileri düzeylere bırakılması gerektiğine vurgu yapmıştır.

Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi için hazırlanan kitaplarda söz varlığı unsurlarına yer verilmektedir. Ancak bu kitaplar hazırlanırken kullanılan söz varlığı

unsurlarının seçiminin hangi kıstasa göre yapıldığı ya da bu unsurlarından hangi unsurun ne kadar yer aldığı konusunda bir bilgi bulunmamaktadır. Söz varlığı unsurlarından biri olan deyimlerle ilgili olarak hangi deyimlerin hangi seviyede ve ne kadar öğretilmesi gerektiğiyle ilgili araştırmalar bulunmamaktadır. Bu bağlamda bu araştırmada Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi için hazırlanan kitaplardaki deyimlerin durumu hakkında istatistiksel veriler sunulacaktır.

2.4. İlgili Araştırmalar

2.4.1. Kalıp sözler ile ilgili araştırmalar

Erol (2007) Türkiye Türkçesinde Kalıp Sözler adlı araştırmasında folklor araştırmaları konusundaki dergilerden ve kitaplardan, yöresel derlemelerle oluşmuş masallardan, ağız araştırmaları kitaplarından tespit ettiği kalıp sözleri anlamlarına ve yapısına göre inceleyip betimlemiştir.

Bulut (2012) Anadolu Ağızlarında Kalıp Sözler ve Kullanım Özellikleri adlı araştırmasında Anadolu ağızlarında kullanılan kalıp sözleri tespit edip kalıp sözlerin özelliklerini ve kullanım özelliklerini inceleyip betimlemiştir.

Dilekçi (2013) Türkçe Ders Kitaplarındaki Kalıp Sözler ve Öğrencilerin Kalıp Sözleri Kullanma Düzeyleri adlı yüksek lisans tezinde Türkçe ders kitaplarında (5-8) yer alan 171 kalıp sözü tespit edip kalıp sözleri sınıflandırıp bağlam içinde örneklendirmiştir. Öğrencilerin kalıp sözleri kullanım düzeylerini tespit etmek amacıyla söylem tamamlama testi uygulanmış ve test sonucunda 120 öğrenciden 30'unun ders kitabında geçen toplam 248 kalıp söz kullandığı tespit edilmiştir.

Gökdayı (2015) Türkçede Kalıp Sözler adlı araştırmasında dilde kalıplaşma ve kalıplaşmış dil birimlerini, kalıp sözlerin özelliklerini, sınıflandırmasını, kültürel yönünü ve Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kalıp sözlerin durumunu ele

almıştır. Araştırmanın sonunda Türkiye Türkçesinde derlenen kalıp sözleri, alfabetik olarak ve anlamlarıyla listelemiştir.

Ertürk Şenden ve Yılmaz (2015) Babam ve Oğlum adlı bir sinema filminde kullanılan kalıp sözleri tespit edip kalıp sözlerle ilgili etkinlikler hazırlamıştır. Hazırlanan etkinlikler film öncesi, film sırası ve film sonrası olacak şekilde tasarlanmıştır. Ayrıca araştırmada filmde kullanılan kalıp sözler anlamları ve işlevleri bakımından sınıflandırılmıştır.

Uçgun (2015) Türkçe ve Türk Kültürü Ders ve Çalışma Kitaplarının Kalıp Sözler Açısından İncelenmesi isimli araştırmasında Türk ve Türk Kültürü ders kitaplarında bulunan kalıp sözleri nitel ve nicel açıdan değerlendirip ders kitaplarında bulunan kalıp sözlerin çalışma kitaplarında bulunan etkinliklerle uyumunu incelemiştir. Araştırmanın sonucunda çalışma kitaplarındaki etkinliklerin sayısının ilerleyen sınıf düzeyiyle orantılı bir şekilde arttığını tespit etmiştir.

Ünal ve Bursalı (2015) kalıp sözlerin öğretiminde çizgi dizilerden nasıl yararlanılacağını tespit etmek üzere TRT Çocuk kanalında yayımlanan Cille isimli çizgi dizide geçen 466 kalıp sözü tespit etmişlerdir. Bu kalıp sözlere toplumsal- kültürel ilişkileri yansıtan kalıp sözler, hayır dualar ve beddualar olarak 3 alt temada sınıflandırma yapmışlardır ve çizgi dizide kalıp sözlerin bağlama uygun kullanıldığını, dizide kalıp sözlerin günlük dildeki haliyle yer almasının kalıp söz öğretimini kolaylaştırdığını belirtmişlerdir.

Şimşek (2015) Yabancılara Türkçe Öğretimi Ders Kitaplarındaki Metinlerin İlişkisel Söz Varlığı Açısından Değerlendirilmesi adlı araştırmasında Lale ve İstanbul Türkçe Öğretim Setlerinin A1 düzeyindeki kalıp söz varlığını incelemiştir. Araştırmanın sonucunda İstanbul ve Lale Türkçe ders kitaplarının A1 düzeyi değerlendirildiğinde DİAOÖÇM'ye göre A1 düzeyindeki bir öğrencinin okuma becerisi başlığı altında yer alan ölçütleri sağlayabileceğini tespit etmiştir.

Çaydaş (2016) Gazi Üniversitesi Tömer ve İzmir Yabancılar İçin Türkçe Öğretim Setlerinde Kullanılan Kalıp Sözlerin İncelenmesi adlı yüksek lisans tezinde A1, A2, B1, B2, C1 düzeyindeki iki sette yer alan kalıp sözleri tespit etmiştir. Araştırmanın sonucunda kitaplarda çok sayıda kalıp söz kullanıldığını, kalıp söz kullanımının dil seviyesi yükseldikçe azaldığını, gerçek anlamlı, dil dışı bağlam duyarlı, cümle yapısında ve iletişim sürecini düzenleyen kalıp sözlerin daha fazla kullanıldığını tespit etmiştir.

Demir (2016) Yabancı Dil Olarak Türkçede Kalıp Sözlerin Öğretimi adlı yüksek lisans tezinde DİAOÖÇM’de dil kullanım alanları ve bildirişim konularına göre kalıp sözlerin sınıflandırması yapmıştır. İstanbul, İzmir ve Yeni Hitit yabancılar için Türkçe ders kitaplarındaki kalıp sözleri tespit edip kitaplar arasında karşılaştırmalar yapmıştır. Ek olarak DİAOÖÇM’de yer alan dil kullanım alanları ve bildirişim konularına göre yapılan kalıp söz sınıflandırmasıyla kitaplarda tespit edilen kalıp sözlerin birbirini yansıtmadığı tespit edilmiştir.

Kalıp sözlerle ilgili olarak yapılan araştırmalar tarandığında kalıp sözlerin yapısal durumlarına ve işlevlerine yer verilen araştırmalar, kalıp sözler ve kültür ilişkisini ele alan araştırmalar(Erol,2007;Bulut,2012;Gökdayı,2015), ana dili eğitiminde ortaokul çocuklarının kalıp sözleri kullanım durumları araştıran (Dilekçi,2013), Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kalıp sözlerin öğretim sürecine yönelik araştırmalar ve A1 düzeyindeki iki kitapta yapılan inceleme sonucunda kalıp sözlerin DİAOÖÇM’ye uygunluğunu araştıran araştırmalar tespit edilmiştir.

2.4.2. Deyimler İle İlgili Araştırmalar

Duru (2009) Atasözleri ve Deyimlerin Yabancılara Öğretilmesinde Yöntem ve Teknikler adlı araştırmasında deyimlerin hangi yöntem ve teknikle öğretilbileceği, deyimlerin nasıl, ne kadar ve hangilerinin öğretilmesi gerektiğini örneklerle sunup deyimlerin ve atasözlerinin dil seviyelerine göre sıralanışı hakkında tespitlerde bulunmuştur.

Akpınar (2010) Deyim ve Atasözlerinin Yabancılara Türkçe Öğretiminde Kullanımı Üzerine Bir Araştırma adlı yüksek lisans tezinde Avrupa Dil Gelişim Dosyası'nın, Türkiye Cumhuriyeti Millî Eğitim Bakanlığınca hazırlanan Türkiye Türkçesi Öğretim Programı'nın deyim ve atasözlerinin öğretimine yaklaşımı inceleyip yabancılara Türkçe öğretiminde yaygın olarak kullanılan ve örneklem olarak seçilen kitaplardaki deyim-atasözü varlığını tespit etmiştir. Araştırma sonucunda Türkçe öğretiminde atasözü ve deyimlerin kültür aktarımının sağlıklı yapılabilmesi bakımından öğretim sürecine mutlaka alınması gerektiği belirtilmiştir.

Koçak (2012) Türkçe ve Almancadaki Deyimlerin Günlük İletişimdeki Yeri ve Yabancı Dil Öğretimine Yansımaları adlı doktora tezinde Almanca ve Türkçeden çocuk edebiyatı üzerinde yazılan birer yazınsal eser, üçer gazete ve dergi seçip eser ve yayınlardaki deyimleri belirlemiştir. Türkisch-Lehrbuch für Anfänger und Fortgeschrittene, Lehrbuch der türkischen Sprache, Güle Güle Lagune ve Schritte International adlı kitaplardaki deyimleri belirlemiştir. Ders kitaplarında belirlenen deyimler ve yazınsal eserleri, 3 dergi ve 3 gazetede belirlenen deyimlerle karşılaştırmıştır. Araştırma sonucunda günlük iletişimde kullanılmakta olan deyimlerin ders kitaplarında yok denecek kadar az oranda kullanıldığını belirtmiştir.

Özkul (2012), Hedef Kültüre Ait Deyimlerin Yabancı Dil Öğrencisinin Kültürlerarası Yetisinin Gelişimine Katkısı adlı yüksek lisans tezinde kültürlerarası yetinin gelişimine deyimlerin katkısı olup olmadığını incelemiştir. Araştırmasının sonucunda deyimlerin kültürlerarası yetiyi geliştirdiğini tespit etmiştir.

Yılmaz (2014) doktora tezinde Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde tamamlayıcı ölçme ve değerlendirme tekniklerinin, Türkçe deyim öğretimine uygulanabilirliğini ve öğretim sürecinin Türkçe öğrenen öğrenciler tarafından nasıl değerlendirildiğini araştırmıştır. Yılmaz araştırmanın sonucunda tamamlayıcı ölçme ve değerlendirme tekniklerinin, deyim öğretimini kolaylaştırdığı, ders sürecini daha zevkli hale getirdiğini tespit etmiştir.

Tsintsabadze (2016) yüksek lisans tezinde Türkçenin yabancı dil olarak öğretimine yönelik olarak Türkçede ön ve üst sözcüklerinin geçtiği yakın anlamlı deyimlerin özelliklerini, biçimsel, anlamsal, kullanımsal açıklamalarını belirlemiştir. Daha sonra betimlenen deyimlerin öğretim etkinlikleri sırasında nasıl kullanılacağını açıklamıştır.

Atagül (2016) Yabancı Dil Olarak Türkçe Atasözü ve Deyim Öğretiminde Film Ve Hikâye Tekniklerinin Etkililik Düzeyleri Açısından Karşılaştırılması adlı doktora tezinde Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde deyimlerin ve atasözlerinin öğretiminde film ve hikâye kullanımının etkililik düzeyini araştırmıştır. Araştırma sonucunda deyim ve atasözlerinin öğretiminde hem filmlerin hem de hikâyelerin başarıyı arttırdığı tespit edilmiştir.

Erten Dalak (2017) Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde İletişimsel Yaklaşımın Deyim Öğretimindeki Başarıya Etkisi adlı yüksek lisans tezinde Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde iletişimsel yaklaşımın deyim öğretimindeki başarıya etkisini araştırmıştır. Araştırmanın sonucunda deney grubunun daha fazla gelişim gösterdiği tespit edilmiştir. Ayrıca öğrenci görüşlerinden hareketle iletişimsel yaklaşımın temel alındığı ders planlarının deyim öğretimini kolaylaştırdığı, süreci daha zevkli hale getirdiği saptanmıştır.

Deyimlerle ilgili yapılan taramada deyimlerin günlük hayat ve iletişimdeki yeriyle ilgili araştırmalara yer verildiği (Koçak,2012), deyimlerin yapısal ve anlamsal özelliklerini ele alan araştırmaların (Tsintsabadze,2016) bulunduğu saptanmıştır. Ayrıca Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesiyle ilgili deyim öğretiminde kullanılacak yöntem ve tekniklerin ele alındığı, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan Türkiye Türkçesi Öğretim Programı'nın ve Avrupa Dil Gelişim Dosyası'nın deyim öğretimi açısından incelendiği (Akpınar,2010) , tamamlayıcı ölçme değerlendirme tekniklerinin deyim öğretimi sürecinde kullanıldığı (Yılmaz,2014), iletişimsel yaklaşım doğrultusunda deyim öğretiminin gerçekleştirildiği, deyim öğretim sürecinde film ve hikâye kullanımının (Atagül,2016) ele alındığı araştırmalar tespit edilmiştir.

III. BÖLÜM

3. Yöntem

Bu bölümde araştırmanın yöntemi, evreni ve örnekleme, veri toplama yöntemi ve toplanan verilerin analizinde kullanılan istatistik teknikler açıklanmaktadır.

3.1. Araştırmanın Yöntemi

Bu araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden betimsel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Betimsel araştırmalar, olayı olduğu gibi araştırmaya ve var olan durumu belirlemeye çalışan araştırmalardır. Bu tür araştırmalarda, ele alınan olaylar ve durumlar ayrıntılı bir biçimde araştırılmakta, daha önceki olaylar ve durumlarla ne oldukları betimlenmeye çalışılmaktadır (Karakaya,2012,59). Bu araştırmada Türkçe'nin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılan Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe (A1, A2, B1, B2) ve Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti (A1, A2, B1,B2) kitapları kalıp sözler ve deyimler açısından incelenmiştir. Verileri toplamada doküman incelenmesi tekniği kullanılmıştır. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen, olay veya olgularla ilgili bilgi içeren yazılı kaynakların analizini kapsar (Şimşek,2009,42).

3.2. İncelenen Eserler

Araştırmada Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılmak üzere hazırlanmış olan yayınlardan basit seçkisiz örneklemeyle belirlenen 2 yayın ele alınmıştır. Her bir birimine eşit seçilme olasılığı vererek seçilen birimlerin örnekleme

alındığı yönteme basit seçkisiz örnekleme adı verilir (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz, Demirel,2014,85).

Tablo 3.1. Araştırmada İncelenen Eserler

Gazi Üniversitesi Yabancılara Türkçe	*
İstanbul Yabancılar İçin Türkçe	
Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti	*
İzmir Yabancılar İçin Türkçe	
Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe	
Türkçeye Yolculuk	

*Basit seçkisiz örneklemeyle seçilen yayınlar

Basit seçkisiz örnekleme ile seçilen Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılan Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe ve Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti araştırmada incelenen kitaplardır. Araştırmaya Diller için Avrupa Ortak Öneriler Çerçeve Metni'nde (2012,113) sözcük dağarcığı alanında C1 ve C2 düzeyleri yeterliklerinde 'deyimlere ve günlük anlatımlara iyice hakimdir' ifadesinden dolayı yetkin dil kullanımı olarak belirtilen C1 ve C2 düzeyleri dahil edilmemiştir. Araştırmada iki farklı yayına ait temel seviyede (A1, A2) 4 kitap, orta seviyede (B1, B2) 4 kitap olmak üzere toplam 8 ders kitabı incelenmiştir.

3.3. Veri Toplama Yöntemi

Veri toplamada doküman incelemesi tekniğine başvurulmuştur. Araştırmada kullanılan kitaplar ilk olarak kalıp sözlerin tespiti için 5 defa okunarak ardından deyimlerin tespiti için 5 defa okunarak kalıp sözler ve deyimler kitaplar üzerinde işaretlenerek belirlenmiştir. Daha sonra kalıp sözler ve deyimler Microsoft Excel programı kullanılarak kayıt altına alınmıştır. Kayıt altına alma işlemi 3 kez tekrarlanarak kontrol edilmiştir. Kalıp sözler belirlenirken Gökdayı (2015) tarafından derlenen Türkiye Türkçesi Söz Varlığından Derlenen Kalıp Sözler derlemesinde yer alan kalıp sözler esas alındı. Tespit edilen her kalıp söz için Türkiye Türkçesi Söz Varlığından Derlenen Kalıp Sözler adlı derlemeye bakıldı. Bunun dışında kalıp sözlerin tanımlamalarına uyan ancak Türkiye Türkçesi Söz Varlığından Derlenen Kalıp Sözler içinde bulunmayan kalıp sözlerin başına * işareti konularak araştırmaya dahil edildi.

Daha sonra her düzey için oluşturulan listeler tek tek kontrol edilip tam kalıplaşmış olan kalıp sözler olduğu gibi kodlanarak, yarı kalıplaşma özelliği gösteren kalıp sözlerdeki çekim ekleri çıkarılarak ortak bir kodlama yapılmıştır. Örneğin *hoş geldin / hoş geldiniz* gibi iki farklı kullanım örneği *hoş geldin/iz* şeklinde ya da *bayramınız kutlu olsun / bayramın kutlu olsun* gibi iki farklı kullanım örneği *bayramın/ız kutlu olsun* şeklinde kodlanmıştır. Deyimler belirlenirken genel ağ üzerinde bulunan TDK Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü'nden yararlanıldı. Tespit edilen her deyim TDK Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü'nde sorgulandı. Deyimlerde ise iyelik eklerinin kullanılması gereken deyimlerde 3. tekil şahıs eki dikkate alınarak kodlama yapılmıştır. Fiil barındıran deyimler ekler kullanılmadan mastar ekiyle kodlanmıştır. Örneğin “*Bu düşünce aklına gelince hemen harekete geçtim.*”, “*Onu aramak aklımıza gelir gelmez hemen bir telefon bulduk.*” cümlelerindeki *aklıma gel-* ve *aklımıza gel-* *aklına gelmek* şeklinde kodlanmıştır.

3.4. Toplanan Verilerin Analizi

Tez araştırmasının amacına yönelik olarak öncelikle seçilen Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi ders kitaplarında yer alan deyim ve kalıp sözler kodlanmış şekilde SPSS programına aktarılarak kullanım sıklığı belirlenmiştir. Toplanan verileri betimlemek için istatistikî tekniklerden frekans (F) ve yüzde (%) kullanılmıştır.

3.5. Değerlendirme Ölçütü

Kalıp sözler işlevlerine göre 32 alanda sınıflandırılıp kullanım bağlamları belirtilmiştir. Deyimlerle ilgili değerlendirme ölçütü oluşturmak için derlem araştırmalarına bakılmıştır. Derlem çalışmalarından hareketle deyimlerin kullanım sıklıklarına ulaşılamamıştır. *Aklına bir şey gelmek, başına bir şey gelmek*, gibi deyimler iki biriminin arasına yeni bir birim alabileceğinden dolayı derlem çalışmalarından elde edilen sıklık değerlerinin doğru bir sonuç vermeyeceği anlaşılmıştır. Bu nedenle değerlendirme ölçütü olarak kitaplarda yer alan deyimlerin sıklıkları incelenmiştir. Elde

edilen deyim sıklıklarından hareketle kendi içinde bir sınıflandırma yapılarak deyimler için değerlendirme ölçütü geliştirilmeye çalışılmıştır. Elde edilen deyimlerin kullanım sıklıkları dikkate alınarak 1 -3 sıklığa sahip olanlar, çok az sıklıklı B2 düzeyi; 4-6 sıklığa sahip olanlar, az sıklıklı B1 düzeyi; 7-9 sıklığa sahip olanlar, orta sıklıklı A2 düzeyi; 10 ve üstü sıklığa sahip olanlar, yaygın sıklıklı A1 düzeyi şeklinde sınıflandırılarak deyim listesi önerilmiştir.

IV. BÖLÜM

Bu bölümde araştıma sonunda elde edilen verilerden hareketle deyim ve kalıp sözlerin Türkçe öğretim setinde kullanılma durumlarına ilişkin verilere yer verilecektir.

4. Bulgular ve Yorumlar

4.1. Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe ve Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Setlerinin Kalıp Sözler Açısından Karşılaştırılması

Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılan 2 farklı yayından 8 kitap incelenmiştir. Kitaplardan ikisi A1 düzeyinde, ikisi A2 düzeyinde, ikisi B1 düzeyinde, ikisi B2 düzeyindedir. Tüm kitaplar incelenerek kalıp sözler ve deyimler belirlenmiştir. Tespit edilen kalıp sözlerin ve deyimlerin sıklığı belirlenmiştir. Tüm düzeylerde her iki sette ortak olarak kullanılan deyim ve kalıp sözlerin listelerinin yer aldığı tablolar oluşturulmuştur. Ardından setlerde ortak olmayan kalıp ve deyim sözlerin yer aldığı tablolar hazırlanmıştır.

Elde edilen verilere göre Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe ve Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nde tespit edilen kalıp sözlere yönelik sayısal verilere aşağıdaki tabloda yer verilmektedir.

Tablo 4.1. Kitaplardaki kalıp söz sayısı ve sıklığı

Dil Düzeyleri	Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti				Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe			
	Kalıp söz sayısı	%	F	%	Kalıp söz sayısı	%	F	%
A1	60	25	489	45	84	37	385	47
A2	59	25	236	21	54	24	189	23
B1	79	33	248	22	57	25	136	16
B2	37	15	110	10	27	12	97	12
Toplam	235	100	1083	100	222	100	807	100

Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nde A1 düzeyinde kullanılan kalıp söz sayısı 60, A2 düzeyinde kullanılan kalıp söz sayısı 59, B1 düzeyinde kullanılan kalıp söz sayısı 79, B2 düzeyinde kullanılan kalıp söz sayısı 37'dir. Toplam kullanılan kalıp söz sayısı ise 235'tir. Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe Seti'nde A1 düzeyinde kullanılan kalıp söz sayısı 84, A2 düzeyinde kullanılan kalıp söz sayısı 54, B1 düzeyinde kullanılan kalıp söz sayısı 57, B2 düzeyinde kullanılan kalıp söz sayısı 27'dir. Toplam kullanılan kalıp söz sayısı ise 222'dir. Her iki yayında da kullanılan toplam kalıp söz sayısının birbirine yakın olduğu tespit edilmiştir. Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nde kalıp sözlerin kullanım sıklığının daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nde ve Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe Seti'nde kalıp sözlerin kullanım sıklığının düzey ilerledikçe azaldığı görülmektedir.

4.2. Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe ve Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nin Kalıp Sözler Açısından Karşılaştırılması

4.2.1. Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe ve Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti A1 Kalıp Sözlerin Karşılaştırılması

Tablo 4.2. A1 düzeyindeki kalıp sözlerin sayısı

	Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti A1	Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe
Ortak olarak kullanılan kalıp söz sayısı	42	42
Ortak olarak kullanılmayan kalıp söz sayısı	18	42
Toplam	62	84

Tabloya bakıldığında Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti A1 düzeyinde toplam 62 kalıp söze, Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe A1 düzeyinde 84 kalıp söze yer verildiği görülmektedir. İki yayında A1 düzeyinde ortak olarak 42 kalıp söze yer verilmiştir. İki yayında ortak olarak kullanılan kalıp sözlerin, A1 düzeyindeki tüm kalıp sözlere oranı %42 olarak tespit edilmiştir.

Tablo 4.3. A1 düzeyinde her iki sette ortak olarak kullanılan kalıp sözler

Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe ve Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti A1 Düzeyinde Ortak Kullanılan Kalıp Sözler		
Kalıp Sözler	Yunus Emre Enstitüsü	Gazi Üniversitesi
	Yedi İklim Öğretim Seti	Yabancılar için Türkçe
	F	F
1. Affedersiniz	12	8
2. Afiyet olsun	1	6
3. Alo	12	3
4. Bayramın/ız kutlu olsun	5	2
5. Bayramın/ız mübarek olsun	7	3
6. Ben de	37	7
7. Buyurun/uz	25	21
8. Efendim	16	4
9. Elbette	3	6
10. Geçmiş olsun	2	8
11. Görüşmek üzere	10	1
12. Görüşürüz	2	5
13. Günaydın	14	3
14. Hadi/Haydi*	5	13
15. Hayırlı işler	6	3
16. Hayırlı olsun	2	1
17. Hoş geldiniz	14	13
18. Hoş bulduk	6	3
19. Hoşça kal/ın	10	4
20. İnşallah	3	1
21. İyi akşamlar	6	1
22. İyi geceler	4	2
23. İyi günler	36	28
24. İyiyim*	4	24
25. İyi yolculuklar	1	1
26. Kolay gelsin	3	7
27. Kusura bakmayın	2	1
28. Lütfen	10	21
29. Memnun oldum	20	4
30. Merhaba	59	27
31. Nasılsın/ız	27	3
32. Nerelisin/iz	14	6
33. Önemli değil	2	5
34. Özür dilerim	3	6
35. Peki	5	5
36. Rica ederim/iz	5	6
37. Sağ ol/un/uz	5	5
38. Tabi/tabii/ Tabi ki*	4	8
39. Tanıştığım/ıza memnun oldum	5	2
40. Teşekkür ederim/iz Teşekkür ediyorum/uz	46	20
41. Yine bekleriz	2	1
42. Ne arzu edersiniz?	1	2
Toplam	456	300

Yukarıdaki tabloda Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti ve Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe Seti'nde ortak olarak kullanılan kalıp sözlerin listesine ve sıklık durumlarına yer verilmiştir. Tabloda da belirtildiği gibi her iki

yayında A1 düzeyinde ortak olarak 42 kalıp söze yer verilmektedir. Kalıp sözler incelendiğinde *tanışma, hal hatır sorma, teşekkür etme, rica etme, vedalaşma, tebrik etme* işlevini yerine getiren kalıp sözlere daha çok yer verildiği görülmüştür. Tablo incelendiğinde *merhaba, iyi günler, buyurun/uz, teşekkür ederim/iz, teşekkür ediyorum/uz, hoş geldiniz iyiyim, lütfen, hadi/haydi, ben de, nasılsın/ız, memnun oldum, günaydın* kalıp sözlerin kullanım sıklıklarının yüksek olduğu görülmektedir. Kalıp sözler kullanım sıklığı açısından ele alındığında Yedi İklim Türkçe Öğretim Seti'nde A1 düzeyinde daha çok tekrar edildiği görülmektedir.

Tablo 4.4. Her iki sette A1 düzeyinde kullanılan ortak olmayan kalıp sözler

Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nde A1 Düzeyinde Ortak Olmayan Kalıp Sözler			
Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti	F	Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe	F
1. Amin	1	1. Allah şifa versin	1
2. Bereket versin	2	2. Allah analı babalı büyütsün	1
3. Çok şükür	1	3. Allah kavuştursun	1
4. Elin/ize sağlık	2	4. Allah sabır versin	1
5. Elveda	4	5. Allah uzun ömür versin	1
6. Eyvah	1	6. Allah zihin açıklığı versin	1
7. Gözün/üz aydın	1	7. Bakar mısınız?	2
8. Güle güle	6	8. Başarılar	1
9. Güle güle kullanın	2	9. Başarılarınızın devamını dilerim	1
10. Hayırdır	1	10. Başka bir isteğiniz var mı?	1
11. İyi bayramlar	2	11. Çok yaşa	6
12. Maalesef	2	12. Dikkat!	1
13. Rahatsız ediyorum/ettim	1	13. Doğum günün kutlu olsun	2
14. Seni / Sizi tanıştırayım	3	14. Güle güle gidin	1
15. Tamam mı?	1	15. Hay hay	1
16. Üstü kalsın	1	16. Hayırlı yolculuklar	2
17. Yaşasın	1	17. İyi ki doğdun/uz	7
18. Neyin/iz var?	1	18. İyi seneler	1
		19. İyi seyirler	1
		20. İyi tatiller	1
		21. İyi uykular	1
		22. İyi yıllar	1
		23. İzin verir misiniz?	1
		24. Kutlarım	1
		25. Kutlu olsun	4
		26. Mutluluklar dilerim	4
		27. Mutlu seneler	2
		28. Müsaade eder misiniz?	1
		29. Ne var ne yok?	1
		30. Nice mutlar yıllar	2
		31. Nice yıllara	3

Tablo 4.4. (Devamı) Her iki sette A1 düzeyinde kullanılan ortak olmayan kalıp sözler

Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nde A1 Düzeyinde Ortak Olmayan Kalıp Sözler			
Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti	F	Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe	F
		32. Problem değil	1
		33. Sağlıklı ve uzun bir ömür dilerim	1
		34. Sana da	1
		35. Sorun değil	1
		36. Tatlı rüyalar	1
		37. Tebrik ederim	2
		38. Teşekkürler	9
		39. Yardımcı olayım/olur musunuz/olabilirim?*	8
		40. Yardım edebilir miyim?/ eder misiniz?	4
		41. Yeni yılınız kutlu olsun	1
		42. Yolun açık olsun	1
	33		85

Yukarıdaki tabloda A1 düzeyinde ortak olarak kullanılmayan kalıp sözlere yer verilmiştir. Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti A1 düzeyinde kalıp söz sayısının 18, kalıp sözlerin kullanım sıklığının 33; Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe Seti A1 düzeyinde kalıp söz sayısının 42, kalıp sözlerin kullanım sıklığının 85 olduğu görülmektedir. *Vedalaşma, teşekkür etme, iyi dilekte bulunma* işlevini yerine getiren kalıp sözlere daha çok yer verildiği belirlenmiştir. Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nde *güle güle, elveda, seni/sizi tanıştırayım*, Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe Seti'nde *teşekkürler, yardımcı olayım/olur musunuz /olabilirim?, iyi ki doğdunuz, çok yaşa*, kalıp sözlerinin sıklığının 5'ten fazla olduğu görülmektedir.

4.2.2. Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe ve Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti A2 Kalıp Sözlerin Karşılaştırılması

Tablo 4.5. A2 düzeyindeki kalıp sözlerin sayısı

	Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti A2	Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe A2
Ortak olarak kullanılan kalıp söz sayısı	33	33
Ortak olarak kullanılmayan kalıp söz sayısı	26	21
Toplam	59	54

Tabloya bakıldığında Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti A2 düzeyinde toplam 59 kalıp söze, Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe A2 düzeyinde 54 kalıp söze yer verildiği görülmektedir. İki yayında A2 düzeyinde ortak olarak 33 kalıp söze yer verilmiştir. İki yayında ortak olarak kullanılan kalıp sözlerin, A2 düzeyindeki tüm kalıp sözlere oranı %33 olarak tespit edilmiştir.

Tablo 4.6. A2 düzeyinde her iki sette ortak olarak kullanılan kalıp sözler

Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe ve Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti A2 Düzeyinde Ortak Kullanılan Kalıp Sözler		
Kalıp Sözler	Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti	Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe
	F	F
1. Affedersiniz	2	2
2. Alo	3	3
3. Efendim	12	6
4. Buyurun	14	7
5. Ben de	21	12
6. Elbette*	11	3
7. Görüşmek üzere	2	2
8. Günaydın	4	1
9. Haydi/haydi	2	5
10. Hayırdır	2	1
11. Hoş geldin/iz	9	4
12. Hoş bulduk	2	4
13. İnşallah	2	1
14. İyi günler	11	8
15. İyiyim*	3	4
16. Lütfen	11	3
17. Merhaba	8	22
18. Mesela	2	1
19. Nasılsın/ız	4	4
20. Neden olmasın	1	1

Tablo 4.6. (Devamı) A2 düzeyinde her iki sette ortak olarak kullanılan kalıp sözler

Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe ve Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti A2 Düzeyinde Ortak Kullanılan Kalıp Sözler		
Kalıp Sözler	Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti	Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe
	F	F
21. Ne dersin/iz	4	1
22. Ne yazık ki	4	2
23. Peki	8	11
24. Neyin/iz var?	1	1
25. Selam söyle	1	1
26. Tabii/ Tabi ki*	11	12
27. Tebrik ediyorum/ ediyoruz	1	2
28. Teşekkür ederim/ederiz	17	11
29. Üzgünüm	1	1
30. Yani	8	1
31. Yardımcı olabilirim/olayım*	2	3
32. Yardım edebilir miyim?	1	5
33. Yaşasın	1	1
Toplam	186	146

Yukarıdaki tabloda Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti ve Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe Seti'nde ortak olarak kullanılan kalıp sözlerin listesine ve sıklık durumlarına yer verilmiştir. Tabloda da belirtildiği gibi her iki yayında A2 düzeyinde ortak olarak 33 kalıp söze yer verilmektedir. Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti A2 düzeyinde kalıp sözlerin sıklığı 186 ve Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe Seti A2 düzeyinde kalıp sözlerin sıklığı 146'dır. *Hal hatır sorma, onaylama, tebrik ve teşekkür etme, davet etme* işlevini yerine getiren kalıp sözlere daha çok yer verildiği görülmektedir. Tablo incelendiğinde *efendim, buyurun, ben de, elbette, iyi günler, merhaba, tabi ki* gibi kalıp sözlerin kullanım sıklıklarının yüksek olduğu görülmektedir. Kalıp sözler kullanım sıklığı açısından ele alındığında Yedi İklim Türkçe Öğretim Seti'nde A2 düzeyinde daha çok tekrar edildiği görülmektedir.

Tablo 4.7. Her iki sette A2 düzeyinde kullanılan ortak olmayan kalıp sözler

Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti ve Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe A2 Düzeyinde Kullanılan Kalıp Sözler			
Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti	F	Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe	F
1. Afiyet olsun	5	1. Aferin	1
2. Allah'a ısmarladık	2	2. Başarılar diliyorum/diliyoruz*	2
3. Allah Allah	1	3. Geçmiş olsun	1
4. Az gitmiş uz gitmiş	1	4. Görüşmek dileğiyle	1
5. Bizden söylemesi	1	5. Görüşürüz	6
6. Bir varmış bir yokmuş	1	6. Güle güle kullanın	2
7. Çok şükür	2	7. Hayırlı olsun	4
8. Çok yaşa	4	8. Hoşça kal	2
9. Elin/ize sağlık	1	9. İyi akşamlar	2
10. Eyvah	1	10. Kusura bakmayın	1
11. Gözün aydın	1	11. Ne arzu edersiniz?	1
12. Güle güle	2	12. Nice mutlu yıllara	1
13. Güle güle giyin	1	13. Özür dilerim	3
14. Hayırlı işler	1	14. Rica ederim	1
15. Hayrola	1	15. Sağ ol	2
16. Hey	2	16. Selamlar	1
17. İyi seyirler	1	17. Seni seviyorum	1
18. İyi yaşa	2	18. Sevgilerimle	3
19. Kim o	5	19. Sorun değil	2
20. Maalesef	3	20. Teşekkürler	5
21. Nerelisin/iz	3	21. Yolunuz açık olsun	1
22. Neyse	1		
23. Rahat ve iyi yaşa	2		
24. Sen bilirsin	1		
25. Sen de gör	3		
26. Zahmet etme/yin	2		
	50		43

Tabloya bakıldığında A2 düzeyinde ortak olarak kullanılmayan kalıp sözlere yer verilmiştir. Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti A2 düzeyinde kalıp söz sayısının 26, kalıp sözlerin kullanım sıklığının 50; Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe Seti A2 düzeyinde kalıp söz sayısının 21, kalıp sözlerin kullanım sıklığının 43 olduğu görülmektedir. *İyi dilekte bulunma, selamlaşma, vedalaşma, tebrik etme* işlevini yerine getiren kalıp sözlere daha fazla yer verildiği belirlenmiştir. Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nde *afiyet olsun, çok yaşa, sen de gör*; Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe Seti'nde *görüşürüz, hayırlı olsun, teşekkürler* gibi kalıp sözlerinin sıklığının diğer kalıp sözlere göre fazla olduğu görülmektedir.

4.2.3. Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe ve Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti B1 Kalıp Sözlerin Karşılaştırılması

Tablo 4.8. B1 düzeyindeki kalıp sözlerin sayısı

	Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti B1	Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe B1
Ortak olarak kullanılan kalıp söz sayısı	34	34
Ortak olarak kullanılmayan kalıp söz sayısı	45	23
Toplam	79	57

Tabloya bakıldığında Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti B1 düzeyinde toplam 79 kalıp söze, Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe B1 düzeyinde 57 kalıp söze yer verildiği görülmektedir. İki yayında B1 düzeyinde ortak olarak 34 kalıp söze yer verilmiştir. İki yayında ortak olarak kullanılan kalıp sözlerin, B1 düzeyindeki tüm kalıp sözlere oranı %32 olarak tespit edilmiştir.

Tablo 4.9. B1 düzeyinde her iki sette ortak olarak kullanılan kalıp sözler

Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe ve Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti B1 Düzeyinde Ortak Kullanılan Kalıp Sözler		
Kalıp Sözler	Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti	Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe
	F	F
1. Allah korusun	2	1
2. Ben de	9	9
3. Buyurun/uz	7	4
4. Canını sıkma	2	3
5. Efendim	6	3
6. Elbette*	11	2
7. Geçmiş olsun	3	4
8. Görüşürüz	3	1
9. Güle güle kullanın	1	1
10. Hay Allah	1	1
11. Haydi/hadi *	7	4
12. Hayırlı olsun	6	4
13. Hoş geldiniz	10	3
14. Hoş bulduk	3	2
15. Hoşça kal	2	2
16. İnşallah	4	1
17. İyi günler	5	2
18. İyi ki varsın	1	1
19. Kolay gelsin	1	1
20. Kutlarım	1	1
21. Lütfen	2	2

Tablo 4.9. (Devamı) B1 düzeyinde her iki sette ortak olarak kullanılan kalıp sözler

Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe ve Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti B1 Düzeyinde Ortak Kullanılan Kalıp Sözler		
Kalıp Sözler	Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti	Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe
	F	F
22. Maalesef	2	2
23. Merhaba	15	6
24. Ne dersin/iz	4	2
25. Ne yazık ki	4	2
26. Özür dilerim	1	3
27. Peki	13	8
28. Rica ederim	3	2
29. Sorun değil	2	2
30. Tabii/ Tabi ki*	12	5
31. Teşekkür ederim/ederiz	14	10
32. Teşekkürler	1	3
33. Yani	5	8
34. Yardım edebilir miyim?	1	2
Toplam	164	107

Yukarıdaki tabloda Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti ve Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe Seti'nde ortak olarak kullanılan kalıp sözlerin listesine ve sıklık durumlarına yer verilmiştir. Tabloda da belirtildiği gibi her iki yayında B1 düzeyinde ortak olarak 35 kalıp söze yer verilmektedir. *Onaylama, iyi dilek bildirme, karşılama, selamlaşma, tebrik etme* işlevini yerine getiren kalıp sözlere daha fazla yer verilmiştir. Tablo incelendiğinde *ben de, elbette, teşekkür ederim/ederiz, yani* gibi kalıp sözlerin kullanım sıklıklarının yüksek olduğu görülmektedir. Kalıp sözler kullanım sıklığı açısından ele alındığında Yedi İklim Türkçe Öğretim Seti'nde B1 düzeyinde daha çok tekrar edildiği görülmektedir.

Tablo 4.10. Her iki sette B1 düzeyinde kullanılan ortak olmayan kalıp sözler

Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti Ve Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe B1 Düzeyinde Kullanılan Kalıp Sözler			
Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti	F	Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe	F
1. Affedersin/iz	1	1. Allah razı olsun	1
2. Aleyküm selam	1	2. Allah rızası için	1
3. Allah'a ısmarladık	2	3. Az gitmiş uz gitmiş	1
4. Allah Allah	1	4. Bana ne	1
5. Allah'a şükürler olsun	1	5. Başınız sağ olsun	1
6. Allah bir yastıkta kocatsın	1	6. Bir varmış bir yokmuş	1
7. Allah gönlüne göre versin	1	7. Dile benden ne dilersen	1
8. Allah zihin açıklığı versin	1	8. Ellerine sağlık	1
9. Alo	3	9. Evvel zaman içinde	1
10. Aman Allah	1	10. Gereğini arz ederim	1
11. Amin	1	11. Gökten üç elma düşmüş	1
12. Bakar mısınız/iz	1	12. Hayırlı uğurlu olsun	1
13. Başarılarının devamını dilerim	1	13. İyi akşamlar	2
14. Bayramınızı kutlarız	1	14. İyi çalışmalar	1
15. Bayramınızı tebrik ederim	1	15. İyi günlerde giyin	1
16. Bayramınız mübarek olsun	1	16. İzninizle	1
17. Benimle evlenir misin?*	1	17. Mesela	1
18. Çok şükür	1	18. Onlar ermiş muradına	1
19. Duyduk duymadık demeyin	1	19. Örneğin	2
20. Görüşmek üzere	1	20. Sağ ol	4
21. Gözün aydın	3	21. Tebrik ederim	4
22. Günaydın	3	22. Umurumda değil	1
23. Hakk'ın rahmetine kavuşmak	1	23. Üzgünüm	1
24. Hayırdır	3		
25. Hayırlara vesile olur	1		
26. Hayırlı bayramlar	1		
27. İyi bir bayram diliyorum	1		
28. İyi ki doğdun	1		
29. İyiyim*	5		
30. Laf aramızda	1		
31. Memnuniyetle	1		
32. Memnun oldum	3		
33. Mutluluklar dilerim	1		
34. Nasılsın/iz	6		
35. Ne demek	1		
36. Nice yıllara	1		
37. Sahi mi	1		
38. Selamün aleyküm	1		
39. Seni /sizi tanıştırayım	2		
40. Seni seviyorum	3		
41. Sen yoluna ben yoluma	1		
42. Şükürler olsun	1		
43. Üstüne yok	16		
44. Yardımcı olmak	2		
45. Yolun açık olsun	1		
	84		29

Tabloda B1 düzeyinde ortak olarak kullanılmayan kalıp sözlere yer verilmiştir. Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti B1 düzeyinde kalıp söz sayısının 45,

kalıp sözlerin kullanım sıklığının 84; Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe Seti B1 düzeyinde kalıp söz sayısının 22, kalıp sözlerin kullanım sıklığının 29 olduğu görülmektedir. *Masallarda kullanılan ve iyi dilek bildirme, tebrik etme* amacıyla kullanılan kalıp sözlere daha sık yer verildiği görülmektedir. Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nde *üstüne yok, iyiyim, nasılsınız*; Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe Seti'nde *sağ ol, tebrik ederim* gibi kalıp sözlerinin sıklığının diğer kalıp sözlere fazla olduğu görülmektedir.

4.2.4. Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe ve Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti B2 Kalıp Sözlerin Karşılaştırılması

Tablo 4.11. B2 düzeyindeki kalıp sözlerin sayısı

	Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti B2	Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe B2
Ortak olarak kullanılan kalıp söz sayısı	17	17
Ortak olarak kullanılmayan kalıp söz sayısı	20	10
Toplam	37	27

Tabloya bakıldığında Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti B2 düzeyinde toplam 37 kalıp söze, Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe B2 düzeyinde 27 kalıp söze yer verildiği görülmektedir. İki yayında B2 düzeyinde ortak olarak 17 kalıp söze yer verilmiştir. İki yayında ortak olarak kullanılan kalıp sözlerin, B1 düzeyindeki tüm kalıp sözlere oranı %36 olarak tespit edilmiştir.

Tablo 4.12. B2 düzeyinde her iki sette ortak olarak kullanılan kalıp sözler

Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe ve Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti B2 Düzeyinde Ortak Kullanılan Kalıp Sözler			
Kalıp Sözler	Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti		Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe
	F	F	F
1. Buyurun	8		2
2. Efendim	4		1
3. Hoş geldin/iz	7		4
4. Hoş bulduk	3		4
5. İyi günler	3		1
6. Maalesef	3		1
7. Merhaba	3		4
8. Ne yazık ki	2		1
9. Peki	10		16
10. Sağ ol	1		1
11. Tabii/ Tabi ki*	8		4
12. Teşekkür ederim / ederiz / ediyorum	1		20
13. Yani	8		8
14. Mesela	4		6
15. Ben de	10		9
16. Elbette*	2		3
17. Nasılsın	2		1
Toplam	79		86

Yukarıdaki tabloda Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti ve Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe Seti'nde ortak olarak kullanılan kalıp sözlerin listesine ve sıklık durumlarına yer verilmiştir. Tabloda da belirtildiği gibi her iki yayında B2 düzeyinde ortak olarak 17 kalıp söze yer verilmektedir. *Karşılama, selamlaşma, vedalaşma, açıklama yapma* işlevini yerine getiren kalıp sözlere sıklıklar yer verildiği belirlenmiştir. Tablo incelendiğinde *ben de, ben de, teşekkür ederim/ederiz, yani, mesela* gibi kalıp sözlerin kullanım sıklıklarının yüksek olduğu görülmektedir. Kalıp sözler kullanım sıklığı açısından ele alındığında Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe Öğretim Seti'nde B1 düzeyinde daha çok tekrar edildiği görülmektedir.

Tablo 4.13. Her iki sette B2 düzeyinde kullanılan ortak olmayan kalıp sözler

Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti ve Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe B2 Düzeyinde Kullanılan Kalıp Sözler			
Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti	F	Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe	F
1. Allah'ın emri peygamberin kavliyle kızınızı oğlumuza istiyoruz	1	1. Ah be	1
2. Darısı başın/ıza	2	2. Alo	2
3. Elin/ize sağlık	3	3. Bir şey değil	1
4. Güle güle	2	4. Hayırdır	1
5. Güle güle oturun	2	5. İyiyim*	1
6. Haydi/hadi*	1	6. Ne dersin/iz	1
7. Hayırlı uğurlu olsun	1	7. Sevgiler	1
8. Hoşça kal/ın	1	8. Tabiri caizse	1
9. İnşallah	2	9. Tüh tüh	1
10. Kusura bakma/yın	1	10. Yar bana bir eğlence	1
11. Nereli/sin/iz	1		
12. Neyin/iz var?	2		
13. Özür dilerim	2		
14. Rahatsız ediyorum/ettim	1		
15. Sağlıcakla kal	2		
16. Tebrik ederim/iz/iyorum	1		
17. Yine bekleriz	1		
18. Zahmet etme/yin	2		
19. Ziyade olsun	2		
20. Şükür	1		
Toplam	31		11

Tabloda B2 düzeyinde ortak olarak kullanılmayan kalıp sözlere yer verilmiştir. Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti B2 düzeyinde kalıp söz sayısının 20, kalıp sözlerin kullanım sıklığının 31; Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe Seti B2 düzeyinde kalıp söz sayısının 10, kalıp sözlerin kullanım sıklığının 11 olduğu görülmektedir. *iyi dilek bildirme, özür dileme, vedalaşma* işlevini yerine getiren kalıp sözlere daha fazla yer verildiği görülmektedir. Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nde *elin/ize sağlık*; Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe Seti'nde *alo* gibi kalıp sözlerinin sıklığının diğer kalıp sözlere fazla olduğu görülmektedir.

4.2.5. Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe ve Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti Tüm Düzeylerde Kalıp Sözlerin Karşılaştırılması

Tablo 4.14. Tüm düzeylerdeki kalıp sözlerin sayısı

	Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti Tüm Düzeyler	Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe Tüm Düzeyler
Ortak olarak kullanılan kalıp söz sayısı	77	77
Ortak olarak kullanılmayan kalıp söz sayısı	51	54
Toplam	128	131

Tabloya bakıldığında Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti tüm düzeylerde toplam 128 kalıp söze, Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe tüm düzeylerde 131 kalıp söze yer verildiği görülmektedir. İki yayında tüm düzeylerde ortak olarak 77 kalıp söze yer verilmiştir. İki yayında ortak olarak kullanılan kalıp sözlerin, tüm düzeylerdeki tüm kalıp sözlere oranı %41 olarak tespit edilmiştir.

Tablo 4.15. Her iki sette tüm düzeylerde ortak olarak kullanılan kalıp sözler

Kalıp Sözler	Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim		Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe	
	F	%	F	%
	1. Affedersiniz	15	1,38	9
2. Afiyet olsun	6	0,55	6	0,74
3. Allah korusun	2	0,18	1	0,12
4. Allah zihin açıklığı versin	1	0,09	1	0,12
5. Alo	17	1,56	8	0,99
6. Az gitmiş uz gitmiş	1	0,09	1	0,12
7. Bakar mısınız?	1	0,09	2	0,25
8. Başarılarınızın devamını dilerim	1	0,09	1	0,12
9. Bayramın/ız kutlu olsun	5	0,46	2	0,25
10. Bayramın/ız mübarek olsun	8	0,72	3	0,37
11. Ben de	73	6,64	21	2,60
12. Bir varmış bir yokmuş	1	0,09	1	0,12
13. Buyurun/uz	52	4,80	38	4,71
14. Canını/zı sıkma/yın	2	0,18	1	0,12
15. Çok yaşa	4	0,36	6	0,74
16. Efendim	36	3,32	11	1,36
17. Elbette*	21	1,93	14	1,73
18. Elin/ize sağlık	6	0,54	1	0,12
19. Geçmiş olsun	5	0,45	13	1,61

Tablo 4.15. (Devamı) Her iki sette tüm düzeylerde ortak olarak kullanılan kalıp sözler

Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe ve Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti A1-A2-B1-B2 Düzeyinde Ortak Kullanılan Kalıp Sözler				
Kalıp Sözler	Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim		Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe	
20. Görüşmek üzere	13	1,20	3	0,37
21. Görüşürüz	9	0,81	11	1,36
22. Güle güle kullan	3	0,27	3	0,37
23. Günaydın	21	1,93	4	0,50
24. Hadi/haydi*	14	1,29	24	2,97
25. Hay Allah	1	0,09	1	0,12
26. Hayırdır	6	0,54	2	0,25
27. Hayırlı işler	7	0,63	3	0,37
28. Hayırlı olsun	8	0,72	9	1,12
29. Hayırlı uğurlu olsun	1	0,09	1	0,12
30. Hoş bulduk	14	1,29	17	2,11
31. Hoşça kal/ın	13	1,20	7	0,87
32. Hoş geldin/iz	40	3,69	24	2,97
33. İnşallah	11	0,99	3	0,37
34. İyi akşamlar	6	0,54	5	0,62
35. İyi geceler	4	0,36	2	0,25
36. İyi günler	55	5,07	43	5,33
37. İyi ki doğdun/uz	1	0,09	7	0,87
38. İyi ki varsın	1	0,09	1	0,12
39. İyi seyirler	1	0,09	1	0,12
40. İyiyim *	30	2,77	9	1,12
41. İyi yolculuklar	1	0,09	1	0,12
42. Kolay gelsin	4	0,36	8	0,99
43. Kusura bakmayın	3	0,27	2	0,25
44. Kutlarım	1	0,09	2	0,25
45. Lütfen	22	2,03	32	3,97
46. Maalesef	10	0,90	3	0,37
47. Memnun oldum	23	2,12	4	0,50
48. Merhaba	83	7,66	63	7,81
49. Mesela	6	0,54	8	0,99
50. Mutluluklar dilerim	1	0,09	4	0,50
51. Nasılsın/iz?	39	3,60	8	0,99
52. Neden olmasın	1	0,09	1	0,12
53. Ne dersin/iz?	7	0,63	4	0,50
54. Nerelisin/iz?	16	1,47	6	0,74
55. Neyin/iz var?	4	0,36	1	0,12
56. Ne yazık ki	7	0,63	7	0,87
57. Nice yıllara	1	0,09	3	0,37
58. Önemli değil	2	0,18	5	0,62
59. Özür dilerim	6	0,54	12	1,49
60. Peki	37	3,41	40	4,96
61. Rica ederim/iz	8	0,72	9	1,12
62. Sağ ol/un	6	0,54	12	1,49
63. Selam söyle	1	0,09	1	0,12
64. Seni seviyorum	3	0,27	1	0,12
65. Sorun değil	2	0,18	5	0,62
66. Tabii/ki*	36	3,32	33	4,09
67. Tanıştığım/ıza memnun oldum	5	0,45	2	0,25
68. Tebrik ederim/iz	2	0,18	7	0,87

Tablo 4.15. (Devamı) Her iki sette tüm düzeylerde ortak olarak kullanılan kalıp sözler

Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe ve Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti A1-A2-B1-B2 Düzeyinde Ortak Kullanılan Kalıp Sözler				
Kalıp Sözler	Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim		Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe	
69. Teşekkür ederim/iz ediyorum/uz	78	7,20	66	8,18
70. Teşekkürler	1	0,09	17	2,11
71. Üzgünüm	1	0,09	2	0,25
72. Yani	22	2,03	18	2,23
73. Yardımcı olayım/olur musunuz /olabilirim?*	5	0,45	11	1,36
74. Yardım edebilir miyim/misiniz?	2	0,18	11	1,36
75. Yaşasın	2	0,18	1	0,12
76. Yine bekleriz	4	0,36	1	0,12
77. Yolun/uz açık olsun	1	0,09	4	0,50
	969		735	

Tabloda tüm düzeylerde ortak olarak kullanılan kalıp sözlere yer verilmiştir. Tabloda da belirtildiği gibi her iki yayında tüm düzeylerde ortak olarak 77 kalıp söze yer verilmektedir. Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nde kalıp sözlerin kullanım sıklığı 969, Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe Seti'nde 735'tir. *Selamlaşma, vedalaşma, tanışma, hal hatır sorma, tebrik etme, onaylama* işlevini yerine getiren kalıp sözlere daha fazla yer verildiği belirlenmiştir. Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nde *affedersiniz, alo, buyurun/uz, efendim, elbette, görüşmek üzere, haydi, yani*; Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe Seti'nde *ben de, buyurun/uz, elbette, efendim, görüşürüz, teşekkürler, teşekkür ederim/iz ediyorum/uz, yardım edebilir miyim/misiniz?, yardımcı olayım/olur musunuz /olabilirim?* gibi kalıp sözlerinin sıklığının diğer kalıp sözlere fazla olduğu görülmektedir.

Tablo 4.16. Her iki sette tüm düzeylerde ortak olarak kullanılmayan kalıp sözler

Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti ve Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe Kalıp Sözler (A1-A2-B1- B2)					
Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti	F	%	Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe	F	%
1. Aleyküm selam	1	0,09	1. Aferin	1	0,12
2. Allah'a ısmarladık	4	0,36	2. Ah be	1	0,12
3. Allah allah	2	0,18	3. Allah acil şifa versin	1	0,12
4. Allah'a şükürler olsun	1	0,09	4. Allah analı babalı büyütsün	1	0,12
5. Allah bir yastıkta kocatsın	1	0,09	5. Allah kavuştursun	1	0,12
6. Allah gönlüne göre versin	1	0,09	6. Allah razı olsun	1	0,12
7. Allah'ın emri peygamberin kavliyle	1	0,09	7. Allah rızası için	1	0,12

Tablo 4.16. (Devamı) Her iki sette tüm düzeylerde ortak olarak kullanılmayan kalıp sözler

Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti ve Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe Kalıp Sözler (A1-A2-B1- B2)					
Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti	F	%	Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe	F	%
8. Aman Allah	1	0,09	8. Allah sabır versin	1	0,12
9. Amin	2	0,18	9. Allah uzun ömür versin	1	0,12
10. Bayram/ınızı kutlarız	1	0,09	10. Bana ne	1	0,12
11. Bayramın/ızı tebrik ederim	1	0,09	11. Başarılar	1	0,12
12. Benimle evlenir misin?	1	0,09	12. Başarılar dilerim/z	2	0,25
13. Bereket versin	2	0,18	13. Başın/ız sağ olsun	1	0,12
14. Bizden söylemesi	1	0,09	14. Başka bir isteğin/iz var mı?	1	0,12
15. Çok şükür	5	0,45	15. Bir şey değil	1	0,12
16. Darısı başın/ıza	2	0,18	16. Dikkat	1	0,12
17. Duyduk duymadık demeyin	1	0,09	17. Dile benden ne dilersem	1	0,12
18. Elveda	4	0,36	18. Doğum günün/tüz kutlu olsun	2	0,25
19. Eyvah	2	0,18	19. Evvel zaman içinde	1	0,12
20. Güle güle	10	0,90	20. Gereğini arz ederim	1	0,12
21. Güle güle giyin	1	0,09	21. Gökten üç elma düşmüş	1	0,12
22. Güle güle oturun	2	0,18	22. Görüşmek dileğiyle	1	0,12
23. Hakkın rahmetine kavuştun	1	0,09	23. Gözün aydın	5	0,62
24. Hayırlara vesile olur	1	0,09	24. Güle güle gidin	1	0,12
25. Hayırlı bayramlar	1	0,09	25. Hay hay	1	0,12
26. Hayrola	1	0,09	26. Hayırlı yolculuklar	2	0,25
27. Hey	2	0,18	27. İyi çalışmalar	1	0,12
28. İyi bayramlar	2	0,18	28. İyi günlerde giyin	1	0,12
29. İyi bir bayram diliyorum	1	0,09	29. İyi seneler	1	0,12
30. İyi yaşa	2	0,18	30. İyi tatiller	1	0,12
31. Kim o?	5	0,45	31. İyi uykular	1	0,12
32. Laf aramızda	1	0,09	32. İyi yıllar	1	0,12
33. Memnuniyetle	1	0,09	33. İzin verir misin/iz?	1	0,12
34. Ne demek	1	0,09	34. İzninizle	1	0,12
35. Neyse	1	0,09	35. Kutlu olsun	4	0,50
36. Rahatsız ediyorum/ettim	2	0,18	36. Mutlu seneler	2	0,25
37. Rahat ve iyi yaşa	2	0,18	37. Müsaade eder misin/iz?	1	0,12
38. Sağlıcakla kal/ın	2	0,18	38. Ne arzu edersiniz?	3	0,37
39. Selamünaleyküm	1	0,09	39. Ne var ne yok?	1	0,12
40. Sen bilirsin	1	0,09	40. Nice mutlu yıllar/a	3	0,37
41. Sen de gör	3	0,27	41. Onlar ermiş muradına	1	0,12
42. Seni/sizi tanıştırayım	5	0,45	42. Örneğin	2	0,25
43. Sen yoluna ben yoluma	1	0,09	43. Problem değil	1	0,12
44. Şükürler olsun	1	0,09	44. Sağlıklı ve huzurlu bir ömür dilerim	1	0,12
45. Tamam mı?	1	0,09	45. Sana da	1	0,12
46. Üstü kalsın	1	0,09	46. Selamlar	1	0,12
47. Üstüne yok	16	1,47	47. Sevgiler	1	0,12
48. Zahmet etme/yin	4	0,36	48. Sevgilerimle	3	0,37
49. Zahmet oldu	1	0,09	49. Tabiri caizse	1	0,12
50. Ziyade olsun	2	0,18	50. Tatlı rüyalar	1	0,12
51. Zahmet etme/yin	4	0,36	51. Tüh tüh	1	0,12
			52. Umurumda değil	1	0,12
			53. Yar bana bir eğlence	1	0,12
			54. Yeni yılın/ız kutlu olsun	1	0,12

Tabloda tüm düzeylerde ortak olarak kullanılmayan kalıp sözlere yer verilmiştir. Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti tüm düzeylerinde kalıp söz sayısının 51, kalıp sözlerin kullanım sıklığının 114; Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe Seti tüm düzeylerinde kalıp söz sayısının 54, kalıp sözlerin kullanım sıklığının 72 olduğu görülmektedir. *Vedalaşma, tanışma, hal hatır sorma, tebrik etme, onaylama, iyi dilekte bildirme* işlevini yerine getiren kalıp sözlere daha fazla yer verildiği belirlenmiştir. Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nde *güle güle, üstüne yok*; Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe Seti'nde *doğum günün/üz kutlu olsun, kutlu olsun, sevgilerimle* gibi kalıp sözlerinin sıklığının diğer kalıp sözlere fazla olduğu görülmektedir.

4.2.6. Kitaplarda Yer Alan Kalıp Sözlerin İşlev ve Bağlam Açısından Sınıflandırılması

Araştırmada kitaplarda kullanılan kalıp sözler işlevler açısından açıklama yapma, baş sağlığı dileme, bir isteği kabul etme, bir konuyu kapatma, davet etme, duyguları ifade etme, gösteriler, hal hatır sorma, iyi dilekte bulunma, karşılama, korku, masallar, onaylama, ölüm, özür dileme, reddetme, rica etme, saygı bildirme, selamlaşma, seslenme, sevinç bildirme, söz alma, söz verme, şaşırma, tanışma, tebrik etme, teselli etme, teşekkür etme, teşekkürle karşılık verme, teşekkürle ve iyi dileklere karşılık verme, üzüntü bildirme, vedalaşma kategorilerinde sınıflandırılmıştır. Kalıp sözler kullanım bağlamlarına göre 89 farklı bağlamda sınıflandırılmıştır.

Tablo 4.17. Kalıp sözlerin işlev ve bağlamlarına göre sınıflandırılması

Kalıp Sözler	İşlevi	Bağlam
Aleyküm selam	Selamlaşma	Karşılışmalar Bayramlar Ziyaretler Toplantılar Görüşmeler Telefon görüşmeleri Tanışma görüşmeleri
Selamün aleyküm	Selamlaşma	Karşılışmalar Bayramlar Ziyaretler Toplantılar Görüşmeler Telefon görüşmeleri Tanışma görüşmeleri
Günaydın	Selamlaşma	Karşılışmalar Bayramlar Ziyaretler Toplantılar Görüşmeler Telefon görüşmeleri Tanışma görüşmeleri
İyi akşamlar	Selamlaşma-Vedalaşma	Karşılışmalar Bayramlar Ziyaretler Toplantılar Görüşmeler Telefon görüşmeleri Tanışma görüşmeleri Tatil Okulun ilk ve son günü
İyi geceler	Selamlaşma-Vedalaşma	Karşılışmalar Bayramlar Ziyaretler Toplantılar Görüşmeler Telefon görüşmeleri Tanışma görüşmeleri Tatil
İyi günler	Selamlaşma-Vedalaşma	Karşılışmalar Bayramlar Ziyaretler Toplantılar Görüşmeler Telefon görüşmeleri Tanışma görüşmeleri Tatil Okulun ilk ve son günü
Merhaba	Selamlaşma	Karşılışmalar Bayramlar Ziyaretler Toplantılar Görüşmeler Telefon görüşmeleri Tanışma görüşmeleri

Tablo 4.17. (Devamı) Kalıp sözlerin işlev ve bağlamlarına göre sınıflandırılması

Kalıp Sözler	İşlevi	Bağlam
Seni/sizi tanıştırayım	Tanışma	Tatil
		Gezi
		Sportif olaylar
		Yardım etkinlikleri
		Düğün
		Definler
		Tanışma görüşmeleri
		Okulun ilk günü
		Öğrenci değişimi
		Ebeveyn toplantıları
Memnun oldum	Tanışma	Spor eğlenceleri
		Oyunlar
		Tatil
		Gezi
		Sportif olaylar
		Yardım etkinlikleri
		Düğün
		Definler
		Tanışma görüşmeleri
		Okulun ilk günü
Seni seviyorum	Sevgi İfade Etme	Öğrenci değişimi
		Ebeveyn toplantıları
Nerelisin/iz?	Tanışma	Spor eğlenceleri
		Oyunlar
		Tatil
		Gezi
		Sportif olaylar
		Yardım etkinlikleri
		Düğün
		Definler
		Tanışma görüşmeleri
		Okulun ilk günü
Tanıştığım/ıza memnun oldum	Tanışma	Ebeveyn toplantıları
		Spor eğlenceleri
		Oyunlar
		Tatil
		Gezi
		Sportif olaylar
		Yardım etkinlikleri
		Düğün
		Definler
		Tanışma görüşmeleri
Okulun ilk günü		

Tablo 4.17. (Devamı) Kalıp sözlerin işlev ve bağlamlarına göre sınıflandırılması

Kalıp Sözler	İşlevi	Bağlam
Ne var ne yok?	Hal Hatır Sorma	Aile ve arkadaş kutlamaları Karşılaşmalar Bayramlar Ziyaretler Görüşmeler Telefon görüşmeleri
İyiyim	Hal Hatır Sorma	Aile ve arkadaş kutlamaları Karşılaşmalar Bayramlar Ziyaretler Görüşmeler Telefon görüşmeleri Kazalar Hastalıklar
Nasılsın/ız?	Hal Hatır Sorma	Aile ve arkadaş kutlamaları Karşılaşmalar Bayramlar Ziyaretler Görüşmeler Telefon görüşmeleri
Neyin/iz var?	Hal Hatır Sorma	Kazalar Hastalıklar İş kazaları Ziyaretler Görüşmeler
Selam söyle	Hal Hatır Sorma- Vedalaşma	Karşılaşmalar Telefon görüşmeleri Ziyaretler Görüşmeler
Selamlar	Hal Hatır Sorma- Vedalaşma	Karşılaşmalar Telefon görüşmeleri Ziyaretler Görüşmeler
Allah'a ısmarladık	Vedalaşma	Bayramlar Ziyaretler Tatil Yolculuk Okulun son günü Görüşmeler Telefon görüşmeleri
Elveda	Vedalaşma	Bayramlar Ziyaretler Tatil Yolculuk Okulun son günü Görüşmeler Telefon görüşmeleri
Güle güle	Vedalaşma	Bayramlar Ziyaretler Tatil Yolculuk Okulun son günü Görüşmeler Telefon görüşmeleri

Tablo 4.17. (Devamı) Kalıp sözlerin işlev ve bağlamlarına göre sınıflandırılması

Kalıp Sözler	İşlevi	Bağlam
Sağlıcakla kal/ın	Vedalaşma	Bayramlar Ziyaretler Tatil Yolculuk Okulun son günü Görüşmeler Telefon görüşmeleri
Görüşmek dileğiyle	Vedalaşma	Bayramlar Ziyaretler Tatil Yolculuk Okulun son günü Görüşmeler Telefon görüşmeleri
Güle güle gidin	Vedalaşma	Bayramlar Ziyaretler Tatil Yolculuk Okulun son günü Görüşmeler Telefon görüşmeleri
Görüşmek üzere	Vedalaşma	Bayramlar Ziyaretler Tatil Yolculuk Okulun son günü Görüşmeler Telefon görüşmeleri
Görüşürüz	Vedalaşma	Bayramlar Ziyaretler Tatil Yolculuk Okulun son günü Görüşmeler Telefon görüşmeleri
Hoşça kal/ın	Vedalaşma	Bayramlar Ziyaretler Tatil Yolculuk Okulun son günü Görüşmeler Telefon görüşmeleri
Yine bekleriz	Vedalaşma	Bayramlar Ziyaretler Görüşmeler
Sevgilerimle	Vedalaşma	Mektup E-posta Kartpostal
Affedersiniz	Söz Alma- Selamlaşma- Özür Dileme	Karşılaşmalar Kazalar Adres sorma Bilgi alma

Tablo 4.17. (Devamı) Kalıp sözlerin işlev ve bağlamlarına göre sınıflandırılması

Kalıp Sözler	İşlevi	Bağlam
Efendim	Söz Alma- Saygı Bildirme- Reddetme	Aile İçi kutlamalar Bayramlar Ziyaretler Görüşmeler Telefon görüşmeleri İş görüşmeleri Toplantılar Hukuk mücadeleleri Yarışmalar
Buyurun/uz	Söz Verme- Davet Etme –Rica Etme	Aile İçi kutlamalar Bayramlar Ziyaretler Görüşmeler Telefon görüşmeleri
Çok şükür	Teşekkür Etme	Aile İçi kutlamalar Bayramlar Ziyaretler Görüşmeler Telefon görüşmeleri Kazalar Hastalıklar
Şükürler olsun	Teşekkür Etme	Aile İçi kutlamalar Bayramlar Ziyaretler Görüşmeler Telefon görüşmeleri
Zahmet etmeyin	Teşekkür Etme	Aile İçi kutlamalar Bayramlar Ziyaretler Görüşmeler Telefon görüşmeleri
Zahmet oldu	Teşekkür Etme	Aile İçi kutlamalar Bayramlar Ziyaretler Görüşmeler Telefon görüşmeleri
Ziyade olsun	Teşekkür Etme	Aile İçi kutlamalar Bayramlar Ziyaretler Görüşmeler Telefon görüşmeleri
Yaşasın	Sevinç Bildirme	Zaferler Başarılar İyi haberler
Teşekkür ederim/iz ediyorum/uz	Teşekkür Etme	Aile İçi kutlamalar Bayramlar Ziyaretler Görüşmeler Telefon görüşmeleri Doğum günleri

Tablo 4.17. (Devamı) Kalıp sözlerin işlev ve bağlamlarına göre sınıflandırılması

Kalıp Sözler	İşlevi	Bağlam
Sağ ol/un	Teşekkür Etme	Aile İçi kutlamalar Bayramlar Ziyaretler Görüşmeler Telefon görüşmeleri Doğum günleri
Teşekkürler	Teşekkür Etme	Aile İçi kutlamalar Bayramlar Ziyaretler Görüşmeler Telefon görüşmeleri Doğum günleri
Elin/ize sağlık	Teşekkür Etme	Aile İçi kutlamalar Bayramlar Ziyaretler Görüşmeler Telefon görüşmeleri
Üstü kalsın	Teşekkür Etme	Alışveriş
Gereğini arz ederim	Rica Etme	Hukuksal Mücadeleler Mahkeme duruşmaları Yardım etkinlikleri Toplu iş sözleşmeleri Disiplin sorunları
İzin verir misiniz?	Rica Etme	Toplantılar Yardım etkinlikleri Gösteriler Danışma görüşmeleri İş izinleri
İzninizle	Rica Etme	Aile içi kutlamalar Toplantılar Konferanslar Toplantılar Yardım etkinlikleri Gösteriler Danışma görüşmeleri İş izinleri
Müsaade eder misiniz?	Rica Etme	Aile içi kutlamalar Toplantılar Konferanslar Toplantılar Yardım etkinlikleri Gösteriler Danışma görüşmeleri İş izinleri
Ne arzu edersiniz?	Rica Etme	Yemek davetleri Aile içi kutlamalar Düğün
Başka bir isteğiniz var mı?	Rica Etme	Yemek davetleri Aile içi kutlamalar
Bakar mısınız?	Rica Etme	Adres sorma Bilgi alma
Ne dersiniz?	Rica Etme	Davet etme Öneri sunma

Tablo 4.17. (Devamı) Kalıp sözlerin işlev ve bağlamlarına göre sınıflandırılması

Kalıp Sözler	İşlevi	Bağlam
Yardımcı olayım/olur musunuz /olabilirim?	Rica Etme	Kazalar Dolaşma Oyunlar Yarışmalar Yemek Davetleri
Yardım edebilir miyim/misiniz?	Rica Etme	Kazalar Dolaşma Oyunlar Yarışmalar Yemek Davetleri
Benimle evlenir misin?	Rica Etme	Evlilik teklifi
Allah'ın emri peygamberin kavli ile	Rica Etme	Kız isteme
Sana da	Teşekkür ve İyi Dileklere Karşılık Verme	Aile İçi kutlamalar Bayramlar Ziyaretler Görüşmeler Telefon görüşmeleri Doğum günleri Yardım etkinlikleri Toplantılar
Ne demek	Teşekkür Karşılık Verme	Aile İçi kutlamalar Bayramlar Ziyaretler Görüşmeler Telefon görüşmeleri Doğum günleri Yardım etkinlikleri
Bir şey değil	Teşekkür Karşılık Verme	Aile İçi kutlamalar Bayramlar Ziyaretler Görüşmeler Telefon görüşmeleri Doğum günleri Yardım etkinlikleri
Problem değil	Teşekkür Karşılık Verme	Aile İçi kutlamalar Bayramlar Ziyaretler Görüşmeler Telefon görüşmeleri Doğum günleri Yardım etkinlikleri
Sorun değil	Teşekkür Karşılık Verme	Aile İçi kutlamalar Bayramlar Ziyaretler Görüşmeler Telefon görüşmeleri Doğum günleri Yardım etkinlikleri

Tablo 4.17. (Devamı) Kalıp sözlerin işlev ve bağlamlarına göre sınıflandırılması

Kalıp Sözler	İşlevi	Bağlam
Rica ederim	Teşekkür Karşılık Verme	Aile İçi kutlamalar Bayramlar Ziyaretler Görüşmeler Telefon görüşmeleri Doğum günleri Yardım etkinlikleri
Önemli değil	Teşekkür Karşılık Verme	Aile İçi kutlamalar Bayramlar Ziyaretler Görüşmeler Telefon görüşmeleri Doğum günleri Yardım etkinlikleri
Rahatsız ediyorum/ettim	Özür Dileme	Kazalar Görüşmeler Telefon görüşmeleri Ziyaretler
Kusura bakmayın	Özür Dileme	Kazalar Yanlış anlamalar Disiplin sorunları
Özür dilerim	Özür Dileme	Kazalar Yanlış anlamalar Disiplin sorunları
Lütfen	Davet Etme- Rica Etme	Aile içi kutlamalar Toplantılar Konferanslar Toplantılar Yardım etkinlikleri Gösteriler Danışma görüşmeleri İş izinleri
Tamam mı?	Onaylama	Olağan durumlar Aile içi kutlamalar Ziyaretler Görüşmeler Yemek davetleri
Aferin	Onaylama	Sunumlar Ödevler Yarışmalar
Elbette	Onaylama	Olağan durumlar Aile içi kutlamalar Ziyaretler Görüşmeler Yemek davetleri
Neden olmasın	Onaylama	Olağan durumlar Aile içi kutlamalar Ziyaretler Görüşmeler Yemek davetleri
Peki	Onaylama	Olağan durumlar Aile içi kutlamalar Ziyaretler Görüşmeler Yemek davetleri

Tablo 4.17. (Devamı) Kalıp sözlerin işlev ve bağlamlarına göre sınıflandırılması

Kalıp Sözler	İşlevi	Bağlam
Tabii/ki	Onaylama	Olağan durumlar Aile içi kutlamalar Ziyaretler Görüşmeler Yemek davetleri
Ben de	Onaylama	Olağan durumlar Aile içi kutlamalar Ziyaretler Görüşmeler Yemek davetleri
Sen bilirsin	Bir İsteği Kabul Etme	Olağan durumlar Aile içi kutlamalar Ziyaretler Görüşmeler Yemek davetleri
Hay hay	Onaylama- Bir İsteği Kabul Etme	Olağan durumlar Aile içi kutlamalar Ziyaretler Görüşmeler Yemek davetleri Davetler
Neyse	Bir Konuyu Kapatma- Teselli Etme	Başarısızlıklar Görüşmeler Ziyaretler Kazalar İş kazaları Telefon görüşmeleri
Ne Yazık ki	Reddetme – Üzüntü Bildirme	Hastalıklar Kazalar Başarısızlıklar
Bana ne	Reddetme	Tartışmalar Disiplin sorunları
Sen yoluna ben yoluma	Reddetme	İlişki bitirme
Hakkın rahmetine kavuşmuş	Ölüm	Cenazeler
Başın/ız sağ olsun	Ölüm- Teselli Etme	Cenazeler
Memnuniyetle	Kabul Etme	Aile içi kutlamalar Ziyaretler Görüşmeler
Bayram/ınızı kutlarız	Tebrik Etme	Bayramlar
Bayramın/ızı tebrik ederim	Tebrik Etme	Bayramlar
Hayırlı bayramlar	Tebrik Etme	Bayramlar
İyi bir bayram diliyorum	Tebrik Etme	Bayramlar
Bayramın/ız kutlu olsun	Tebrik Etme	Bayramlar
Bayramın/ız mübarek olsun	Tebrik Etme	Bayramlar
Nice yıllara	Tebrik Etme	Doğum günleri Aile içi kutlamalar Yıl dönümleri
Nice mutlu yıllara	Tebrik Etme	Doğum günleri Aile içi kutlamalar Yıl dönümleri
Kutlarım	Tebrik Etme	Bayramlar Doğum günleri Kutlama günleri Düğün

Tablo 4.17. (Devamı) Kalıp sözlerin işlev ve bağlamlarına göre sınıflandırılması

Kalıp Sözler	İşlevi	Bağlam
Tebrik ederim/iz	Tebrik Etme	Bayramlar Doğum günleri Kutlama günleri Başarı durumları
İyi seneler	İyi Dilekte Bulunma	Düğün Yılbaşı
Yeni yılın/iz kutlu olsun	İyi Dilekte Bulunma	Yılbaşı
Mutlu seneler	İyi Dilekte Bulunma	Yılbaşı
İyi yıllar	İyi Dilekte Bulunma	Doğum günleri Yılbaşı
İyi tatiller	İyi Dilekte Bulunma	Gezi Seyahatler Okulun son günü
İyi uykular	İyi Dilekte Bulunma	Uyumadan önce Sohbetler Mesajlaşmalar Telefon görüşmeleri
Tatlı rüyalar	İyi Dilekte Bulunma	Uyumadan önce Sohbetler Mesajlaşmalar Telefon görüşmeleri
Kolay gelsin	İyi Dilekte Bulunma	Ziyaretler Görüşmeler Alışveriş
İyi yolculuklar	İyi Dilekte Bulunma	Gezi Seyahatler
İyi ki Doğdun/uz	İyi Dilekte Bulunma- Tebrik Etme	Doğum günleri
Doğum günün/üz kutlu olsun	Dilekte Bulunma- Teşekkür Etme	Doğum günleri
Sağlıklı ve huzurlu bir ömür dilerim	İyi Dilekte Bulunma	Doğum günü Doğumlar
Kutlu olsun	İyi Dilekte Bulunma	Dini bayramlar Resmi bayramlar
İyi ki varsın	İyi Dilekte Bulunma- Teşekkür Etme	Özel günler Aile içi kutlamalar
Allah'a şükürler olsun	İyi Dilekte Bulunma	Aile içi kutlamalar Olaylar Kazalar İş kazaları
Canın/ızın sıkılmayın	İyi Dilekte Bulunma- Teselli Etme	Kazalar İş kazalar Doğal afetler Başarısızlıklar Yarışmalar
İyi bir yaşam diliyorum	İyi Dilekte Bulunma	Doğum günleri Doğumlar
Allah bir yatıkta kocatsın	İyi Dilekte Bulunma	Düğün Sineme
İyi seyirler	İyi Dilekte Bulunma	Tiyatro Gösteri
İnşallah	İyi Dilekte Bulunma	Görüşmeler Ziyaretler Yarışmalar Beklentiler

Tablo 4.17. (Devamı) Kalıp sözlerin işlev ve bağlamlarına göre sınıflandırılması

Kalıp Sözler	İşlevi	Bağlam
Allah acil şifa versin	İyi Dilekte Bulunma	Kazalar İş kazaları Hastalıklar
Allah gönlüne göre versin	İyi Dilekte Bulunma	Aile içi kutlamalar Ziyaretler Görüşmeler Telefon görüşmeleri
Hayırlı yolcular	İyi Dilekte Bulunma	Gezi Seyahatler
Amin	Teşekküre ve İyi Dileklere Karşılık Verme	Aile içi kutlamalar Bayramlar Dini özel günler
Bereket versin	İyi Dilekte Bulunma	Satışlar Alışveriş
Darısı başın/ıza	İyi Dilekte Bulunma	Düğün Nişanlar Akademik başarılar
İyi çalışmalar	İyi Dilekte Bulunma	Okul Kurs Kütüphane
Güle güle giyin	İyi Dilekte Bulunma	Alışveriş
İyi günlerde giyin	İyi Dilekte Bulunma	Alışveriş
Güle güle kullan	İyi Dilekte Bulunma	Alışveriş
Güle güle oturun	İyi Dilekte Bulunma	Yeni ev ziyaretleri
Allah analı babalı büyütsün	İyi Dilekte Bulunma	Doğum
Allah kavuştursun	İyi Dilekte Bulunma	Seyahatler Gezi
Allah rızası için	İyi Dilekte Bulunma- Rica Etme	Ziyaretler Görüşmeler Yardım Faaliyetleri
Allah razı olsun	İyi Dilekte Bulunma- Teşekkür Etme	Ziyaretler Görüşmeler Yardım Faaliyetleri
Hayırlara vesile olur	İyi Dilekte Bulunma	Aile içi kutlamalar Ziyaretler
Başarılar dilerim	İyi Dilekte Bulunma	Okul Kurs Dersler Sınavlar Yarışmalar
Mutluluklar dilerim	İyi Dilekte Bulunma	Aile içi kutlamalar
Afiyet olsun	İyi Dilekte Bulunma	Ziyaretler Yemekler
Allah uzun ömür versin	İyi Dilekte Bulunma	Doğum
İyi bayramlar	İyi Dilekte Bulunma	Bayramlar
İyi yaşa	İyi Dilekte Bulunma	Hapşırma
Rahat ve iyi yaşa	İyi Dilekte Bulunma	Hapşırma
Geçmiş olsun	İyi Dilekte Bulunma	Hastalıklar Kazalar İş Kazaları Doğal afetler
Allah korusun	İyi Dilekte Bulunma	Kazalar İş Kazaları Doğal afetler
Allah sabır versin	Baş Sağlığı Dileme	Ölüm
Yolunuz açık olsun	İyi Dilekte Bulunma	Gezi - Seyahatler

Tablo 4.17. (Devamı) Kalıp sözlerin işlev ve bağlamlarına göre sınıflandırılması

Kalıp Sözler	İşlevi	Bağlam
Allah zihin açıklığı versin	İyi Dilekte Bulunma	Okul Kurs Dersler Sınavlar Yarışmalar
Çok yaşa	İyi Dilekte Bulunma	Hapşırma
Sen de gör	İyi Dilekte Bulunma	Hapşırma
Hayırlı olsun Hayırlı uğurlu olsun	İyi Dilekte Bulunma	Alışveriş Düğün Nişan Mezuniyet İşe kabul
Hayırlı işler	İyi Dilekte Bulunma	Alışveriş Dükkan ve ofis ortamları
Maalesef	Üzüntü Bildirme- Reddetme	Hastalıklar Kazalar Başarısızlıklar
Üzgünüm	Üzüntü Bildirme- Reddetme – Özür Dileme	Kazalar Yanlış anlamalar Disiplin sorunları
Laf aramızda	Uyarma	Ziyaretler Görüşmeler Telefon görüşmeleri
Bizden söylemesi	Uyarma	Görüşmeler Telefon görüşmeleri Ziyaretler Kazalar Tatiller Gezi Oyunlar Yarışmalar
Dikkat	Uyarma	Görüşmeler Ziyaretler Kazalar Tatiller Gezi Oyunlar Yarışmalar Kazalar İş kazaları Sportif olaylar
Hoş bulduk	Karşılaşma	Karşılaşmalar Bayramlar Ziyaretler Toplantılar Görüşmeler Tanışma görüşmeleri
Hoş geldin/iz	Karşılaşma	Karşılaşmalar Bayramlar Ziyaretler Toplantılar Görüşmeler Tanışma görüşmeleri

Tablo 4.17. (Devamı) Kalıp sözlerin iş ev ve bağlamlarına göre sınıflandırılması

Kalıp Sözler	İşlevi	Bağlam
Allah Allah	Şaşırma - Korku	Kazalar Sürprizler İş kazaları
Aman Allah	Şaşırma - Korku	Kazalar İş kazaları
Eyvah	Şaşırma - Korku	Kazalar İş kazaları
Hayrola	Şaşırma - Korku	Kazalar Sürprizler
Ah be	Şaşırma - Korku	Kazalar İş kazaları Oyunlar Yarışmalar
Tüh tüh	Şaşırma - Korku	Kazalar İş kazaları Oyunlar Yarışmalar
Hay Allah	Şaşırma - Korku	Kazalar İş kazaları Oyunlar Yarışmalar
Hayırdır	Şaşırma - Korku	Kazalar İş kazaları Oyunlar Yarışmalar
Duyduk duymadık demeyin	Masallar	Ziyaretler Toplantılar Okul Sosyal Etkinlikler Tiyatro Karagöz
Dile benden ne dilersen	Masallar	Ziyaretler Toplantılar Okul Sosyal Etkinlikler Tiyatro Karagöz
Evvel zaman içinde	Masallar	Ziyaretler Toplantılar Okul Sosyal Etkinlikler Tiyatro Karagöz
Gökten üç elma düşmüş	Masallar	Ziyaretler Toplantılar Okul Sosyal Etkinlikler Tiyatro Karagöz
Onlar ermiş muradına	Masallar	Ziyaretler Toplantılar Okul Sosyal Etkinlikler Tiyatro Karagöz

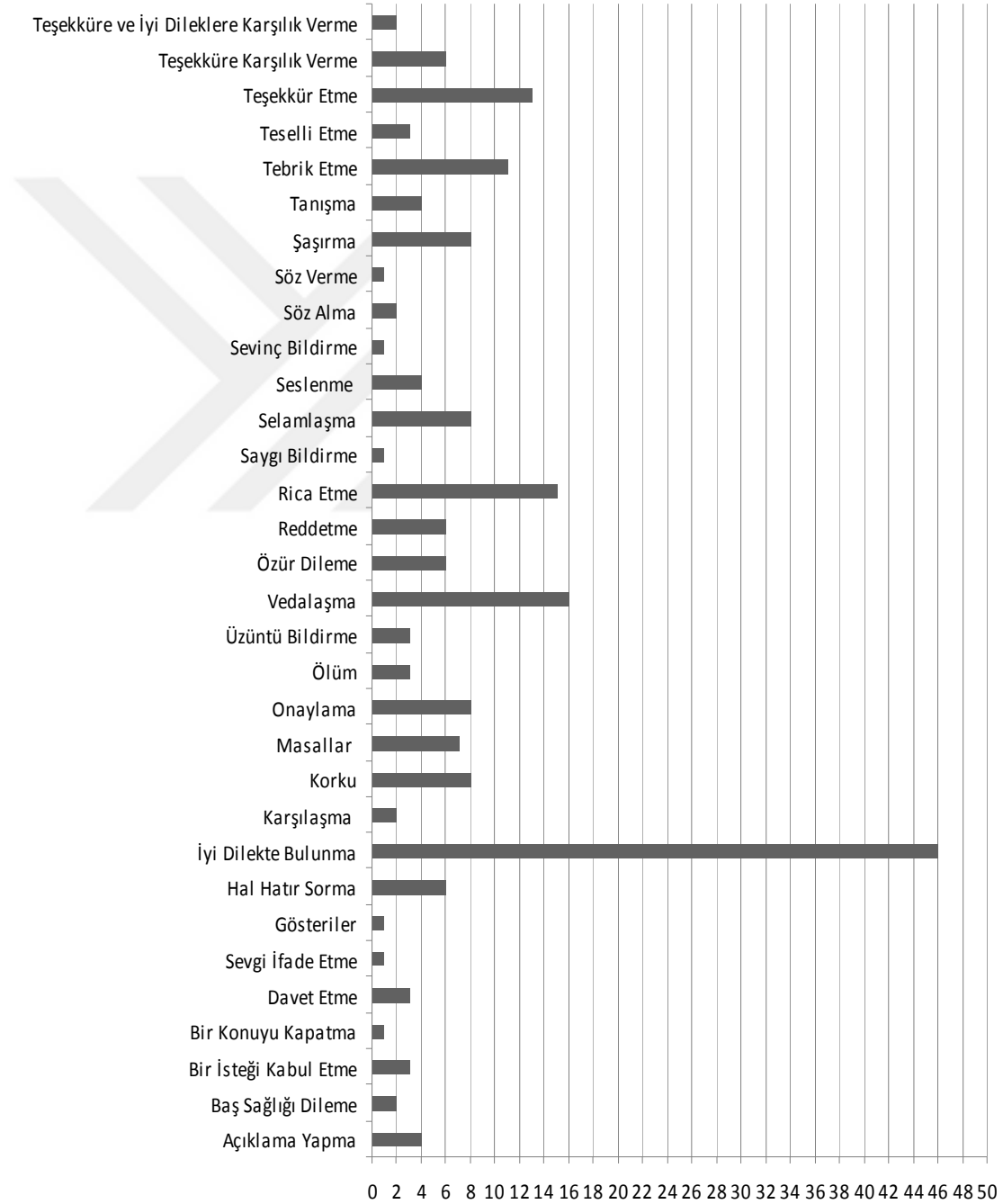
Tablo 4.17. (Devamı) Kalıp sözlerin işlev ve bağlamlarına göre sınıflandırılması

Kalıp Sözler	İşlevi	Bağlam
Yar bana bir eğlence	Gösteriler	Ziyaretler Toplantılar Okul Sosyal Etkinlikler Tiyatro Karagöz
Az gitmiş uz gitmiş	Masallar	Ziyaretler Toplantılar Okul Sosyal Etkinlikler Tiyatro Karagöz
Bir varmış bir yokmuş	Masallar	Ziyaretler Toplantılar Okul Sosyal Etkinlikler Tiyatro Karagöz
Hey	Seslenme	Karşılaşmalar Kazalar Dolaşma
Kim o?	Seslenme	Ziyaretler
Alo	Seslenme	Telefon görüşmeleri
Haydi/Hadi	Seslenme	Aile içi kutlamalar Ziyaretler Tatiller Gezi Dolaşma Düğün
Örneğin	Açıklama Yapma	Toplantılar Ziyaretler Görüşmeler Telefon görüşmeleri Konferanslar Danışma görüşmeleri
Tabiri caizse	Açıklama Yapma	Toplantılar Ziyaretler Görüşmeler Telefon görüşmeleri Konferanslar Danışma görüşmeleri
Yani	Açıklama Yapma	Toplantılar Ziyaretler Görüşmeler Telefon görüşmeleri Konferanslar Danışma görüşmeleri

Tablo 4.17. (Devamı) Kalıp sözlerin işlev ve bağlamlarına göre sınıflandırılması

Kalıp Sözler	İşlevi	Bağlam
Mesela	Açıklama Yapma	Toplantılar Ziyaretler Görüşmeler Telefon görüşmeleri Konferanslar Danışma görüşmeleri

Grafik 4.1. İşlevlerine göre kalıp söz sayıları

Ders kitaplarında kullanılan kalıp sözler işlevlerine göre sınıflandırıldığında *iyi dilekte bulunma* işlevini yerine getiren 46 kalıp söz; *vedalaşma* işlevini yerine getiren 16 kalıp söz; *rica etme* işlevini yerine getiren 15; *teşekkür etme* işlevini yerine getiren 13; *tebrik etme* işlevini yerine getiren 11; *korku bildirme*, *onaylama*, *selamlaşma*, *şaşıрма* işlevini yerine getiren 8; *masallarda kullanılan kalıp sözler* 7; *hal hatır sorma*, *özür dileme*, *reddetme*, *teşekkür karşılık verme* işlevini yerine getiren 6; *açıklama yapma*, *seslenme*, *tanışma* işlevini yerine getiren 4; *ölüm*, *üzüntü bildirme*, *teselli etme* işlevini yerine getiren 3; *baş sağlığı dileme*, *karşılaşma*, *söz alma*, *teşekkür ve iyi dileklere karşılık verme* işlevini yerine getiren 2; *bir konuyu kapatma*, *sevgi ifade etme*, *gösteriler*, *saygı bildirme*, *sevinç bildirme*, *söz verme* işlevini yerine getiren 1 kalıp söz bulunmaktadır. Tablo incelendiğinde iyi dilekte bulunma amacıyla kullanılan kalıp sözlere sıklıkla yer verildiği görülmektedir. Ancak bu kalıp sözlere karşılık olarak kullanılan kalıp sözlere çok az düzeyde yer verildiği görülmektedir. Teşekkür etme cevap vermek işlevini yerine getiren kalıp sözlere, teşekkür etme işlevini yerine getiren kalıp sözlere göre daha az yer verilmiştir.

4.3. Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe ve Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nin Deyimler Açısından Karşılaştırılması

Tablo 4.18. Kitaplardaki deyim sayısı ve sıklığı

Dil Düzeyleri	Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti Deyimler				Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe Deyimler			
	Deyim Sayısı	%	F	%	Deyim sayısı	%	F	%
A1	55	8	96	7	31	6	73	7
A2	134	20	253	20	60	11	111	11
B1	195	30	360	29	194	37	333	34
B2	258	40	517	42	228	44	444	46
Toplam	642	100	1226	100	513	100	961	100

Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nde A1 düzeyinde kullanılan deyim sayısı 55, A2 düzeyinde kullanılan deyim sayısı 134, B1 düzeyinde kullanılan deyim sayısı 195, B2 düzeyinde kullanılan deyim sayısı 258'dir. Toplam kullanılan deyim sayısı ise 642'dir Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe Seti'nde A1 düzeyinde kullanılan deyim sayısı 31, A2 düzeyinde kullanılan deyim sayısı 60, B1

düzeyinde kullanılan deyim sayısı 194, B2 düzeyinde kullanılan deyim sayısı 228'dir. Toplam kullanılan deyim sayısı ise 513'tür. Her iki sette de düzey arttıkça kullanılan deyim sayısı ve deyim sayısı sıklığının arttığı belirlenmiştir.

4.3.1. Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe ve Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti A1 Deyimlerin Karşılaştırılması

Tablo 4.19. A1 düzeyindeki deyimlerin sayısı

	Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti A1	Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe A1
Ortak olarak kullanılan deyim sayısı	13	13
Ortak olarak kullanılmayan deyim sayısı	42	18
Toplam	55	31

Tabloya bakıldığında Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti A1 düzeyinde toplam 55 deyime, Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe A1 düzeyinde 31 deyime yer verildiği görülmektedir. İki yayında A1 düzeyinde ortak olarak 13 deyime yer verilmiştir. İki yayında A1 düzeyinde ortak olarak kullanılan deyimlerin, A1 düzeyindeki ortak olmayan kalıp sözlere oranı %17 olarak tespit edilmiştir.

Tablo 4.20. A1 düzeyinde her iki sette ortak olarak kullanılan deyimler

Deyimler	Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti	Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe
	F	F
1. Akla gelmek	1	1
2. Çiçek açmak	1	2
3. Davet etmek	6	1
4. Fotoğraf çekmek	7	6
5. Haber vermek	1	4
6. İletişim kurmak	3	10
7. İş yapmak	6	3
8. Para çekmek	1	7
9. Mola vermek	2	3
10. Sınava girmek	1	1
11. Telefon etmek	4	2
12. Yola çıkmak	3	1
13. Ziyaret etmek	3	4
Toplam	39	45

Yukarıdaki tabloda Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti ve Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe Seti'nde ortak olarak kullanılan deyimlerin listesine ve sıklık durumlarına yer verilmiştir. Tabloda da belirtildiği gibi her iki yayında A1 düzeyinde ortak olarak 13 deyim yer verilmektedir. Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti A1 düzeyinde 13 deyim kullanım sıklığı 39; Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe Seti A1 düzeyinde 45'tir. Tablo incelendiğinde *iletişim kurmak*, *fotoğraf çekmek*, *haber vermek* gibi deyimlerin kullanım sıklıklarının yüksek olduğu görülmektedir. Deyimler kullanım sıklığı açısından ele alındığında Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe Seti A1 düzeyinde daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 4.21. Her iki sette A1 düzeyinde kullanılan ortak olmayan deyimler

Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti ve Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe A1 Düzeyinde Kullanılan Deyimler			
Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti	F	Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe	F
1. Abdest almak	1	1. Ateşi çıkmak	1
2. Alışverişe çıkmak	1	2. Baş dönmek	2
3. Canı istemek	1	3. Başını kaşyacak vakti olmamak	1
4. Dünyaya gelmek	2	4. Hesap açmak	1
5. Eğitim almak	1	5. Lambayı açmak	2
6. Faydası olmak	1	6. Meyve vermek	1
7. Gönül almak	1	7. Midesi bulanmak	3
8. Gözden geçirmek	1	8. Para yatırmak	4
9. Güneş açmak	2	9. Puan almak	1
10. Haberi olmak	1	10. Servis yapmak	1
11. Halay çekmek	1	11. Sona ermek	1
12. Hat çekmek	2	12. Sürpriz yapmak	1
13. Hava açmak	1	13. Şarj etmek	2
14. Hava kapanmak	2	14. Sipariş vermek	2
15. Hazırlık yapmak	1	15. Tedavi olmak	2
16. İcat etmek	3	16. U dönüşü yapmak	1
17. İddiaya girmek	1	17. Uzak tutmak	1
18. İğne yapmak	1	18. Yer almak	1
19. İlgi duymak	1		
20. İşaret vermek	1		
21. Karar vermek	1		
22. Karşılık vermek	1		
23. Kendine gelmek	1		
24. Keyfini çıkarmak	1		
25. Meraktan ölmek	1		
26. Not etmek	1		
27. Ortaya çıkmak	3		
28. Ömrü geçmek	1		
29. Pas atmak	1		
30. Piknik yapmak	2		
31. Selam söylemek	1		
32. Sipariş etmek	1		
33. Şaka yapmak	1		

Tablo 4.21. (Devamı) Her iki sette A1 düzeyinde kullanılan ortak olmayan deyimler
Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti ve Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe A1
Düzeyinde Kullanılan Deyimler

Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti	F	Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe	F
34. Takım tutmak	2		
35. Tatile çıkmak	1		
36. Tatil olmak	1		
37. Tatil yapmak	2		
38. Telefon açmak	1		
39. Yer bulmak	1		
40. Yolunu gözlemek	1		
41. Yürüyüşe çıkmak	1		
42. Yürüyüş yapmak	5		
Toplam	57		28

Tabloda A1 düzeyinde ortak olarak kullanılmayan deyimlere yer verilmiştir. Buna göre Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti A1 düzeyinde deyim sayısının 42, deyimlerin kullanım sıklığının 57; Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe Seti A1 düzeyinde deyim sayısının 18, deyimlerin kullanım sıklığının 28 olduğu görülmektedir. Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nde *icat etmek, yürüyüş yapmak*; Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe Seti'nde *para yatırmak, midesi bulanmak* gibi deyimlerinin sıklığının diğer deyimlere göre fazla olduğu görülmektedir.

4.3.2. Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe Ve Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti A2 Deyimlerin Karşılaştırılması

Tablo 4.22. A2 düzeyindeki deyimlerin sayısı

	Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti A2	Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe A2
Ortak olarak kullanılan deyim sayısı	36	36
Ortak olarak kullanılmayan deyim sayısı	98	24
Toplam	134	60

Tabloya bakıldığında Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti A2 düzeyinde toplam 134 deyim, Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe A2 düzeyinde 60 deyim yer verildiği görülmüştür. İki yayında A2 düzeyinde ortak olarak 36 deyim

yer verilmiştir. İki yayında A2 düzeyinde ortak olarak kullanılan deyimlerin, A2 düzeyindeki ortak olmayan kalıp sözlere oranı %22 olarak tespit edilmiştir.

Tablo 4.23. A2 düzeyinde her iki sette ortak olarak kullanılan deyimler

Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe ve Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti A2 Düzeyinde Ortak Kullanılan Deyimler			
Deyimler	Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti		Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe
	F	F	F
1. Bir araya gelmek	3		1
2. Buz gibi	1		1
3. Canı sıkılmak	2		1
4. Davet etmek	8		2
5. Ders vermek	2		1
6. Destek olmak	2		1
7. Dikkat çekmek	1		4
8. Eksik etmemek	1		2
9. Fotoğraf çekmek	3		1
10. Hayata veda etmek	1		1
11. İletişim kurmak	1		1
12. İlgi çekmek	3		6
13. İmza atmak	2		2
14. İyi gelmek	1		3
15. İzin almak	1		2
16. Karar vermek	8		6
17. Kilo almak	2		4
18. Kilo vermek	1		1
19. Konser vermek	1		2
20. Mola vermek	2		2
21. Piknik yapmak	2		2
22. Puan almak	1		1
23. Sinyal vermek	1		1
24. Takım tutmak	1		1
25. Uzak durmak	2		2
26. Vakit geçirmek	1		4
27. Vakti gelmek	1		1
28. Yer almak	5		5
29. Yola çıkmak	4		2
30. Yürüyüş yapmak	1		5
31. Ziyaret etmek	7		3
32. Geri vermek	1		2
33. Hava kararmak	1		1
34. Meydana gelmek	1		1
35. Özen göstermek	1		2
36. Zaman geçirmek	1		1
Toplam	77		79

Yukarıdaki tabloda Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti ve Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe Seti'nde ortak olarak kullanılan deyimlerin listesine ve sıklık durumlarına yer verilmiştir. Tabloda da belirtildiği gibi her iki yayında A2 düzeyinde ortak olarak 36 deyim yer verilmektedir. Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim

Öğretim Seti A2 düzeyinde 36 ortak deyim kullanım sıklığı 77, Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe Seti A1 düzeyinde 79'dur. Deyimler kullanım sıklığı açısından ele alındığında her iki sette kullanım sıklıklarının yakın olduğu görülmektedir. Tablo incelendiğinde *ziyaret etmek, davet etmek, karar vermek, ilgi çekmek, yürüyüş yapmak* gibi deyimlerin kullanım sıklıklarının yüksek olduğu görülmektedir.

4.24. Tablo Her iki sette A2 düzeyinde kullanılan ortak olmayan deyimler

Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti ve Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe A2 Düzeyinde Kullanılan Deyimler			
Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti	F	Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe	F
1. Ad vermek	1	1. Adım atmak	2
2. Ağaç olmak	1	2. Adını taşımak	1
3. Ağızının tadını bilmek	1	3. Başarı göstermek	1
4. Akla gelmek	1	4. Canı istemek	1
5. Aklından çıkmak	1	5. Cennet gibi	1
6. Alışverişe çıkmak	4	6. Denize açılmak	1
7. Araya girmek	1	7. Ders almak	3
8. Ayağı yerden kesmek	3	8. Destek görmek	1
9. Bacak kadar	1	9. Eğitim almak	2
10. Başarı kazanmak	1	10. El ele vermek	1
11. Bembeyaz olmak	1	11. Elinden geleni yapmak	1
12. Bir araya getirmek	1	12. Geri dönmek	1
13. Borçlu olmak	1	13. Heyecan vermek	1
14. Cehennem gibi	1	14. Kafası karışmak	2
15. Cirit oynamak	1	15. Kapı açmak	1
16. Çarşaf gibi	1	16. Kendini göstermek	1
17. Çiçek açmak	1	17. Keyfini sürmek	1
18. Dağ kadar	1	18. Moral bozmak	1
19. Değer vermek	1	19. Oyun yapmak	1
20. Dikkate almak	1	20. Sahneye çıkmak	4
21. Dizini dövmek	1	21. Sipariş vermek	1
22. Dört gözle beklemek	1	22. Sorumluluk almak	1
23. Dünya kadar	2	23. Teslim almak	2
24. Dünyaya gelmek	11	24. Tıraş etmek	1
25. Elde etmek	1		
26. Ele almak	1		
27. Ev tutmak	1		
28. Fark etmek	1		
29. Fırsat vermek	1		
30. Film çekmek	1		
31. Film çevirmek	1		
32. Formunu korumak	1		
33. Görev almak	1		
34. Gözü görmemek	2		
35. Gurur duymak	1		
36. Gücü yetmek	2		
37. Güçlük çekmek	2		
38. Güneş doğmak	1		
39. Gürültü çıkmak	1		
40. Gürültü kopmak	2		
41. Gürültü yapmak	1		

Tablo 4.24. (Devamı) Her iki sette A2 düzeyinde kullanılan ortak olmayan deyimler

Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti ve Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe A2 Düzeyinde Kullanılan Deyimler			
Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti	F	Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe	F
42. Haber vermek	2		
43. Hayata gözlerini yummak	1		
44. Hayatına girmek	1		
45. Hazırlık yapmak	1		
46. Hizmet etmek	1		
47. Hoşuna gitmek	4		
48. İflas etmek	1		
49. İğne vurmak	1		
50. İğne yapmak	2		
51. İlgi göstermek	1		
52. İnci gibi	1		
53. İpek gibi	1		
54. İştahı olmak	1		
55. İş yapmak	3		
56. Kalp kırmak	1		
57. Kan vermek	2		
58. Karga gibi	1		
59. Kar gibi	2		
60. Kaza geçirmek	2		
61. Kıymet bilmek	2		
62. Neden olmak	1		
63. Nefes almak	3		
64. Ney üfleme	2		
65. Not almak	1		
66. Ortaya çıkmak	4		
67. Ölçü almak	1		
68. Örnek almak	1		
69. Peşini bırakmak	1		
70. Puan kazanmak	1		
71. Rızalı olmak	1		
72. Rekor kırmak	1		
73. Resim çekmek	1		
74. Rol almak	2		
75. Rolü olmak	1		
76. Saygı göstermek	1		
77. Servis yapmak	1		
78. Sınava girmek	2		
79. Son bulmak	1		
80. Suyunu çekmek	1		
81. Şaka yapmak	1		
82. Şekerleme yapmak	1		
83. Tadına bakmak	5		
84. Tedbir almak	1		
85. Telefon etmek	2		
86. Temizlik yapmak	4		
87. Toz almak	2		
88. Turşu kurmak	1		
89. Ün kazanmak	1		
90. Vaktini almak	1		
91. Yer tutmak	1		
92. Yer vermek	2		
93. Yok olmak	3		

Tablo 4.24. (Devamı) Her iki sette A2 düzeyinde kullanılan ortak olmayan deyimler

Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti ve Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe A2 Düzeyinde Kullanılan Deyimler			
Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti	F	Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe	F
94. Yol açmak	1		
95. Yol göstermek	1		
96. Yorgunluğu atmak	3		
97. Yufka açmak	1		
98. Zevk almak	3		
Toplam	153		33

Tabloda A2 düzeyinde ortak olarak kullanılmayan deyimlere yer verilmiştir. Buna göre Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti A2 düzeyinde deyim sayısının 98, deyimlerin kullanım sıklığının 153; Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe Seti A2 düzeyinde deyim sayısının 24, deyimlerin kullanım sıklığının 33 olduğu görülmektedir. Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nde *alışveriş yapmak, dünyaya gelmek, tadına bakmak* Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe Seti'nde *sahneye çıkmak, ders almak* gibi deyimlerinin sıklığının diğer deyimlere göre fazla olduğu görülmektedir.

4.3.3. Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe ve Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti B1 Deyimlerin Karşılaştırılması

Tablo 4.25. B1 düzeyindeki deyimlerin sayısı

	Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti B1	Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe B1
Ortak olarak kullanılan deyim sayısı	54	54
Ortak olarak kullanılmayan deyim sayısı	141	140
Toplam	195	194

Tabloya bakıldığında Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti B1 düzeyinde toplam 195 deyime, Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe B1 düzeyinde 194 deyime yer verildiği görülmektedir. İki yayında B1 düzeyinde ortak olarak 54 deyime yer verilmiştir. İki yayında B1 düzeyinde ortak olarak kullanılan deyimlerin, B1 düzeyindeki ortak olmayan kalıp sözlere oranı %16 olarak tespit edilmiştir.

Tablo 4.26. B1 düzeyinde her iki sette ortak olarak kullanılan deyimler

Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe ve Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti B1 Düzeyinde Ortak Kullanılan Deyimler			
Deyimler	Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti		Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe
		F	F
1. Akla gelmek		3	1
2. Anlamına gelmek		2	2
3. Baş etmek		1	1
4. Başına gelmek		2	4
5. Bir araya gelmek		2	1
6. Can vermek		2	1
7. Davet etmek		4	1
8. Ders almak		3	2
9. Ders vermek		1	1
10. Destek olmak		1	2
11. Dikkat çekmek		3	2
12. Eğitim almak		2	4
13. Elde etmek		3	1
14. Fark etmek		3	4
15. Fırsat bulmak		5	1
16. Fotoğraf çekmek		9	1
17. Geri dönmek		2	1
18. Gurur duymak		2	1
19. Haber almak		2	1
20. Haber vermek		11	1
21. Hale gelmek		5	5
22. Hazırlık yapmak		4	1
23. Hoşuna gitmek		1	2
24. Işık tutmak		1	3
25. idare etmek		1	1
26. ihtiyaç duymak		1	1
27. iletişim kurmak		9	7
28. iş yapmak		1	1
29. Karar vermek		8	8
30. Kendine gelmek		2	1
31. Meydana gelmek		1	1
32. Neden olmak		6	5
33. Ortaya çıkmak		5	2
34. Önüne geçmek		1	1
35. Özen göstermek		2	2
36. Özür dilemek		2	1
37. Pes etmek		1	1
38. Peşinden koşmak		1	1
39. Sevk etmek		1	2
40. Sınava girmek		1	2
41. Sona ermek		1	3
42. Tadını çıkarmak		2	1
43. Vakit geçirmek		1	2
44. Uzak durmak		1	1
45. Yer almak		9	12
46. Yeri olmak		1	1
47. Yok olmak		2	7
48. Yola çıkmak		2	1
49. Yol açmak		3	6
50. Zaman geçirmek		1	1
51. Zirveye çıkmak		1	1

Tablo 4.26.(Devamı) B1 düzeyinde her iki sette ortak olarak kullanılan deyimler

Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe ve Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti B1 Düzeyinde Ortak Kullanılan Deyimler			
Deyimler	Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti		Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe
	F	F	F
52. Ziyaret etmek	6		1
53. Zorunda kalmak	5		5
54. Zorunda olmak	1		5
Toplam	153		128

Yukarıdaki tabloda Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti ve Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe Seti'nde ortak olarak kullanılan deyimlerin listesine ve sıklık durumlarına yer verilmiştir. Tabloda da belirtildiği gibi her iki yayında B1 düzeyinde ortak olarak 54 deyim yer verilmektedir. Tablo incelendiğinde *yer almak*, *fotoğraf çekmek*, *zorunda kalmak* gibi deyimlerin kullanım sıklıklarının yüksek olduğu görülmektedir. Deyimler kullanım sıklığı açısından ele alındığında Yedi İklim Türkçe Öğretim Seti'nde B1 düzeyinde daha çok tekrar edildiği görülmektedir.

Tablo 4.27. Her iki sette B1 düzeyinde kullanılan ortak olmayan deyimler

Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti ve Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe B1 Düzeyinde Kullanılan Deyimler			
Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti	F	Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe	F
1. Adım atmak	2	1. Ad vermek	1
2. Ağaç olmak	1	2. Aklına takmak	1
3. Akıl etmek	1	3. Aklını kaçırmak	1
4. Alışverişe çıkmak	1	4. Anlam vermek	1
5. Ara bozmak	1	5. Ayakları üstünde durmak	1
6. Avcunun içine almak	1	6. Bahtı açılmak	1
7. Ayaklarına kara sular inmek	1	7. Başa çıkmak	2
8. Ayak uydurmak	1	8. Başından geçmek	1
9. Baş ağrıamak	2	9. Başını eğmek	1
10. Başını kaldırmamak	1	10. Beyin yıkamak	2
11. Bir araya getirmek	2	11. Bir araya gelmek	1
12. Borçlu olmak	2	12. Borç almak	1
13. Boşa gitmek	1	13. Can sıkmak	1
14. Burnu büyümek	1	14. Cesaret vermek	1
15. Burnu sürtmek	1	15. Çaba göstermek	1
16. Canı istemek	1	16. Çağın gerisinde kalmak	1
17. Canına kıymak	2	17. Çaresiz kalmak	1
18. Canını almak	2	18. Çorbada tuzu olmak	1
19. Can kulağı ile dinlemek	2	19. Dereceye girmek	1
20. Çılgılık atmak	1	20. Dikkate almak	3
21. Çıt çıkmamak	1	21. Dişini sıkmak	2
22. Çileden çıkmak	2	22. Dört gözle beklemek	1
23. Dava açmak	3	23. Eğitim vermek	1

Tablo 4.27. (Devamı) Her iki sette B1 düzeyinde kullanılan ortak olmayan deyimler

Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti ve Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe B1 Düzeyinde Kullanılan Deyimler			
Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti	F	Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe	F
24. Davul çalmak	1	24. Elektrik kesilmek	1
25. Deneyim kazanmak	1	25. Ele vermek	1
26. Dert etmek	1	26. Elinden gelmek	1
27. Destan yazmak	2	27. Elinde olmak	1
28. Dili tutulmak	1	28. Eline düşmek	1
29. Dört bir yan	3	29. El koymak	1
30. Dünyaya gelmek	3	30. Fal bakmak	2
31. Ele almak	1	31. Farkına varmak	2
32. Eli ayağı birbirine dolanmak	1	32. Farkında olmak	1
33. Elinin altında olmak	1	33. Fırsat vermek	1
34. Esir düşmek	1	34. Gölge gibi	1
35. Faaliyet göstermek	1	35. Görev almak	2
36. Felç olmak	2	36. Göz altına almak	1
37. Gelin almak	3	37. Gözden kaybolmak	1
38. Gol yemek	1	38. Göze almak	2
39. Gönül almak	1	39. Günlük tutmak	1
40. Gözden geçirmek	1	40. Haberi olmak	1
41. Gözleri kamaşmak	1	41. Hak vermek	1
42. Gözlerine uyku girmemek	2	42. Hava kararmak	1
43. Gözlerini alamamak	2	43. Hayal kırıklığına uğramak	1
44. Göz önünde bulundurmak	1	44. Hayatına girmek	1
45. Gözü görmemek	1	45. Hayatından çıkarmak	1
46. Gözünü ayırmamak	1	46. Hayran kalmak	1
47. Gözünün önüne gelmek	1	47. İade etmek	1
48. Gücü yetmek	1	48. İbaret olmak	1
49. Güçlük çekmek	2	49. İcat etmek	1
50. Gürültü yapmak	1	50. İçine çekmek	1
51. Hak kazanmak	1	51. İlan vermek	1
52. Halini almak	2	52. İlgi çekmek	12
53. Hayal kurmak	3	53. İlgi duymak	2
54. Hayata gözlerini yummak	1	54. İlgi göstermek	2
55. Hayata veda etmek	1	55. İmdada yetişmek	1
56. Hayatını kazanmak	1	56. İmza atmak	1
57. Hayretler içerisinde kalmak	1	57. İsim vermek	2
58. Hizmete girmek	1	58. İşaret vermek	1
59. Hizmet vermek	1	59. İş gücü bırakmak	1
60. İçe kapanmak	1	60. İş işten geçmek	1
61. İçinden gelmek	1	61. İşler karışmak	1
62. İleriye görmek	1	62. İştahı olmak	1
63. İlgi uyandırmak	1	63. Kafa karıştırmak	2
64. İlişki kurmak	1	64. Kafa uçurmak	1
65. İnsafa gelmek	1	65. Kalbini kırmak	1
66. İnsan gibi	2	66. Kapı açmak	6
67. İntikam almak	1	67. Kapı aralamak	2
68. İştahı kesilmek	1	68. Kara kara düşünmek	2
69. İzin almak	3	69. Karın doyurmak	1
70. İz sürmek	1	70. Kaşlarını çatmak	2
71. Kafasına takmak	1	71. Kayda geçmek	1
72. Kalbi çarpmak	1	72. Kendini bilmek	2
73. Kalbi yerinden fırlamak	2	73. Keyifle yapmak	1
74. Kan ter içinde	1	74. Kısmeti açılmak	1

Tablo 4.27. (Devamı) Her iki sette B1 düzeyinde kullanılan ortak olmayan deyimler

Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti ve Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe B1 Düzeyinde Kullanılan Deyimler			
Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti	F	Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe	F
75. Karalar giymek	1	75. Kıymet vermek	1
76. Karar almak	1	76. Komik bulmak	1
77. Karşı çıkmak	1	77. Kontrol altına almak	1
78. Kavga çıkmak	1	78. Kontrol altında tutmak	1
79. Kendi kendini yemek	2	79. Konuk etmek	1
80. Kendinden geçmek	1	80. Korkuya kapılmak	2
81. Kendini alamamak	1	81. Korumaya almak	1
82. Kendini düşünmek	3	82. Kulak vermek	1
83. Kendini tutamamak	1	83. Kuşku duymak	1
84. Kına yakmak	1	84. Merak duymak	1
85. Kıymet bilmek	2	85. Merak uyandırmak	1
86. Kilo almak	4	86. Mesaj vermek	1
87. Kişilik kazanmak	2	87. Moral bozmak	1
88. Konser vermek	2	88. Mum gibi erimek	2
89. Konuk olmak	1	89. Muradına ermek	1
90. Ney üfleme	1	90. Mürekkep yalamak	2
91. Niyet tutmak	1	91. Nefes almak	2
92. Not almak	1	92. Not etmek	2
93. Ortaya çıkarmak	4	93. Ortaya atmak	1
94. Oruç tutmak	3	94. Örnek vermek	1
95. Ömrüne ömür katmak	1	95. Para yatırmak	1
96. Ömrü uzamak	1	96. Rahata ermek	2
97. Önüne çıkmak	1	97. Rekor kırmak	1
98. Örnek olmak	1	98. Riske girmek	1
99. Özlem duymak	1	99. Rol almak	2
100. Piknik yapmak	2	100. Rol yapmak	4
101. Puan almak	1	101. Sağa sola	1
102. Rağbet göstermek	1	102. Sahne olmak	1
103. Rızalı olmak	2	103. Saygı beslemek	1
104. Renk katmak	1	104. Saygı duymak	3
105. Rol oynamak	1	105. Serbest bırakmak	1
106. Ruhunu teslim etmek	1	106. Sinyal vermek	1
107. Sabahı zor etmek	2	107. Soluğu bir yerde almak	1
108. Saçına ak düşmek	1	108. Sürpriz yapmak	2
109. Saygı göstermek	1	109. Şansı yaver gitmek	2
110. Selam vermek	2	110. Şöhretin yolunu açmak	2
111. Sıcak bakmak	1	111. Takdirini kazanmak	1
112. Sipariş etmek	1	112. Tansiyon yükseltmek	1
113. Sorun çıkmak	2	113. Tavan yapmak	1
114. Şaka yapmak	1	114. Tehdit etmek	2
115. Şansı dönmek	1	115. Temiz tutmak	1
116. Şifa vermek	1	116. Tempo tutmak	1
117. Tatil yapmak	1	117. Tıka basa doldurmak	1
118. Telefon açmak	4	118. Tuzağa düşmek	3
119. Telefon etmek	2	119. Tuzak kurmak	2
120. Temennide bulunmak	1	120. Uğur getirmek	1
121. Tepki vermek	1	121. Umut vermek	3
122. Tokat yemek	1	122. Uykuya dalmak	1
123. Türkü söylemek	10	123. Uzak kalmak	1
124. Umuda kapılmak	1	124. Üne kavuşmak	1
125. Uykusu kaçmak	1	125. Vakti gelmek	1

Tablo 4.27. (Devamı) Her iki sette B1 düzeyinde kullanılan ortak olmayan deyimler

Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti ve Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe B1 Düzeyinde Kullanılan Deyimler			
Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti	F	Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe	F
126. Uzak durmak	1	126. Vaktini almak	1
127. Uzak tutmak	2	127. Var olmak	1
128. Ün kazanmak	1	128. Yatırım yapmak	2
129. Veda etmek	1	129. Yer bulmak	1
130. Yabancı gelmemek	1	130. Yerine getirmek	1
131. Yakından tanımak	3	131. Yıldızı parlamak	2
132. Yatağa düşmek	2	132. Yıldızı sönmek	2
133. Yeri gelmek	1	133. Yok etmek	2
134. Yer vermek	2	134. Yola koyulmak	1
135. Yol göstermek	1	135. Yol almak	1
136. Yollara düşmek	2	136. Yolunu tutmak	2
137. Yüzü kızarmak	1	137. Yürüyüşe çıkmak	1
138. Yüzünü güldürmek	1	138. Zarara uğratmak	1
139. Zaman kazanmak	1	139. Zarar vermek	6
140. Zevk almak	1	140. Zemin hazırlamak	2
141. Ziyafet vermek	1		
Toplam	207		205

Tabloda B1 düzeyinde ortak olarak kullanılmayan deyimlere yer verilmiştir. Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti B1 düzeyinde deyim sayısının 141, deyimlerin kullanım sıklığının 207; Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe Seti B1 düzeyinde deyim sayısının 140, deyimlerin kullanım sıklığının 205 olduğu görülmektedir. Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nde *türkü söylemek*, *telefon açmak*, *ortaya çıkarmak*; Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe Seti'nde *zarar vermek*, *ilgi çekmek*, *karar vermek* gibi deyimlerinin sıklığının diğer deyimlere göre fazla olduğu görülmektedir.

4.3.4. Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe ve Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti B2 Deyimlerin Karşılaştırılması

Tablo 4.28. B2 düzeyindeki deyimlerin sayısı

	Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti B2	Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe B2
Ortak olarak kullanılan deyim sayısı	80	80
Ortak olarak kullanılmayan deyim sayısı	178	148
Toplam	258	228

Tabloya bakıldığında Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti B2 düzeyinde toplam 258 deyim, Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe B2 düzeyinde 228 deyim yer verildiği görülmektedir. İki yayında B2 düzeyinde ortak olarak 80 deyim yer verilmiştir. İki yayında B2 düzeyinde ortak olarak kullanılan deyimlerin, B2 düzeyindeki ortak olmayan kalıp sözlere oranı %19 olarak tespit edilmiştir.

Tablo 4.29. B2 düzeyinde her iki sette ortak olarak kullanılan deyimler

Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe ve Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti B2 Düzeyinde Ortak Kullanılan Deyimler			
Deyimler	Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti		Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe
	F	F	F
1. Adım atmak	2		3
2. Ad vermek	6		2
3. Akla gelmek	3		6
4. Anlamına gelmek	3		3
5. Ateşi yükselmek	1		1
6. Baş başa kalmak	3		1
7. Değer vermek	8		1
8. Ders almak	2		1
9. Ders vermek	4		1
10. Dikkat çekmek	2		8
11. Dile getirmek	6		2
12. Dört bir yan	2		1
13. Dünyaya gelmek	1		1
14. Eğitim vermek	1		1
15. Elde etmek	9		4
16. Ele almak	2		7
17. Elinde olmak	2		1
18. Emanet etmek	1		1
19. Fark etmek	6		7
20. Farkına varmak	2		1
21. Fırsatı kaçırmak	1		3
22. Fotoğraf çekmek	2		2
23. Geri dönmek	2		1
24. Görev almak	3		1
25. Gücü yetmek	1		2
26. Güven vermek	1		1
27. Haber vermek	2		2
28. Hale gelmek	11		6
29. Haritadan silmek	1		1
30. Hava kararmak	1		1
31. Hayal kurmak	4		4
32. Hayata geçirmek	1		1
33. Hazırlık yapmak	1		1
34. Hoşuna gitmek	1		2
35. İhtiyaç duymak	1		2
36. İletişim kurmak	3		10
37. İlgi çekmek	2		2
38. İlgi göstermek	3		1

Tablo 4.29. (Devamı) B2 düzeyinde her iki sette ortak olarak kullanılan deyimler

Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe ve Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti B2 Düzeyinde Ortak Kullanılan Deyimler		
Deyimler	Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti	Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe
	F	F
39. İlişki kurmak	1	1
40. İmza atmak	1	2
41. İyi gelmek	2	2
42. İzin almak	2	2
43. Karar vermek	10	6
44. Katkıda bulunmak	3	1
45. Kulak vermek	3	2
46. Maruz kalmak	1	2
47. Mesaj vermek	1	2
48. Meydana gelmek	8	3
49. Neden olmak	4	7
50. Nefes almak	3	1
51. Ortaya çıkmak	11	17
52. Ortaya koymak	1	3
53. Önüne geçmek	1	1
54. Örnek almak	3	3
55. Özen göstermek	4	5
56. Peşine düşmek	1	1
57. Rol almak	1	1
58. Sevk etmek	1	1
59. Tabi tutmak	1	3
60. Tadını almak	3	1
61. Teşvik etmek	5	1
62. Uzak durmak	7	6
63. Uzak kalmak	3	1
64. Üzerinde durmak	2	1
65. Vakit geçirmek	4	1
66. Var olmak	1	6
67. Yer almak	6	21
68. Yer vermek	3	3
69. Yerine getirmek	2	3
70. Yiyip bitirmek	1	1
71. Yok olmak	1	1
72. Yola çıkmak	10	3
73. Yol açmak	4	4
74. Yüzü gülmek	1	1
75. Zaman geçirmek	3	2
76. Zarar görmek	2	1
77. Zevk almak	1	2
78. Ziyaret etmek	3	2
79. Zorunda kalmak	2	3
80. Zorunda olmak	2	1
Toplam	236	227

Yukarıdaki tabloda Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti ve Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe Seti'nde ortak olarak kullanılan deyimlerin listesine ve sıklık durumlarına yer verilmiştir. Tabloda da belirtildiği gibi her iki yayında B2 düzeyinde ortak olarak 80 deyim yer verilmektedir. Deyimler kullanım sıklığı

açısından ele alındığında her iki sette kullanım sıklıklarının yakın olduğu görülmektedir. Tablo incelendiğinde *ortaya çıkmak, yola çıkmak, hale gelmek* gibi deyimlerin kullanım sıklıklarının yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 4.30. Her iki sette B2 düzeyinde kullanılan ortak olmayan deyimler

Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe ve Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti B2 Düzeyinde Ortak Kullanılan Deyimler			
Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti	F	Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe	F
1. Abdest almak	1	1. Abayı yakmak	1
2. Aç kalmak	1	2. Akılda kalmak	1
3. Açığa çıkarmak	1	3. Açığa çıkmak	4
4. Ad koymak	6	4. Akıl erdirememek	1
5. Af dilemek	1	5. Akıl sır erdemek	1
6. Ağzından dökülmek	1	6. Aklına yatmak	1
7. Aklı başka yerde olmak	1	7. Aklını başına toplamak	1
8. Aklından çıkarmamak	2	8. Anlam çıkarmak	1
9. Aklından geçirmek	1	9. Ayak diremek	1
10. Alev almak	1	10. Ayakta kalmak	2
11. Anlam vermek	2	11. Bağlı kalmak	2
12. Ant içmek	2	12. Başa çıkmak	2
13. Ayakta tutmak	2	13. Baş kakmak	1
14. Bağrına basmak	1	14. Baş etmek	1
15. Bel bağlamak	1	15. Baş ağrıtmak	1
16. Bir araya gelmek	11	16. Beyninden vurulmuş dönmek	1
17. Can atmak	2	17. Bindığı dalı kesmek	1
18. Canını acıtmak	2	18. Bir ayağı çukurda olmak	1
19. Canını almak	1	19. Bir olmak	1
20. Canı yanmak	1	20. Borçlu olmak	2
21. Can sıkılmak	2	21. Boşa kürek çekmek	1
22. Çaba göstermek	1	22. Burnunda tütme	1
23. Çıt çıkmamak	1	23. Canı sıkılmak	1
24. Davet etmek	3	24. Can vermek	1
25. Dengesi bozulmak	1	25. Ceza kesmek	2
26. Ders çıkarmak	1	26. Çağın gerisinde kalmak	1
27. Destek olmak	1	27. Çaresiz kalmak	1
28. Dış kapının mandalı	1	28. Çeki düzen vermek	1
29. Dikkat toplamak	2	29. Çığır açmak	1
30. Ekmek aslanın ağzında	1	30. Deneyim kazanmak	2
31. El atmak	1	31. Dereceye girmek	2
32. Eli ayağı tutmamak	1	32. Devreye girmek	1
33. Elinden geleni yapmak	2	33. Dikkate almak	1
34. Elinden iş gelmek	1	34. Dil dökmek	2
35. Eline almak	1	35. Dili çözülmek	2
36. Elini eteğini çekmek	1	36. Dillere destan olmak	1
37. Elinin altında olmak	1	37. Dış geçirememek	1
38. Eli sıkı olmak	1	38. Dolap çevirmek	1
39. El üstünde tutmak	1	39. Eğitim almak	4
40. Emek vermek	1	40. El çırpılmak	1
41. Ezizyet etmek	2	41. Ele geçmek	1
42. Faaliyet göstermek	1	42. Eli kalem tutmak	2
43. Fal bakmak	2	43. Eser kalmamak	1

Tablo 4.30. (Devamı) Her iki sette B2 düzeyinde kullanılan ortak olmayan deyimler

Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe ve Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti B2 Düzeyinde Ortak Kullanılan Deyimler			
Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti	F	Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe	F
44. Felç olmak	1	44. Fırsat çıkmak	1
45. Fırsat bulmak	1	45. Gayret göstermek	1
46. Fırsat vermek	3	46. Gönül almak	1
47. Fikir vermek	1	47. Göz ardı etmek	3
48. Gayret etmek	1	48. Gözden düşmek	1
49. Geri çevirmek	3	49. Gözden kaçmak	1
50. Gönül vermek	2	50. Göze almak	1
51. Göz atmak	1	51. Gözleri dolmak	2
52. Gözden çıkarmak	1	52. Gözleri kamaşmak	1
53. Gözden geçirmek	4	53. Gözleri parlamak	2
54. Göz göze gelmek	2	54. Göz önünde tutmak	2
55. Gözlerine inanmamak	4	55. Göz ucuyla bakmak	1
56. Gözler önüne sermek	1	56. Gözü ısırmak	1
57. Gözünün içine bakmak	3	57. Gözünü dikmek	1
58. Gurur duymak	1	58. Gözünün önüne gelmek	1
59. Güçlük çekmek	1	59. Gözüyle bakmak	1
60. Gündeme getirmek	1	60. Günah çıkarmak	1
61. Güneş açmak	1	61. Hak etmek	1
62. Güneş batmak	5	62. Harekete geçirmek	5
63. Haber almak	1	63. Hasret çekmek	1
64. Haber olmak	1	64. Hayal kırıklığına uğramak	1
65. Hafızayı yoklamak	1	65. Hayal kırıklığı yaşamak	1
66. Hafif atlatmak	1	66. Hayata gözlerini yummak	1
67. Hakkından gelmek	1	67. Hayat vermek	1
68. Haklı çıkmak	1	68. Heyecan duymak	1
69. Hal hatır sormak	1	69. Hizmet etmek	1
70. Halini almak	1	70. Hor kullanmak	1
71. Hastaneye kaldırmak	1	71. Huzur bulmak	1
72. Hatırından çıkmamak	1	72. Huzur vermek	1
73. Hayale dalmak	1	73. İsrar etmek	1
74. Hayatını borçlu olmak	1	74. Işık tutmak	3
75. Heyecana kapılmak	1	75. İhtiyaca cevap vermek	2
76. Hor görmek	2	76. İleri gelmek	1
77. İdare etmek	1	77. İlgi duymak	5
78. İflas etmek	2	78. İmkân vermek	1
79. İlham vermek	1	79. İş birinde bitmek	1
80. İmza vermek	1	80. İş yapmak	1
81. İnfilak etmek	1	81. İz bırakmak	1
82. İşine bakmak	1	82. Kaleme almak	1
83. İştahı olmak	1	83. Kaleminden çıkmak	1
84. İyiliği dokunmak	2	84. Kapı açmak	2
85. Kabul görmek	2	85. Kendinden geçmek	1
86. Kalp kırmak	1	86. Kıyıda köşede kalmak	4
87. Kamet getirmek	1	87. Kin gütmek	1
88. Kan ter içinde	1	88. Koku almak	9
89. Karanlık çökmek	1	89. Konuşmaya dalmak	1
90. Karar almak	6	90. Kulak tıkamak	1
91. Karşı çıkmak	1	91. Küçük görmek	1
92. Karşılık vermek	1	92. Küplere binmek	1
93. Kemale ermek	1	93. Mal olmak	1
94. Kendine gelmek	2	94. Merak sarmak	1
95. Kendini adamak	1	95. Mesafe kat etmek	1

Tablo 4.30. (Devamı) Her iki sette B2 düzeyinde kullanılan ortak olmayan deyimler

Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe ve Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti B2 Düzeyinde Ortak Kullanılan Deyimler					
Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti		F	Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe		F
96.	Kendini göstermek	1	96.	Meydana çıkarmak	1
97.	Kendi yağıyla kavrulmak	1	97.	Meydana getirmek	1
98.	Keyfini çıkarmak	1	98.	Meydan okumak	1
99.	Kına yakmak	1	99.	Mide bulandırmak	1
100.	Kıpkırmızı olmak	1	100.	Mücadele vermek	1
101.	Kırıp dökmek	1	101.	Mürekkep yalamak	1
102.	Kilo almak	5	102.	Nasibini almak	1
103.	Kilo vermek	6	103.	Ortaya atmak	3
104.	Kimi kimsesi kalmamak	1	104.	Ortaya çıkarmak	2
105.	Komaya girmek	2	105.	Pabucu dama atılmak	1
106.	Konferans vermek	1	106.	Rahata ermek	1
107.	Konuk olmak	2	107.	Rahat etmek	1
108.	Kulak ardı etmek	3	108.	Rahatsızlık duymak	1
109.	Mahsur kalmak	1	109.	Renk katmak	4
110.	Mal etmek	1	110.	Revaçta olmak	1
111.	Maruz bırakmak	1	111.	Risk almak	1
112.	Misafir gibi oturmak	1	112.	Rol oynamak	1
113.	Not tutmak	1	113.	Rolü olmak	1
114.	Ortadan kalkmak	1	114.	Rol yapmak	1
115.	Öç almak	1	115.	Sağ kalmak	2
116.	Önde gelmek	1	116.	Saldırıya uğramak	2
117.	Örnek olmak	2	117.	Selam söylemek	1
118.	Özür dilemek	6	118.	Ses getirmek	3
119.	Pes etmek	1	119.	Sıra gelmek	1
120.	Peşinden koşmak	1	120.	Soğukkanlı olmak	1
121.	Puan almak	1	121.	Sorumluluk almak	1
122.	Rekor kırmak	1	122.	Strese sokmak	2
123.	Saçlarına ak düşmek	2	123.	Sürüp gitmek	1
124.	Sahip çıkmak	1	124.	Tedbir almak	2
125.	Saygı duymak	3	125.	Tehdit etmek	2
126.	Selam vermek	2	126.	Temas kurmak	1
127.	Servis yapmak	3	127.	Temel atmak	3
128.	Ses çıkarmamak	3	128.	Tercüman olmak	1
129.	Sıkı durmak	1	129.	Teselli etmek	1
130.	Silip süpürmek	1	130.	Üstesinden gelmek	2
131.	Sipariş vermek	3	131.	Üstün tutmak	1
132.	Sona ermek	2	132.	Üst üste gelmek	1
133.	Sona gelmek	1	133.	Yatırım yapmak	1
134.	Söze başlamak	1	134.	Yer bulmak	4
135.	Sözünde durmak	2	135.	Yerine koymak	1
136.	Sözünü kesmek	1	136.	Yerle bir etmek	1
137.	Sözünü tutmak	1	137.	Yer tutmak	1
138.	Söz vermek	1	138.	Yok etmek	2
139.	Su basmak	1	139.	Yola getirmek	1
140.	Sürpriz yapmak	2	140.	Yolcu etmek	1
141.	Şansı dönmek	1	141.	Yollara düşmek	1
142.	Şimşek çakmak	2	142.	Yüz tutmak	1
143.	Şüphe etmek	2	143.	Yüze vurmak	1
144.	Tadına doyum olmamak	1	144.	Zaman almak	2
145.	Tadını çıkarmak	5	145.	Zaman kazanmak	1
146.	Talih kuşu konmak	1	146.	Zarar vermek	5
147.	Tan yeri ağrımak	1	147.	Zehir gibi	1

Tablo 4.30. (Devamı) Her iki sette B2 düzeyinde kullanılan ortak olmayan deyimler

Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe ve Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti B2 Düzeyinde Ortak Kullanılan Deyimler			
Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti	F	Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe	F
148. Tarihe geçmek	2	148. Zorunlu kılmak	1
149. Telef olmak	1		
150. Telefon etmek	3		
151. Temennide bulunmak	1		
152. Tempo tutmak	1		
153. Tepki göstermek	3		
154. Tepki vermek	1		
155. Tuttuğunu koparmak	1		
156. Tuzak kurmak	1		
157. Türkü söylemek	1		
158. Tüyleri ürpermek	1		
159. Umurunda olmamak	2		
160. Umutsuzluğa kapılmak	1		
161. Uykusuz kalmak	1		
162. Üstüne gitmek	1		
163. Vakti gelmek	1		
164. Yakından tanımak	1		
165. Yazı tura atmak	1		
166. Yenik düşmek	1		
167. Yerinde duramamak	1		
168. Yerini almak	1		
169. Yeri olmak	2		
170. Yol almak	1		
171. Yol göstermek	1		
172. Yuva kurmak	2		
173. Yürek burkmak	1		
174. Yürüyüş yapmak	1		
175. Yüz ağartmak	1		
176. Zahmet olmak	1		
177. Zaman geçmek	1		
178. Zeval vermemek	2		
Toplam	281		217

Tabloda B2 düzeyinde ortak olarak kullanılmayan deyimlere yer verilmiştir. Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti B2 düzeyinde deyim sayısının 178, deyimlerin kullanım sıklığının 281; Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe Seti B2 düzeyinde deyim sayısının 148, deyimlerin kullanım sıklığının 217 olduğu görülmektedir. Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nde *bir araya gelmek, ad koymak, karar almak, kilo vermek, özür dilemek*; Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe Seti'nde *koku almak, harekete geçmek, ilgi duymak, zarar vermek* deyimlerinin sıklıklarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

4.3.5. Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe ve Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti Tüm Düzeylerde Deyimlerin Karşılaştırılması

Tablo 4.31. Tüm düzeylerdeki deyimlerin sayısı

	Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti Tüm Düzeyler	Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe Tüm Düzeyler
Ortak olarak kullanılan deyim sayısı	167	167
Ortak olarak kullanılmayan deyim sayısı	280	225
Toplam	447	392

Tabloya bakıldığında Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti tüm düzeylerde toplam 447 deyime, Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe tüm düzeylerde 392 deyime yer verildiği görülmektedir. İki yayında tüm düzeylerde ortak olarak 167 deyime yer verilmiştir. İki yayında tüm düzeylerde ortak olarak kullanılan deyimlerin, tüm düzeylerde ortak olmayan kalıp sözlere oranı %24 olarak tespit edilmiştir.

Tablo 4.32. Her iki sette tüm düzeylerde ortak olarak kullanılan deyimler

Deyimler	Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe ve Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nde Ortak Kullanılan Deyimler			
	Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti		Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe	
	F	%	F	%
1. Adım atmak	4	0,34	5	0,53
2. Ad vermek	7	0,59	3	0,32
3. Akla gelmek	8	0,67	8	0,84
4. Anlamına gelmek	5	0,42	5	0,53
5. Anlam vermek	2	0,17	1	0,11
6. Ateşi yükselmek	1	0,08	1	0,11
7. Baş başa kalmak	3	0,25	1	0,11
8. Baş etmek	1	0,08	2	0,21
9. Baş ağrımak	2	0,17	1	0,11
10. Başına gelmek	2	0,17	4	0,42
11. Bir araya gelmek	16	1,34	3	0,32
12. Borçlu olmak	3	0,25	2	0,21
13. Buz gibi	1	0,08	1	0,11
14. Camı istemek	2	0,17	1	0,11
15. Camı sıkılmak	2	0,17	2	0,21
16. Can sıkılmak	2	0,17	1	0,11
17. Can vermek	2	0,17	2	0,21
18. Çaba göstermek	1	0,08	1	0,11
19. Çiçek açmak	2	0,17	2	0,21
20. Davet etmek	21	1,76	4	0,42
21. Değer vermek	9	0,75	1	0,11
22. Deneyim kazanmak	1	0,08	2	0,21

Tablo 4.32. (Devamı) Her iki sette tüm düzeylerde ortak olarak kullanılan deyimler

Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe ve Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nde Ortak Kullanılan Deyimler				
Deyimler	Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti		Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe	
	F	%	F	%
23. Ders almak	5	0,42	6	0,63
24. Ders vermek	7	0,59	3	0,32
25. Destek olmak	4	0,34	3	0,32
26. Dikkat çekmek	6	0,50	14	1,48
27. Dikkate almak	1	0,08	4	0,42
28. Dile getirmek	6	0,50	2	0,21
29. Dört bir yan	5	0,42	1	0,11
30. Dört gözle beklemek	1	0,08	1	0,11
31. Dünyaya gelmek	18	1,51	1	0,11
32. Eğitim almak	3	0,25	10	1,05
33. Eğitim vermek	1	0,08	2	0,21
34. Eksik etmemek	1	0,08	2	0,21
35. Elde etmek	13	1,09	5	0,53
36. Ele almak	4	0,34	7	0,74
37. Elinden geleni yapmak	2	0,17	1	0,11
38. Elinde olmak	2	0,17	2	0,21
39. Emanet etmek	1	0,08	1	0,11
40. Fal bakmak	2	0,17	2	0,21
41. Fark etmek	10	0,84	11	1,16
42. Farkına varmak	2	0,17	3	0,32
43. Fırsat bulmak	6	0,50	1	0,11
44. Fırsatı kaçırmak	1	0,08	3	0,32
45. Fırsat vermek	4	0,34	1	0,11
46. Fotoğraf çekmek	21	1,76	10	1,05
47. Geri dönmek	4	0,34	3	0,32
48. Geri vermek	1	0,08	2	0,21
49. Gönül almak	2	0,17	1	0,11
50. Görev almak	4	0,34	3	0,32
51. Gözleri kamaşmak	1	0,08	1	0,11
52. Gözünün önüne gelmek	1	0,08	1	0,11
53. Gurur duymak	4	0,34	1	0,11
54. Gücü yetmek	4	0,34	2	0,21
55. Güven vermek	1	0,08	1	0,11
56. Haber almak	1	0,08	1	0,11
57. Haberi olmak	1	0,08	1	0,11
58. Haber vermek	16	1,34	7	0,74
59. Hale gelmek	16	1,34	11	1,16
60. Haritadan silmek	1	0,08	1	0,11
61. Hava kararmak	2	0,17	3	0,32
62. Hayal kurmak	7	0,59	4	0,42
63. Hayata geçirmek	1	0,08	1	0,11
64. Hayata gözlerini yummak	2	0,17	1	0,11
65. Hayata veda etmek	2	0,17	1	0,11
66. Hayatına girmek	1	0,08	1	0,11
67. Hazırlık yapmak	7	0,59	2	0,21
68. Hizmet etmek	1	0,08	1	0,11
69. Hoşuna gitmek	6	0,50	4	0,42
70. Işık tutmak	1	0,08	6	0,63
71. İcat etmek	3	0,25	1	0,11
72. İdare etmek	2	0,17	1	0,11

Tablo 4.32. (Devamı) Her iki sette tüm düzeylerde ortak olarak kullanılan deyimler

Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe ve Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nde Ortak Kullanılan Deyimler					
Deyimler	Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti		Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe		
	F	%	F	%	
73. İhtiyaç duymak	2	0,17	3	0,32	
74. İletişim kurmak	16	1,34	28	2,95	
75. İlgi çekmek	5	0,42	20	2,11	
76. İlgi duymak	1	0,08	7	0,74	
77. İlgi göstermek	4	0,34	3	0,32	
78. İlişki kurmak	2	0,17	1	0,11	
79. İmza atmak	3	0,25	5	0,53	
80. İşaret vermek	1	0,08	1	0,11	
81. İştahı olmak	2	0,17	1	0,11	
82. İş yapmak	10	0,84	5	0,53	
83. İyi gelmek	3	0,25	5	0,53	
84. İzin almak	6	0,50	4	0,42	
85. Karar vermek	27	2,26	20	2,11	
86. Katkıda bulunmak	3	0,25	1	0,11	
87. Kendinden geçmek	1	0,08	1	0,11	
88. Kendine gelmek	5	0,42	1	0,11	
89. Kendini göstermek	1	0,08	1	0,11	
90. Kilo almak	11	0,92	4	0,42	
91. Kilo vermek	7	0,59	1	0,11	
92. Konser vermek	3	0,25	2	0,21	
93. Kulak vermek	3	0,25	3	0,32	
94. Maruz kalmak	1	0,08	2	0,21	
95. Mesaj vermek	1	0,08	3	0,32	
96. Meydana gelmek	10	0,84	5	0,53	
97. Mola vermek	4	0,34	5	0,53	
98. Neden olmak	11	0,92	12	1,26	
99. Nefes almak	6	0,50	3	0,32	
100. Not etmek	1	0,08	2	0,21	
101. Ortaya çıkarmak	4	0,34	2	0,21	
102. Ortaya çıkmak	23	1,93	19	2,00	
103. Ortaya koymak	1	0,08	3	0,32	
104. Önüne geçmek	2	0,17	2	0,21	
105. Örnek almak	4	0,34	3	0,32	
106. Özen göstermek	7	0,59	9	0,95	
107. Özür dilemek	8	0,67	1	0,11	
108. Para çekmek	1	0,08	7	0,74	
109. Pes etmek	2	0,17	1	0,11	
110. Peşinden koşmak	2	0,17	1	0,11	
111. Piknik yapmak	1	0,08	1	0,11	
112. Puan almak	3	0,25	2	0,21	
113. Rekor kırmak	2	0,17	1	0,11	
114. Renk katmak	1	0,08	4	0,42	
115. Rol almak	3	0,25	3	0,32	
116. Rol oynamak	1	0,08	1	0,11	
117. Rolü olmak	1	0,08	1	0,11	
118. Saygı duymak	3	0,25	3	0,32	
119. Saygı göstermek	2	0,17	1	0,11	
120. Selam söylemek	1	0,08	1	0,11	
121. Servis yapmak	4	0,34	1	0,11	
122. Sevk etmek	2	0,17	3	0,32	
123. Sınava girmek	4	0,34	3	0,32	

Tablo 4.32. (Devamı) Her iki sette tüm düzeylerde ortak olarak kullanılan deyimler

Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe ve Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nde Ortak Kullanılan Deyimler				
Deyimler	Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti		Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe	
	F	%	F	%
124. Sinyal vermek	1	0,08	2	0,21
125. Sipariş vermek	3	0,25	3	0,32
126. Sona ermek	3	0,25	4	0,42
127. Sürpriz yapmak	2	0,17	3	0,32
128. Tabi tutmak	1	0,08	3	0,32
129. Tadını almak	3	0,25	1	0,11
130. Tadını çıkarmak	7	0,59	1	0,11
131. Takım tutmak	3	0,25	1	0,11
132. Tedbir almak	1	0,08	2	0,21
133. Telefon etmek	11	0,92	2	0,21
134. Tempo tutmak	1	0,08	1	0,11
135. Teşvik etmek	5	0,42	1	0,11
136. Tuzak kurmak	1	0,08	2	0,21
137. Uzak durmak	10	0,84	8	0,84
138. Uzak kalmak	3	0,25	2	0,21
139. Uzak tutmak	2	0,17	1	0,11
140. Üzerinde durmak	2	0,17	1	0,11
141. Vakit geçirmek	6	0,50	7	0,74
142. Vakti gelmek	2	0,17	2	0,21
143. Vaktini almak	1	0,08	1	0,11
144. Var olmak	1	0,08	7	0,74
145. Yer almak	20	1,68	39	4,11
146. Yer bulmak	1	0,08	5	0,53
147. Yerine getirmek	2	0,17	4	0,42
148. Yer tutmak	1	0,08	1	0,11
149. Yer vermek	7	0,59	3	0,32
150. Yeri olmak	3	0,25	1	0,11
151. Yiyip bitirmek	1	0,08	1	0,11
152. Yok olmak	6	0,50	8	0,84
153. Yola çıkmak	19	1,59	7	0,74
154. Yol açmak	8	0,67	10	1,05
155. Yol almak	1	0,08	1	0,11
156. Yollara düşmek	2	0,17	1	0,11
157. Yürüyüşe çıkmak	1	0,08	1	0,11
158. Yürüyüş yapmak	7	0,59	5	0,53
159. Yüzü gülmek	1	0,08	1	0,11
160. Zaman geçirmek	5	0,42	4	0,42
161. Zaman kazanmak	1	0,08	1	0,11
162. Zarar görmek	2	0,17	1	0,11
163. Zevk almak	5	0,42	2	0,21
164. Zirveye çıkmak	1	0,08	1	0,11
165. Ziyaret etmek	19	1,59	10	1,05
166. Zorunda kalmak	7	0,59	8	0,84
167. Zorunda olmak	3	0,25	6	0,63
Toplam	739		609	

Yukarıdaki tabloda Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti ve Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe Seti'nde ortak olarak kullanılan deyimlerin listesine

ve sıklık durumlarına yer verilmiştir. Tabloda da belirtildiği gibi her iki yayında tüm düzeylerde ortak olarak 167 deyim yer verilmektedir. Deyimler kullanım sıklığı açısından ele alındığında Yedi İklim Türkçe Öğretim Seti'nde tüm düzeylerde daha çok tekrar edildiği görülmektedir. İki yayında tüm düzeylerde ortak olarak kullanılan deyimlerin, tüm düzeylerdeki ortak olmayan kalıp sözlere oranı %24 olarak tespit edilmiştir. Tablo incelendiğinde *yer almak*, *karar vermek*, *iletişim kurmak*, *ortaya çıkmak*, *fotoğraf çekmek*, *ziyaret etmek* gibi deyimlerin kullanım sıklıklarının yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 4.33. Her iki sette tüm düzeylerde kullanılan ortak olmayan deyimler

Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti ve Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe Seti'ndeki Bütün Deyimler (A1-A2-B1-B2)						
Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti			Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe			
	F	%		F	%	
1. Abdest almak	2	0,17	1. Abayı yakmak	1	0,11	
2. Açığa çıkarmak	1	0,08	2. Açığa çıkmak	4	0,42	
3. Aç kalmak	1	0,08	3. Adını taşımak	1	0,11	
4. Ad koymak	6	0,50	4. Akılda kalmak	1	0,11	
5. Af dilemek	1	0,08	5. Akıl erdirememek	1	0,11	
6. Ağaç olmak	2	0,17	6. Akıl sır ermemek	1	0,11	
7. Ağzından dökülmek	1	0,08	7. Aklına takmak	1	0,11	
8. Ağzının tadını bilmek	1	0,08	8. Aklına yatmak	1	0,11	
9. Akıl etmek	1	0,08	9. Aklını başına toplamak	1	0,11	
10. Akli başka yerde olmak	1	0,08	10. Aklını kaçırmak	1	0,11	
11. Aklından çıkarmamak	2	0,17	11. Anlam çıkarmak	1	0,11	
12. Aklından çıkmak	1	0,08	12. Ateşi çıkmak	1	0,11	
13. Aklından geçirmek	1	0,08	13. Ayak diremek	1	0,11	
14. Alev almak	1	0,08	14. Ayakları üstünde durmak	1	0,11	
15. Alışverişe çıkmak	6	0,50	15. Ayakta kalmak	2	0,21	
16. Ant içmek	2	0,17	16. Bağlı kalmak	2	0,21	
17. Ara bozmak	1	0,08	17. Bahtı açılmak	1	0,11	
18. Araya girmek	1	0,08	18. Başa çıkmak	4	0,42	
19. Avcunun içine almak	1	0,08	19. Başa kakmak	1	0,11	
20. Ayağı yerden kesmek	3	0,25	20. Başarı göstermek	1	0,11	
21. Ayakları kara sular inmek	1	0,08	21. Başı dönmek	2	0,21	
22. Ayakta tutmak	2	0,17	22. Başından geçmek	1	0,11	
23. Ayak uydurmak	1	0,08	23. Başını eğmek	1	0,11	
24. Bacak kadar	1	0,08	24. Başını kaşıyacak vakti olmamak	1	0,11	
25. Bağrına basmak	1	0,08	25. Beyin yıkamak	2	0,21	
26. Başarı kazanmak	1	0,08	26. Beyninden vurulmuşa dönmek	1	0,11	
27. Başını kaldırmamak	1	0,08	27. Bindığı dalı kesmek	1	0,11	
28. Bel bağlamak	1	0,08	28. Bir ayağı çukurda olmak	1	0,11	
29. Bembeyaz olmak	1	0,08	29. Bir olmak	1	0,11	
30. Bir araya getirmek	3	0,25	30. Borç almak	1	0,11	
31. Boşa gitmek	1	0,08	31. Boşa kürek çekmek	1	0,11	
32. Burnu büyümek	1	0,08	32. Burnunda tütme	1	0,11	
33. Burnu sürtmek	1	0,08	33. Cennet gibi	1	0,11	
34. Can atmak	2	0,17	34. Cesaret vermek	1	0,11	
35. Canına kıymak	2	0,17	35. Ceza kesmek	2	0,21	

Tablo 4.33. (Devamı) Her iki sette tüm düzeylerde kullanılan ortak olmayan deyimler

Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti ve Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe Seti'ndeki Bütün Deyimler (A1-A2-B1-B2)						
Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti	F	%	Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe	F	%	
36. Canına kıymak	2	0,17	36. Ceza kesmek	2	0,21	
37. Canını acıtmak	2	0,17	37. Çağın gerisinde kalmak	2	0,21	
38. Canını almak	3	0,25	38. Çaresiz kalmak	2	0,21	
39. Canı yanmak	1	0,08	39. Çekidüzen vermek	1	0,11	
40. Can kulağı ile dinlemek	2	0,17	40. Çığır açmak	1	0,11	
41. Cehennem gibi	1	0,08	41. Çorbada tuzu olmak	1	0,11	
42. Cirit oynamak	1	0,08	42. Denize açılmak	1	0,11	
43. Çarşaf gibi	1	0,08	43. Dereceye girmek	3	0,32	
44. Çılgılık atmak	1	0,08	44. Destek görmek	1	0,11	
45. Çıt çıkmamak	2	0,17	45. Devreye girmek	1	0,11	
46. Çileden çıkmak	2	0,17	46. Dil dökmek	2	0,21	
47. Dağ kadar	1	0,08	47. Dili çözülmek	2	0,21	
48. Dava açmak	3	0,25	48. Dillere destan olmak	1	0,11	
49. Davul çalmak	1	0,08	49. Dış geçirememek	1	0,11	
50. Dengesi bozulmak	1	0,08	50. Dolap çevirmek	1	0,11	
51. Ders çıkarmak	1	0,08	51. El çırpamak	1	0,11	
52. Dert etmek	1	0,08	52. Ele geçmek	1	0,11	
53. Destan yazmak	2	0,17	53. Elektrik kesilmek	1	0,11	
54. Dış kapının mandalı	1	0,08	54. Elele vermek	1	0,11	
55. Dikkat toplamak	2	0,17	55. Ele vermek	1	0,11	
56. Dili tutulmak	1	0,08	56. Eli kalem tutmak	2	0,21	
57. Dizini dövmek	1	0,08	57. Elinden gelmek	1	0,11	
58. Dünya kadar	2	0,17	58. Eline düşmek	1	0,11	
59. Ekmek aslanın ağzında	1	0,08	59. El koymak	1	0,11	
60. El atmak	1	0,08	60. Eser kalmamak	1	0,11	
61. Eli ayağı birbirine dolanmak	1	0,08	61. Fırsat çıkmak	1	0,11	
62. Eli ayağı tutmamak	1	0,08	62. Gayret göstermek	1	0,11	
63. Elinden iş gelmek	1	0,08	63. Gölge gibi	1	0,11	
64. Eline almak	1	0,08	64. Gözaltına almak	1	0,11	
65. Elini eteğini çekmek	1	0,08	65. Göz ardı etmek	3	0,32	
66. Elinin altında olmak	2	0,17	66. Gözden düşmek	1	0,11	
67. Eli sıkı olmak	1	0,08	67. Gözden kaçmak	1	0,11	
68. El üstünde tutmak	1	0,08	68. Gözden kaybolmak	1	0,11	
69. Emek vermek	1	0,08	69. Göze almak	3	0,32	
70. Esir düşmek	1	0,08	70. Gözleri dolmak	2	0,21	
71. Ev tutmak	1	0,08	71. Gözleri parlamak	2	0,21	
72. Eziyet etmek	2	0,17	72. Göz önünde tutmak	2	0,21	
73. Faaliyet göstermek	2	0,17	73. Göz ucuyla bakmak	1	0,11	
74. Faydası olmak	1	0,08	74. Gözü ısırmak	1	0,11	
75. Felç olmak	3	0,25	75. Gözünü dikmek	1	0,11	
76. Fikir vermek	1	0,08	76. Gözüyle bakmak	1	0,11	
77. Film çekmek	1	0,08	77. Günah çıkarmak	1	0,11	
78. Film çevirmek	1	0,08	78. Günlük tutmak	1	0,11	
79. Formunu korumak	1	0,08	79. Hak etmek	1	0,11	
80. Gayret etmek	1	0,08	80. Hak vermek	1	0,11	
81. Gelin almak	3	0,25	81. Harekete geçirmek	5	0,53	
82. Geri çevirmek	3	0,25	82. Hasret çekmek	1	0,11	
83. Gol yemek	1	0,08	83. Hayal kırıklığına uğramak	2	0,21	
84. Gönül vermek	2	0,17	84. Hayal kırıklığı yaşamak	1	0,11	
85. Göz atmak	1	0,08	85. Hayatından çıkarmak	1	0,11	
86. Gözden çıkarmak	1	0,08	86. Hayat vermek	1	0,11	

Tablo 4.33. (Devamı) Her iki sette tüm düzeylerde kullanılan ortak olmayan deyimler

Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti ve Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe Seti'ndeki Bütün Deyimler (A1-A2-B1-B2)						
Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti	F	%	Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe	F	%	
87. Gözden geçirmek	6	0,50	87. Hayran kalmak	1	0,11	
88. Göz göze gelmek	2	0,17	88. Hesap açmak	1	0,11	
89. Gözlerine inanmamak	4	0,34	89. Heyecan duymak	1	0,11	
90. Gözlerine uyku girmemek	2	0,17	90. Heyecan vermek	1	0,11	
91. Gözler önüne sermek	1	0,08	91. Hor kullanmak	1	0,11	
92. Göz önünde bulundurmak	1	0,08	92. Huzur bulmak	1	0,11	
93. Gözü görmemek	3	0,25	93. Huzur vermek	1	0,11	
94. Gözünü alamamak	2	0,17	94. İsrar etmek	1	0,11	
95. Gözünü ayırmamak	1	0,08	95. İfade etmek	1	0,11	
96. Gözünün içine bakmak	3	0,25	96. İbaret olmak	1	0,11	
97. Güçlük çekmek	5	0,42	97. İçine çekmek	1	0,11	
98. Gündeme getirmek	1	0,08	98. İhtiyaca cevap vermek	2	0,21	
99. Güneş açmak	3	0,25	99. İlan vermek	1	0,11	
100. Güneş batmak	5	0,42	100. İleri gelmek	1	0,11	
101. Güneş doğmak	1	0,08	101. İmdada yetişmek	1	0,11	
102. Gürültü çıkmak	1	0,08	102. İmkân vermek	1	0,11	
103. Gürültü kopmak	2	0,17	103. İsim vermek	2	0,21	
104. Gürültü yapmak	2	0,17	104. İş birinde bitmek	1	0,11	
105. Haber olmak	1	0,08	105. İş güc bırakmak	1	0,11	
106. Hafızayı yoklamak	1	0,08	106. İş işten geçmek	1	0,11	
107. Hafif atlatmak	1	0,08	107. İşler karışmak	1	0,11	
108. Hak kazanmak	1	0,08	108. İz bırakmak	1	0,11	
109. Hakkından gelmek	1	0,08	109. Kafa karıştırmak	2	0,21	
110. Haklı çıkmak	1	0,08	110. Kafası karışmak	2	0,21	
111. Halay çekmek	1	0,08	111. Kafa uçurmak	1	0,11	
112. Hal hatır sormak	1	0,08	112. Kalbini kırmak	1	0,11	
113. Halini almak	3	0,25	113. Kaleme almak	1	0,11	
114. Hastaneye kaldırmak	1	0,08	114. Kaleminden çıkmak	1	0,11	
115. Hat çekmek	2	0,17	115. Kapı açmak	9	0,95	
116. Hatırandan çıkmamak	1	0,08	116. Kapı aralamak	2	0,21	
117. Hava açmak	1	0,08	117. Kara kara düşünmek	2	0,21	
118. Hava kapanmak	2	0,17	118. Karın doyurmak	1	0,11	
119. Hayale dalmak	1	0,08	119. Kaşlarını çatmak	2	0,21	
120. Hayatını borçlu olmak	1	0,08	120. Kayda geçmek	1	0,11	
121. Hayatını kazanmak	1	0,08	121. Kendini bilmek	2	0,21	
122. Hayretler içerisinde kalmak	1	0,08	122. Keyfini sürmek	1	0,11	
123. Heyecana kapılmak	1	0,08	123. Keyifle yapmak	1	0,11	
124. Hizmete girmek	1	0,08	124. Kısmeti açılmak	1	0,11	
125. Hizmet vermek	1	0,08	125. Kıyıda köşede kalmak	4	0,42	
126. Hor görmek	2	0,17	126. Kıymet vermek	1	0,11	
127. İçe kapanmak	1	0,08	127. Kin gütmek	1	0,11	
128. İçinden gelmek	1	0,08	128. Koku almak	9	0,95	
129. İddiaya girmek	1	0,08	129. Komik bulmak	1	0,11	
130. İflas etmek	3	0,25	130. Kontrol altına almak	1	0,11	
131. İğne vurmak	1	0,08	131. Kontrol altında tutmak	1	0,11	
132. İğne yapmak	3	0,25	132. Konuk etmek	1	0,11	
133. İleriyi görmek	1	0,08	133. Konuşmaya dalmak	1	0,11	
134. İlgi uyandırmak	1	0,08	134. Korkuya kapılmak	2	0,21	
135. İlham vermek	1	0,08	135. Korumaya almak	1	0,11	
136. İmza vermek	1	0,08	136. Kulak tıkamak	1	0,11	
137. İnci gibi	1	0,08	137. Kuşku duymak	1	0,11	

Tablo 4.33. (Devamı) Her iki sette tüm düzeylerde kullanılan ortak olmayan deyimler

Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti ve Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe Seti'ndeki Bütün Deyimler (A1-A2-B1-B2)							
Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti	F	%	Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe	F	%		
138. İnfilak etmek	1	0,08	138. Küçük görmek	1	0,11		
139. İnsafa gelmek	1	0,08	139. Küplere binmek	1	0,11		
140. İnsan gibi	2	0,17	140. Lambayı açmak	2	0,21		
141. İntikam almak	1	0,08	141. Mal olmak	1	0,11		
142. İpek gibi	1	0,08	142. Merak duymak	1	0,11		
143. İşine bakmak	1	0,08	143. Merak sarmak	1	0,11		
144. İştahı kesilmek	1	0,08	144. Merak uyandırmak	1	0,11		
145. İyiliği dokunmak	2	0,17	145. Mesafe kat etmek	1	0,11		
146. İz sürmek	1	0,08	146. Meydana çıkarmak	1	0,11		
147. Kabul görmek	2	0,17	147. Meydana getirmek	3	0,32		
148. Kafasına takmak	1	0,08	148. Meydan okumak	1	0,11		
149. Kalbi çarpmak	1	0,08	149. Meyve vermek	1	0,11		
150. Kalbi yerinden fırlamak	2	0,17	150. Mide bulandırmak	1	0,11		
151. Kalp kırmak	2	0,17	151. Midesi bulanmak	3	0,32		
152. Kamet getirmek	1	0,08	152. Moral bozmak	2	0,21		
153. Kan ter içinde	2	0,17	153. Mum gibi erimek	2	0,21		
154. Kan vermek	2	0,17	154. Muradına ermek	1	0,11		
155. Karalar giymek	1	0,08	155. Mücadele vermek	1	0,11		
156. Karanlık çökmek	1	0,08	156. Mürekkep yalamak	3	0,32		
157. Karar almak	7	0,59	157. Nasibini almak	1	0,11		
158. Karga gibi	1	0,08	158. Ortaya atmak	4	0,42		
159. Kar gibi	2	0,17	159. Oyun yapmak	1	0,11		
160. Karşı çıkmak	2	0,17	160. Örnek vermek	1	0,11		
161. Karşılık vermek	2	0,17	161. Pabucu dama atılmak	1	0,11		
162. Kavga çıkmak	1	0,08	162. Para yatırmak	5	0,53		
163. Kaza geçirmek	2	0,17	163. Rahata ermek	3	0,32		
164. Kemale ermek	1	0,08	164. Rahat etmek	1	0,11		
165. Kendi kendini yemek	2	0,17	165. Rahatsızlık duymak	1	0,11		
166. Kendini adamak	1	0,08	166. Revaçta olmak	1	0,11		
167. Kendini alamamak	1	0,08	167. Risk almak	1	0,11		
168. Kendini düşünmek	3	0,25	168. Riske girmek	1	0,11		
169. Kendini tutamamak	1	0,08	169. Rol yapmak	5	0,53		
170. Kendi yağıyla kavrulmak	1	0,08	170. Sağa sola	1	0,11		
171. Keyfini çıkarmak	2	0,17	171. Sağ kalmak	2	0,21		
172. Kına yakmak	2	0,17	172. Sahne olmak	1	0,11		
173. Kıpırmızı olmak	1	0,08	173. Sahneye çıkmak	4	0,42		
174. Kırıp dökmek	1	0,08	174. Saldırıya uğramak	2	0,21		
175. Kıymet bilmek	4	0,34	175. Saygı beslemek	1	0,11		
176. Kimi kimsesi kalmamak	1	0,08	176. Serbest bırakmak	1	0,11		
177. Kişilik kazanmak	2	0,17	177. Ses getirmek	3	0,32		
178. Komaya girmek	2	0,17	178. Sıra gelmek	1	0,11		
179. Konferans vermek	1	0,08	179. Soğukkanlı olmak	1	0,11		
180. Konuk olmak	3	0,25	180. Soluğu bir yerde almak	1	0,11		
181. Mahsur kalmak	1	0,08	181. Sorumluluk almak	2	0,21		
182. Mal etmek	1	0,08	182. Strese sokmak	2	0,21		
183. Maruz bırakmak	1	0,08	183. Sürüp gitmek	1	0,11		
184. Meraktan ölmek	1	0,08	184. Şansı yaver gitmek	2	0,21		
185. Misafir gibi oturmak	1	0,08	185. Şarj etmek	2	0,21		
186. Ney üfleme	3	0,25	186. Şöhretin yolunu açmak	2	0,21		
187. Niyet tutmak	1	0,08	187. Takdirini kazanmak	1	0,11		
188. Not almak	2	0,17	188. Tansiyon yükseltmek	1	0,11		
189. Not tutmak	1	0,08	189. Tavan yapmak	1	0,11		

Tablo 4.33. (Devamı) Her iki sette tüm düzeylerde kullanılan ortak olmayan deyimler

Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti ve Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe Seti'ndeki Bütün Deyimler (A1-A2-B1-B2)							
Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti			Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe				
	F	%		F	%		%
190. Ortadan kalkmak	1	0,08	190. Tedavi olmak	2	0,21		
191. Oruç tutmak	3	0,25	191. Tehdit etmek	4	0,42		
192. Öç almak	1	0,08	192. Temas kurmak	1	0,11		
193. Ölçü almak	1	0,08	193. Temel atmak	3	0,32		
194. Ömrü geçmek	1	0,08	194. Temiz tutmak	1	0,11		
195. Ömrüne ömür katmak	1	0,08	195. Tercüman olmak	1	0,11		
196. Ömrü uzamak	1	0,08	196. Teselli etmek	1	0,11		
197. Önde gelmek	1	0,08	197. Teslim almak	2	0,21		
198. Önüne çıkmak	1	0,08	198. Tıka basa doldurmak	1	0,11		
199. Örnek olmak	3	0,25	199. Tıraş etmek	1	0,11		
200. Özlem duymak	1	0,08	200. Tuzağa düşmek	3	0,32		
201. Pas atmak	1	0,08	201. U dönüşü yapmak	1	0,11		
202. Peşini bırakmak	1	0,08	202. Uğur getirmek	1	0,11		
203. Puan kazanmak	1	0,08	203. Umut vermek	3	0,32		
204. Rağbet göstermek	1	0,08	204. Uykuya dalmak	1	0,11		
205. Razi olmak	3	0,25	205. Üne kavuşmak	1	0,11		
206. Resim çekmek	1	0,08	206. Üstesinden gelmek	2	0,21		
207. Ruhunu teslim etmek	1	0,08	207. Üstün tutmak	1	0,11		
208. Sabahı zor etmek	2	0,17	208. Üst üste gelmek	1	0,11		
209. Saçlarına ak düşmek	3	0,25	209. Yatırım yapmak	3	0,32		
210. Sahip çıkmak	1	0,08	210. Yerine koymak	1	0,11		
211. Selam vermek	4	0,34	211. Yerle bir etmek	1	0,11		
212. Ses çıkarmamak	3	0,25	212. Yıldızı parlamak	2	0,21		
213. Sıcak bakmak	1	0,08	213. Yıldızı sönmek	2	0,21		
214. Sıkı durmak	1	0,08	214. Yok etmek	4	0,42		
215. Silip süpürmek	1	0,08	215. Yola getirmek	1	0,11		
216. Sipariş etmek	2	0,17	216. Yola koyulmak	1	0,11		
217. Sona gelmek	1	0,08	217. Yolcu etmek	1	0,11		
218. Son bulmak	1	0,08	218. Yolunu tutmak	2	0,21		
219. Sorun çıkmak	2	0,17	219. Yüze vurmak	1	0,11		
220. Söze başlamak	1	0,08	220. Yüz tutmak	1	0,11		
221. Sözünde durmak	2	0,17	221. Zaman almak	2	0,21		
222. Sözüünü kesmek	1	0,08	222. Zarara uğratmak	1	0,11		
223. Sözüünü tutmak	1	0,08	223. Zarar vermek	11	1,16		
224. Söz vermek	1	0,08	224. Zehir gibi	1	0,11		
225. Su basmak	1	0,08	225. Zemin hazırlamak	2	0,21		
226. Şaka yapmak	2	0,17	226. Zorunda kılmak	1	0,11		
227. Şansı dönmek	2	0,17					
228. Şekerleme yapmak	1	0,08					
229. Şifa vermek	1	0,08					
230. Şimşek çakmak	2	0,17					
231. Şüphelenmek	2	0,17					
232. Tadına bakmak	5	0,42					
233. Tadına doyum olmamak	1	0,08					
234. Talih kuşu konmak	1	0,08					
235. Tan yeri ağrımak	1	0,08					
236. Tarihe geçmek	2	0,17					
237. Tatile çıkmak	1	0,08					
238. Tatil olmak	1	0,08					
239. Tatil yapmak	3	0,25					
240. Telef olmak	1	0,08					
241. Telefon açmak	5	0,42					

Tablo 4.33. (Devamı) Her iki sette tüm düzeylerde kullanılan ortak olmayan deyimler

Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti ve Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe Seti'ndeki Bütün Deyimler (A1-A2-B1-B2)						
Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti			F	%	Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe	
					F	%
242.	Temennide bulunmak		2	0,17		
243.	Temizlik yapmak		4	0,34		
244.	Tepki göstermek		3	0,25		
245.	Tepki vermek		2	0,17		
246.	Tokat yemek		1	0,08		
247.	Toz almak		2	0,17		
248.	Turşu kurmak		1	0,08		
249.	Tuttuğunu koparmak		1	0,08		
250.	Türkü söylemek		11	0,92		
251.	Tüyleri ürpermek		1	0,08		
252.	Umuda kapılmak		2	0,17		
253.	Umurunda olmamak		2	0,17		
254.	Umutsuzluğa kapılmak		1	0,08		
255.	Uykusu kaçmak		1	0,08		
256.	Uykusuz kalmak		1	0,08		
257.	Ün kazanmak		2	0,17		
258.	Üstüne gitmek		1	0,08		
259.	Veda etmek		1	0,08		
260.	Yabancı gelmemek		1	0,08		
261.	Yakından tanımak		4	0,34		
262.	Yatağa düşmek		2	0,17		
263.	Yazı tura atmak		1	0,08		
264.	Yenik düşmek		1	0,08		
265.	Yeri gelmek		1	0,08		
266.	Yerinde duramamak		1	0,08		
267.	Yerini almak		1	0,08		
268.	Yol göstermek		3	0,25		
269.	Yolunu gözlemek		1	0,08		
270.	Yorgunluğu atmak		3	0,25		
271.	Yufka açmak		1	0,08		
272.	Yuva kurmak		2	0,17		
273.	Yürek burkmak		1	0,08		
274.	Yüz ağartmak		1	0,08		
275.	Yüzü kızarmak		1	0,08		
276.	Yüzüne vurmak		2	0,17		
277.	Yüzünü güldürmek		1	0,08		
278.	Zahmet olmak		1	0,08		
279.	Zaman geçmek		1	0,08		
280.	Zeval vermemek		2	0,17		
281.	Ziyafet vermek		1	0,08		
Toplam			454		340	

Tabloda tüm düzeylerde ortak olarak kullanılmayan deyimlere yer verilmiştir. Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti tüm düzeylerinde deyim sayısının 280, deyimlerin kullanım sıklığının 454; Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe Seti tüm düzeylerde deyim sayısının 225, deyimlerin kullanım sıklığının 340 olduğu görülmektedir. Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nde *türkü söylemek*

karar almak, ad koymak ve alışverişe çıkmak; Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe Seti'nde zarar vermek, kapı açmak, koku almak, harekete geçmek, para yatırmak deyimlerine sıklıkla yer verilmiştir.

4.4. Dil Düzeylerine Göre Deyim Öneri Listesi

4.4.1. Dil Düzeylerine Göre Sınıflandırılmış Deyimler Listesi Önerisi

Tablo 4.34. A1 Düzeyinde Öğretilmesi Önerilen Deyimlerin Listesi*

Deyimler	F	Deyimler	F
Yer almak	59	Zorunda kalmak	15
Karar vermek	47	Yok olmak	14
İletişim kurmak	44	Eğitim almak	13
Ortaya çıkmak	42	Meydana gelmek	15
Fotoğraf çekmek	31	Telefon etmek	13
Ziyaret etmek	29	Vakit geçirmek	13
Hale gelmek	27	Yürüyüş yapmak	12
Yola çıkmak	26	Ders almak	11
Davet etmek	25	Ele almak	11
İlgi çekmek	25	Hayal kurmak	11
Haber vermek	23	Zarar vermek	11
Neden olmak	23	Ad vermek	10
Fark etmek	21	Anlamına gelmek	10
Dikkat çekmek	20	Değer vermek	10
Dünyaya gelmek	18	Ders vermek	10
Elde etmek	18	Hoşuna gitmek	10
Uzak durmak	18	İzin almak	10
Yol açmak	18	Yer vermek	10
Akla gelmek	16	Türkü söylemek	11
Bir araya gelmek	19	Ders vermek	10
Özen göstermek	16	Türkü söylemek	11
İş yapmak	15		
Kilo almak	15		

*Sıklık değeri 10'dan yüksek olan yaygın sıklıklı deyimler

İki yayında yüksek sıklıkta *yer almak, karar vermek, dünyaya gelmek* deyimlerine verilmiştir. *Kartlı telefon büfedden hemen önce yer alıyor* (GT,2014,A1,87). *Aşağıdakilerden hangisi örnekteki kitapta yer almaz?* (GT,2014,A2,79). *Yer almak* deyimini kitaplarda 59 kez kullanmıştır. En yüksek değere B2 düzeyinde sahiptir. Ancak bu deyimın kitaplarda yer alan sıklık değeri ve *bulunmak* anlamını karşılaması nedeniyle bu deyime A1 düzeyinde yer verilebilir. *Dünyaya gelmek* deyimini 1994 yılında

dünyaya geldim (YE,2014,A2,12). *Dünyaya geldiğim anda* (YE,2014,A1,70) gibi kullanılmıştır. *Dünyaya gelmek* deyiminin kullanım sıklığı ve anlamı göz önünde bulundurulduğunda bu deyim A1 düzeyinde yer verilebilir. Karar vermek deyimini “*Buna rağmen bir gün çömlekçilik kursuna başlamaya karar verdim* (GT,2014,A2,30). *Hande ve İlker filmi üç boyutlu izlemeye karar verdiler*(GT,2014,A2,63)” şeklinde kullanılmıştır. *Karar vermek* deyimini incelenen kitaplarda A1 düzeyinde 1 kere kullanılmıştır. En sık kullanıldığı düzey B1’dir. Ancak bu deyim toplam kullanım sıklığı göz önünde bulundurulduğunda A1 düzeyinde yer alması gerektiği düşünülmektedir. *Ziyaret etmek* deyimini kullanılan yayınlarda en sık A2 düzeyinde kullanılmıştır. Bu deyim sıklık değeri ve karşıladığı anlamdan dolayı A1 düzeyinde kullanılabilir.

Tablo 4.35. A2 Düzeyinde Öğretilmesi Önerilen Deyimlerin Listesi

Deyimler	F %	Deyimler	F %
Adım atmak	9	Tadını çıkarmak	8
Hazırlık yapmak	9	Var olmak	8
Mola vermek	9	Destek olmak	7
Nefes almak	9	Fırsat bulmak	7
Özür dilemek	9	Geri dönmek	7
Zaman geçirmek	9	Görev almak	7
Zorunda olmak	9	Işık tutmak	7
Kapı açmak	9	İlgi göstermek	7
Dile getirmek	8	Örnek almak	7
İlgi duymak	8	Sınava girmek	7
İmza atmak	8	Sona ermek	7
Para çekmek	8	Zevk almak	7
		Karar almak	7

*Sıklık değeri 7’den 10’a kadar olan orta sıklıklı deyimler

A2 için önerilen deyim listesinde yer alan *adım atmak*, *fırsat bulmak*, *dile getirmek*, *mola vermek*, *nefes almak*, *özür dilemek* deyimleri aşağıdaki şekilde kitaplarda yer almıştır. *Sabiha Gökçen, 1935 yılında havacılığa ilk adımını atar* (GT,2014,A2,76). *Adını çok duymuştum ama daha önce okuma fırsatı bulamamıştım* (GT,2014,A2,79). *Türkçe ve Türk kültürünü yeniden tanıma fırsatı buldular* (YE,2015,B1, 73). *Onlar bunun pek farkında değil ya da dile getiremiyorlar*(YE,2015, B2,64). *İnsanlar zor nefes alacak* (YE,2015,A2,41). ... *yaşattığımız olumsuzluklar için de çok özür dileriz* (GT,2014,B1,64). Deyimlerin kitaplardaki kullanım sıklıklarının orta düzey olduğu ve taşıdıkları anlam düşünüldüğünde bu deyimlere A2 düzeyinde verilebilir. *Mola vermek* deyimini kitaplarda en sık A1 düzeyinde kullanılmıştır. Bu

deyimin öğretilmesi A2 düzeyi için daha uygundur. Çünkü yolculuk, sinema gibi kullanım bağlamları kitaplarda genellikle A2 düzeyinde yer alan bağlamlardır. *Özür dilemek* ifadesine incelenen kitaplarda en sık B2 düzeyinde yer verilebilir. Ancak kullanım sıklıkları DİAOÖÇM yeterlik ifadeleri incelendiğinde özür dilemekle ilgili yeterlik ifadelerinin (2012,86-72) A2 düzeyinde yer aldığı görülmektedir. Bu nedenle *özür dilemek* deyimine A2 düzeyinde yer verilebilir.

Tablo 4.36. B1 Düzeyinde Öğretilmesi Önerilen Deyimlerin Listesi

Deyimler	F	Deyimler	F
Başına gelmek	6	Telefon açmak	5
Dört bir yan	6	Harekete geçirmek	5
Gücü yetmek	6	Para yatırmak	5
Kendine gelmek	6	Rol yapmak	5
Kulak vermek	6	Baş başa kalmak	4
Ortaya çıkarmak	6	Canı sıkılmak	4
Rol almak	6	Can vermek	4
Saygı duymak	6	Çiçek açmak	4
Sipariş vermek	6	Elinde olmak	4
Teşvik etmek	6	Fal bakmak	4
Yer bulmak	6	Fırsatı kaçırmak	4
Yerine getirmek	6	İcat etmek	4
Ad koymak	6	Katkıda bulunmak	4
Alışverişe çıkmak	6	Mesaj vermek	4
Gözden geçirmek	6	Ortaya koymak	4
Borçlu olmak	5	Önüme geçmek	4
Dikkate almak	5	Tabi tutmak	4
Farkına varmak	5	Tadını almak	4
Fırsat vermek	5	Takım tutmak	4
Gurur duymak	5	Vakti gelmek	4
Hava kararmak	5	Gözlerine inanmamak	4
İhtiyaç duymak	5	Kıymet bilmek	4
Konser vermek	5	Selam vermek	4
Puan almak	5	Temizlik yapmak	4
Renk katmak	5	Yakından tanımak	4
Servis yapmak	5	Baş çıkarmak	4
Sevk etmek	5	Kıyıda köşede kalmak	4
Sürpriz yapmak	5	Ortaya atmak	4
Uzak kalmak	5	Sahneye çıkmak	4
Güçlük çekmek	5	Tehdit etmek	4
Güneş batmak	5	Yeri olmak	4
Tadına bakmak	5	Yok etmek	4

*Sıklık değeri 4'den 6'ya kadar olan az sıklıklı deyimler

B1 düzeyi için önerilen deyimlerden *başına gelmek*, *gurur duymak*, *baş başa kalmak* deyimlerine kitaplarda şu şekilde “Genellikle başrol oyuncularının başına komik olaylar gelir (YE,2015,B1,120). Annem ve babam da kitap okumayı seviyorlar ve benimle gurur duyuyorlar(YE,2015,B1,64) Ben de hayatımın aşkıyla otobüs durağında

baş başa kalarak onu tanıma fırsatı elde edebilirim (YE,2015,B2,15)” kullanılmıştır. Kullanım sıklıklarına göre B1 düzeyinde yer alan başına gelmek ve gurur duymak deyimleri her iki yayında en sık B1 düzeyinde kullanılmıştır. Baş başa kalmak deyimine kitaplarda B2 düzeyinde kullanılmasına rağmen kullanım sıklığı ve taşıdığı anlam göz önünde bulundurulduğunda daha önceki düzeyde yer verilebilir.

Tablo 4.37. B2 Düzeyinde Öğretilmesi Önerilen Deyimlerin Listesi

Deyimler	F	Deyimler	F
Anlam vermek	3	Halay çekmek	1
Baş etmek	3	Hal hatır sormak	1
Başı ağrıtmak	3	Hastaneye kaldırmak	1
Canı istemek	3	Hatırından çıkmamak	1
Can sıkmak	3	Hava açmak	1
Deneyim kazanmak	3	Hayale dalmak	1
Eğitim vermek	3	Hayatını borçlu olmak	1
Eksik etmemek	3	Hayatını kazanmak	1
Elinden geleni yapmak	3	Hayretler içerisinde kalmak	1
Geri vermek	3	Heyecana kapılmak	1
Gönül almak	3	Hizmete girmek	1
Hayata gözlerini yummak	3	Hizmet vermek	1
Hayata veda etmek	3	İçe kapanmak	1
İdare etmek	3	İçinden gelmek	1
İlişki kurmak	3	İddiaya girmek	1
İştahı olmak	3	İğne vurmak	1
Maruz kalmak	3	İleriyi görmek	1
Not etmek	3	İlgi uyandırmak	1
Pes etmek	3	İlham vermek	1
Peşinden koşmak	3	İmza vermek	1
Rekor kırmak	3	İnci gibi	1
Saygı göstermek	3	İnfilak etmek	1
Sinyal vermek	3	İnsafa gelmek	1
Tedbir almak	3	İntikam almak	1
Tuzak kurmak	3	İpek gibi	1
Uzak tutmak	3	İşine bakmak	1
Üzerinde durmak	3	İştahı kesilmek	1
Yollara düşmek	3	İz sürmek	1
Zarar görmek	3	Kafasına takmak	1
Ayağı yerden kesmek	3	Kalbi çarpmak	1
Bir araya getirmek	3	Kamet getirmek	1
Canını almak	3	Karalar giymek	1
Dava açmak	3	Karanlık çökmek	1
Felç olmak	3	Karga gibi	1
Gelin almak	3	Kavga çıkmak	1
Geri çevirmek	3	Kemal ermek	1
Gözü görmemek	3	Kendini adamak	1

Tablo 4.37. (Devamı) B2 Düzeyinde Öğretilmesi Önerilen Deyimlerin Listesi

Deyimler	F	Deyimler	F
Gözünün içine bakmak	3	Kendini alamamak	1
Güneş açmak	3	Kendini tutamamak	1
Halini almak	3	Kendi yağıyla kavrulmak	1
İflas etmek	3	Kıpkırmızı olmak	1
İğne yapmak	3	Kırıp dökmek	1
Kendini düşünmek	3	Kimi kimsesi kalmamak	1
Konuk olmak	3	Konferans vermek	1
Ney üfleme	3	Mahsur kalmak	1
Oruç tutmak	3	Mal etmek	1
Örnek olmak	3	Maruz bırakmak	1
Razı olmak	3	Meraktan ölmek	1
Saçlarına ak düşmek	3	Misafir gibi oturmak	1
Ses çıkarmamak	3	Niyet tutmak	1
Tatil yapmak	3	Not tutmak	1
Tepki göstermek	3	Ortadan kalkmak	1
Yol göstermek	3	Öç almak	1
Yorgunluğu atmak	3	Ölçü almak	1
Dereceye girmek	3	Ömrü geçmek	1
Göz ardı etmek	3	Ömrüne ömür katmak	1
Göze almak	3	Ömrü uzamak	1
Meydana getirmek	3	Önde gelmek	1
Midesi bulanmak	3	Önüme çıkmak	1
Mürekkep yalamak	3	Özlem duymak	1
Rahata ermek	3	Pas atmak	1
Ses getirmek	3	Peşini bırakmak	1
Temel atmak	3	Puan kazanmak	1
Tuzağa düşmek	3	Rağbet göstermek	1
Umut vermek	3	Resim çekmek	1
Yatırım yapmak	3	Ruhunu teslim etmek	1
Ateşi yükselmek	2	Sahip çıkmak	1
Buz gibi	2	Sıcak bakmak	1
Çaba göstermek	2	Sıkı durmak	1
Dört gözle beklemek	2	Silip süpürmek	1
Emanet etmek	2	Sona gelmek	1
Gözleri kamaşmak	2	Son bulmak	1
Gözünün önüne gelmek	2	Söze başlamak	1
Güven vermek	2	Sözünü kesmek	1
Haber almak	2	Sözünü tutmak	1
Haberi olmak	2	Söz vermek	1
Haritadan silmek	2	Su basmak	1
Hayata geçirmek	2	Şekerleme yapmak	1
Hayatına girmek	2	Şifa vermek	1
Hizmet etmek	2	Tadına doyum olmamak	1
İşaret vermek	2	Talih kuşu konmak	1
Kendinden geçmek	2	Tan yeri ağrımak	1
Kendini göstermek	2	Tatile çıkmak	1

Tablo 4.37. (Devamı) B2 Düzeyinde Öğretilmesi Önerilen Deyimlerin Listesi

Deyimler	F	Deyimler	F
Piknik yapmak	2	Tatil olmak	1
Rol oynamak	2	Telef olmak	1
Rolü olmak	2	Tokat yemek	1
Selam söylemek	2	Turşu kurmak	1
Tempo tutmak	2	Tuttuğunu koparmak	1
Vaktini almak	2	Tüyleri ürpermek	1
Yer tutmak	2	Umuda kapılmak	1
Yol almak	2	Umutsuzluğa kapılmak	1
Yürüyüşe çıkmak	2	Uykusu kaçmak	1
Yüzü gülmek	2	Uykusuz kalmak	1
Zirveye çıkmak	2	Üstüne gitmek	1
Abdest almak	2	Veda etmek	1
Ağaç olmak	2	Yabancı gelmemek	1
Aklından çıkarmamak	2	Yazı tura atmak	1
Ant içmek	2	Yenik düşmek	1
Ayakta tutmak	2	Yeri gelmek	1
Can atmak	2	Yerinde duramamak	1
Canına kıymak	2	Yerini almak	1
Canını acıtmak	2	Yolunu gözlemek	1
Can kulağı ile dinlemek	2	Yufka açmak	1
Çıt çıkmamak	2	Yürek burkmak	1
Çileden çıkmak	2	Yüz ağartmak	1
Destan yazmak	2	Yüzü kızarmak	1
Dikkat toplamak	2	Yüzüne vurmak	1
Dünya kadar	2	Yüzünü güldürmek	1
Elinin altında olmak	2	Zahmet olmak	1
Eziyet etmek	2	Zaman geçmek	1
Faaliyet göstermek	2	Ziyafet vermek	1
Gönül vermek	2	Aklına takmak	1
Göz göze gelmek	2	Aklına yatmak	1
Gözlerine uyku girmemek	2	Aklını başına toplamak	1
Gözünü alamamak	2	Aklını kaçırmak	1
Gürültü kopmak	2	Anlam çıkarmak	1
Gürültü yapmak	2	Ateşi çıkmak	1
Hat çekmek	2	Ayak diremek	1
Hava kapanmak	2	Ayakları üstünde durmak	1
Hor görmek	2	Bahtı açılmak	1
İnsan gibi	2	Başa kakmak	1
İyiliği dokunmak	2	Başarı göstermek	1
Kabul görmek	2	Başından geçmek	1
Kalbi yerinden fırlamak	2	Başını eğmek	1
Kalp kırmak	2	Başını kaşıyacak vakti olmamak	1
Kan ter içinde	2	Beyninden vurulmuşa dönmek	1
Kan vermek	2	Bindiği dalı kesmek	1
Kar gibi	2	Bir ayağı çukurda olmak	1

Tablo 4.37. (Devamı) B2 Düzeyinde Öğretilmesi Önerilen Deyimlerin Listesi

Deyimler	F	Deyimler	F
Karşı çıkmak	2	Bir olmak	1
Karşılık vermek	2	Borç almak	1
Kaza geçirmek	2	Boşa kürek çekmek	1
Kendi kendini yemek	2	Burnunda tütme	1
Keyfini çıkarmak	2	Cennet gibi	1
Kına yakmak	2	Cesaret vermek	1
Kişilik kazanmak	2	Çekidüzen vermek	1
Komaya girmek	2	Çığır açmak	1
Not almak	2	Çorbada tuzu olmak	1
Sabahı zor etmek	2	Denize açılmak	1
Sipariş etmek	2	Destek görmek	1
Sorun çıkmak	2	Devreye girmek	1
Sözünde durmak	2	Dillere destan olmak	1
Şaka yapmak	2	Diş geçirememek	1
Şansı dönmek	2	Dolap çevirmek	1
Şimşek çakmak	2	El çırpma	1
Şüphe etmek	2	Ele geçmek	1
Tarihe geçmek	2	Elektrik kesilmek	1
Temennide bulunmak	2	Elele vermek	1
Tepki vermek	2	Ele vermek	1
Toz almak	2	Elinden gelmek	1
Umurunda olmamak	2	Eline düşmek	1
Ün kazanmak	2	El koymak	1
Yatağa düşmek	2	Eser kalmamak	1
Yuva kurmak	2	Fırsat çıkmak	1
Zeval vermemek	2	Gayret göstermek	1
Ayakta kalmak	2	Gölge gibi	1
Bağlı kalmak	2	Gözaltına almak	1
Başı dönmek	2	Gözden düşmek	1
Beyin yıkamak	2	Gözden kaçmak	1
Ceza kesmek	2	Gözden kaybolmak	1
Çağın gerisinde kalmak	2	Göz ucuyla bakmak	1
Çaresiz kalmak	2	Gözü ısırma	1
Dil dökmek	2	Gözünü dikmek	1
Dili çözülmek	2	Gözüyle bakmak	1
Eli kalem tutmak	2	Günah çıkarmak	1
Gözleri dolmak	2	Günlük tutmak	1
Gözleri parlamak	2	Hak etmek	1
Göz önünde tutmak	2	Hak vermek	1
Hayal kırıklığına uğramak	2	Hasret çekmek	1
İhtiyaca cevap vermek	2	Hayal kırıklığı yaşamak	1
İsim vermek	2	Hayatından çıkarmak	1
Kafa karıştırmak	2	Hayat vermek	1
Kafası karışmak	2	Hayran kalmak	1
Kapı aralamak	2	Hesap açmak	1
Kara kara düşünmek	2	Heyecan duymak	1

Tablo 4.37. (Devamı) B2 Düzeyinde Öğretilmesi Önerilen Deyimlerin Listesi

Deyimler	F	Deyimler	F
Kaşlarını çatmak	2	Heyecan vermek	1
Kendini bilmek	2	Hor kullanmak	1
Korkuya kapılmak	2	Huzur bulmak	1
Lambayı açmak	2	Huzur vermek	1
Moral bozmak	2	Israr etmek	1
Mum gibi erimek	2	İade etmek	1
Sağ kalmak	2	İbaret olmak	1
Saldırıya uğramak	2	İçine çekmek	1
Sorumluluk almak	2	İlan vermek	1
Strese sokmak	2	İleri gelmek	1
Şansı yaver gitmek	2	İmdada yetişmek	1
Şarj etmek	2	İmkan vermek	1
Şöhretin yolunu açmak	2	İş birinde bitmek	1
Tedavi olmak	2	İş güc bırakmak	1
Teslim almak	2	İş işten geçmek	1
Üstesinden gelmek	2	İşler karışmak	1
Yıldızı parlamak	2	İz bırakmak	1
Yıldızı sönmek	2	Kafa uçurmak	1
Yolunu tutmak	2	Kalbini kırmak	1
Zaman almak	2	Kaleme almak	1
Zemin hazırlamak	2	Kaleminden çıkmak	1
Açığa çıkarmak	1	Karın doyurmak	1
Aç kalmak	1	Kayda geçmek	1
Af dilemek	1	Keyfini sürmek	1
Ağzından dökülmek	1	Keyifle yapmak	1
Ağzının tadını bilmek	1	Kısmeti açılmak	1
Akıl etmek	1	Kıymet vermek	1
Aklı başka yerde olmak	1	Kin gütmek	1
Aklından çıkmak	1	Komik bulmak	1
Aklından geçirmek	1	Kontrol altına almak	1
Alev almak	1	Kontrol altında tutmak	1
Ara bozmak	1	Konuk etmek	1
Araya girmek	1	Konuşmaya dalmak	1
Avcunun içine almak	1	Korumaya almak	1
Ayakları kara sular inmek	1	Kulak tıkamak	1
Ayak uydurmak	1	Kuşku duymak	1
Bacak kadar	1	Küçük görmek	1
Bağrına basmak	1	Küplere binmek	1
Başarı kazanmak	1	Mal olmak	1
Başını kaldırmamak	1	Merak duymak	1
Bel bağlamak	1	Merak sarmak	1
Bembeyaz olmak	1	Merak uyandırmak	1
Boşa gitmek	1	Mesafe kat etmek	1
Burnu büyümek	1	Meydana çıkarmak	1
Burnu sürtmek	1	Meydan okumak	1
Canı yanmak	1	Meyve vermek	1

Tablo 4.37. (Devamı) B2 Düzeyinde Öğretilmesi Önerilen Deyimlerin Listesi

Deyimler	F	Deyimler	F
Cehennem gibi	1	Mide bulandırmak	1
Cirit oynamak	1	Muradına ermek	1
Çarşaf gibi	1	Mücadele vermek	1
Çılgılık atmak	1	Nasibini almak	1
Dağ kadar	1	Oyun yapmak	1
Davul çalmak	1	Örnek vermek	1
Dengesini bozulmak	1	Pabucu dama atılmak	1
Ders çıkarmak	1	Rahat etmek	1
Dert etmek	1	Rahatsızlık duymak	1
Dış kapının mandalı	1	Revaçta olmak	1
Dili tutulmak	1	Risk almak	1
Dizini dövmek	1	Riske girmek	1
Ekmek aslanın ağzında	1	Sağa sola	1
El atmak	1	Sahne olmak	1
Eli ayağı birbirine dolanmak	1	Saygı beslemek	1
Eli ayağı tutmamak	1	Serbest bırakmak	1
Elinden iş gelmek	1	Sıra gelmek	1
Eline almak	1	Soğukkanlı olmak	1
Elini eteğini çekmek	1	Soluğu bir yerde almak	1
Eli sıkı olmak	1	Sürüp gitmek	1
El üstünde tutmak	1	Takdirini kazanmak	1
Emek vermek	1	Tansiyon yükseltmek	1
Esir düşmek	1	Tavan yapmak	1
Ev tutmak	1	Temas kurmak	1
Faydası olmak	1	Temiz tutmak	1
Fikir vermek	1	Tercüman olmak	1
Film çekmek	1	Teselli etmek	1
Film çevirmek	1	Tıka basa doldurmak	1
Formunu korumak	1	Tıraş etmek	1
Gayret etmek	1	U dönüşü yapmak	1
Gol yemek	1	Uğur getirmek	1
Göz atmak	1	Uykuya dalmak	1
Gözden çıkarmak	1	Üne kavuşmak	1
Gözler önüne sermek	1	Üstün tutmak	1
Göz önünde bulundurmak	1	Üst üste gelmek	1
Gözünü ayırmamak	1	Yerine koymak	1
Gündeme getirmek	1	Yerle bir etmek	1
Güneş doğmak	1	Yola getirmek	1
Gürültü çıkmak	1	Yola koyulmak	1
Haber olmak	1	Yolcu etmek	1
Hafızayı yoklamak	1	Yüze vurmak	1
Hafif atlatmak	1	Yüz tutmak	1
Hak kazanmak	1	Zaman kazanmak	1
Hakkından gelmek	1	Zarara uğratmak	1
Haklı çıkmak	1	Zehir gibi	1
		Zorunda kılmak	1

*Sıklık değeri 1'den 4'e kadar olan çok az sıklıklı deyimler

B2 düzeyi için önerilen *anlam vermek, yiyip bitirmek, el üstünde tutmak, yüze vurmak, küplere binmek, gözü ısırarak, bindiği dalı kesmek, kin gütmek, pabucu dama atılmak* deyimleri kitaplarda “*Aslında onları bırakıp gitme düşüncesi beni yiyip bitiriyor (GT,2014,B2,37). Ev sahibi misafirlerinin bütün ihtiyaçlarını giderir ve onlar el üstünde tutar (YE,2015,B2,163). Doğrusu ben de bir anlam veremiyorum (YE,2015,66). ...yapılan iyiliği yüze vurmak, hataları sürekli hatırlatıp üzme (GT,2014,B2,14)*” şeklinde kullanılmaktadır. *Küplere binmek, gözü ısırarak, bindiği dalı kesmek, kin gütmek, pabucu dama atılmak (GT,2014,B2,58)* deyimlerine kitaplarda uygun resimlerle eşleştirilmesi şeklinde yer verilmiştir. İncelenen yayınlarda kullanılma düzeylerine bakıldığında bu deyimlere B2 düzeyinde yer verildiği görülmektedir. Kullanım sıklığının düşük olmasından dolayı da bu deyimlere B2 düzeyinde yer verilebilir.

5. BÖLÜM

5. Sonuç ve Öneriler

Bu bölümde, araştırmada elde edilen bulgulardan yola çıkılarak ulaşılan sonuçlara ve bunlara yönelik önerilere yer verilmiştir.

5.1. Sonuçlar

Küreselleşen dünyadaki hızlı değişim, yabancı dil öğrenimi ve öğretimi araştırmalarının hız kazanmasını; yapılan araştırmaların artmasını; yeni bakış açılarının oluşturulmasını; araştırmalara bir standart getirilmesini sağlamıştır. Son yıllarda dünyada Türkçeye karşı olan talebin artması Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi araştırmalarının da artmasını sağlamıştır.

Yabancı dil öğrenimin önemli bir unsuru, öğrenilen dilin söz varlığına hâkim olmaktadır. Araştırmada söz varlığı unsurlarından kalıp sözler ve deyimler ele alınmıştır. Günlük hayatımızda sıklıkla kullandığımız kalıp sözlerin yabancı dil öğrenimindeki yeri dil öğrenen bireylerin iletişim kurması açısından büyük öneme sahiptir. Aynı şekilde dile canlılık katan, mecazlı yapılar içeren, iletişim sırasında sıkça başvurduğumuz deyimler de günlük hayatımızda önemli bir yere sahiptir. Kalıp sözlerin ve deyimlerin dili öğrenen bireyler tarafından doğru kullanılmaları dil öğrenenlerin iletişim sırasında kendilerine daha fazla güvenmelerini ve daha rahat bir şekilde iletişim kurmalarını sağlayabilir. Bu bağlamda araştırmada Diller için Avrupa Ortak Öneriler Çerçeve Metni'ne göre hazırlanan, Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılan Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti ve Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe A1, A2, B1, B2 düzeylerindeki kalıp sözler ve deyimler tespit edilmiştir.

Araştırmada tespit edilen kalıp sözler ve deyimler her düzeyde kendi arasında ve tüm düzeylerde karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Kalıp sözler kullanım bağlamlarına ve işlevlerine göre sınıflandırılmıştır. İki set arasındaki benzerlikler ve farklılıklar ortaya konulmuştur.

Araştırmaya konu olan 2 farklı yayına ait A1, A2, B1, B2 düzeyi Türkçe ders kitaplarında kullanılan kalıp sözler ve deyimlerle ilgili olarak şu sonuçlara ulaşılmıştır.

A1 düzeyi Türkçe ders kitaplarında kullanılan kalıp sözlerle ilgili ulaşılan sonuçlar şöyledir:

Araştırmada incelenen 2 farklı yayının A1 düzeyi Türkçe ders kitaplarında dil öğrencilerine birbirinden farklı toplam 102 kalıp sözün kazandırılması amaçlanmaktadır. A1 düzeyi Türkçe ders kitaplarında 42 ortak kalıp söz bulunmaktadır. İki yayına ait A1 düzeyi Türkçe ders kitaplarındaki kalıp sözlerin arasında nitelik açısından 42 ortak kalıp sözün, bütün kalıp sözler arasındaki oranı %42; kalıp sözlerden ortak olmayanların sayısı 60, yüzdeleri oranı ise bütün kalıp sözler arasında %58 gibi bir oranda olması, yayınların kalıp söz kazandırma kıstaslarının arasında farklılıklar olduğunu göstermektedir. A1 düzeyi Türkçe ders kitaplarında ortak olarak kullanılan 42 kalıp sözün kullanım sıklıkları da birbirinden büyük oranda farklıdır. Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nde 42 kalıp sözün toplam sıklığı 456; Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe Seti'nde 42 kalıp sözün kullanım sıklığı 300'dür. Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nde 60, Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe Seti'nde 84 kalıp söz kullanılmıştır. Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe Seti'nde A1 düzeyindeki kalıp sözler daha çeşitlidir.

A2 düzeyi Türkçe ders kitaplarında kullanılan kalıp sözlerle ilgili ulaşılan sonuçlar şöyledir:

Araştırmada incelenen 2 farklı yayının A2 düzeyini Türkçe ders kitaplarında birbirinden farklı toplam 80 farklı kalıp söz kazandırılması amaçlanmaktadır. A2 düzeyi Türkçe ders kitaplarında 33 ortak kalıp söz bulunmaktadır. İki yayına ait A2 düzeyi Türkçe ders kitaplarındaki kalıp sözlerin arasında nitelik açısından 33 ortak kalıp sözün,

bütün kalıp sözler arasındaki oranı %33; kalıp sözlerden ortak olmayanların sayısı 47, yüzdelik oranı ise bütün kalıp sözler arasında % 67'dir. Bu bakımdan iki yayına ait A2 düzeyi Türkçe ders kitaplarındaki kalıp sözlerin, kalıp söz kazandırma kıstaslarının arasında farklılıklar olduğunu göstermektedir. A2 düzeyinde kullanılan 33 ortak kalıp sözün kullanım sıklıkları da Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nde 186; Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe Seti'nde 146'dır. A2 düzeyinde Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nde 59, Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe Seti'nde 54 kalıp söz kullanılmıştır. A2 düzeyinde her iki yayında da kullanılan kalıp sözlerin sayısının birbirine yakın olduğu tespit edilmiştir.

B1 düzeyi Türkçe ders kitaplarında kullanılan kalıp sözlerle ilgili ulaşılan sonuçlar şöyledir:

Araştırmada incelenen 2 farklı yayının B1 düzeyini Türkçe ders kitaplarında birbirinden farklı toplam 102 farklı kalıp söz kazandırılması amaçlanmaktadır. B1 düzeyi Türkçe ders kitaplarında 34 ortak kalıp söz bulunmaktadır. İki yayına ait B1 düzeyi Türkçe ders kitaplarındaki kalıp sözlerin arasında nitelik açısından 34 ortak kalıp sözün, bütün kalıp sözler arasındaki oranı %32; kalıp sözlerden ortak olmayanların sayısı 68, yüzdelik oranı ise bütün kalıp sözler arasında % 68 gibi bir oranda olması, yayınların kalıp söz kazandırma kıstaslarının arasında farklılıklar olduğunu göstermektedir. B1 düzeyinde kullanılan 34 ortak kalıp sözün kullanım sıklıkları da Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nde 164; Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe Seti'nde 107'dir. B1 düzeyinde Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nde 79, Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe Seti'nde 57 kalıp söz kullanılmıştır. B1 düzeyinde Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'ndeki kalıp sözlerin daha çeşitli olduğu saptanmıştır.

B2 düzeyi Türkçe ders kitaplarında kullanılan kalıp sözlerle ilgili ulaşılan sonuçlar şöyledir:

Araştırmada incelenen 2 farklı yayının B2 düzeyini Türkçe ders kitaplarında birbirinden farklı toplam 47 farklı kalıp söz kazandırılması amaçlanmaktadır. B2 düzeyi Türkçe ders kitaplarında 17 ortak kalıp söz bulunmaktadır. İki yayına ait B2 düzeyi Türkçe ders kitaplarındaki kalıp sözlerin arasında nitelik açısından 17 ortak kalıp sözün,

bütün kalıp sözler arasındaki oranı %36; kalıp sözlerden ortak olmayanların sayısı 30, yüzdelik oranı ise bütün kalıp sözler arasında % 64 gibi bir oranda olması, yayınların kalıp söz kazandırma kıstaslarının arasında farklılıklar olduğunu göstermektedir. B2 düzeyinde kullanılan 17 ortak kalıp sözün kullanım sıklıkları da Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nde 79; Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe Seti'nde 86'dır. B2 düzeyinde Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nde 37, Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe Seti'nde 27 kalıp söz kullanılmıştır. B2 düzeyinde Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'ndeki kalıp sözlerin daha çeşitli olduğu saptanmıştır.

A1, A2 B1, B2 düzeyleri Türkçe ders kitaplarında kullanılan kalıp sözlerle ilgili ulaşılan sonuçlar şöyledir:

Araştırmada incelenen 2 farklı yayının A1, A2 B1, B2 düzeyi Türkçe ders kitaplarında birbirinden farklı toplam 182 farklı kalıp söz kazandırılması amaçlanmaktadır. A1, A2 B1, B2 düzeyi Türkçe ders kitaplarında 77 ortak kalıp söz bulunmaktadır. İki yayına ait A1, A2 B1, B2 düzeyi Türkçe ders kitaplarındaki kalıp sözlerin arasında nitelik açısından 77 ortak kalıp sözün, bütün kalıp sözler arasındaki oranı %41; kalıp sözlerden ortak olmayanların sayısı 105, yüzdelik oranı ise bütün kalıp sözler arasında %59 gibi bir oranda olması, yayınların kalıp söz kazandırma kıstaslarının arasında farklılıklar olduğunu göstermektedir.. A1, A2 B1, B2 düzeylerinde ortak olarak kullanılan kalıp sözlerin kullanım sıklıkları da Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nde 969; Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe Seti'nde 735'tir. Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nde kalıp sözlerin sıklık durumunun daha fazla olduğu belirlenmiştir. A1, A2 B1, B2 düzeylerinde Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nde 128, Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe Seti'nde 131 kalıp söz kullanılmıştır. A1, A2 B1, B2 düzeyleri genel olarak ele alındığında kullanılan kalıp söz çeşitliliği açısından yayınların yakın çeşitliliğe sahip olduğu söylenebilir.

Yayınlarda tespit edilen 182 kalıp sözler işlevleri açısından 32 farklı kategoride sınıflandırılmıştır. Belirlenen kategoriler açıklama yapma, baş sağlığı dileme, bir isteği kabul etme, bir konuyu kapatma, davet etme, sevgi ifade etme, gösteriler, hal hatır

sorma, iyi dilekte bulunma, karşılama, korku, masallar, onaylama, ölüm, özür dileme, reddetme, rica etme, saygı bildirme, selamlaşma, seslenme, sevinç bildirme, söz alma, söz verme, şaşırma, tanışma, tebrik etme, teselli etme, teşekkür etme, teşekkür karşılık verme, teşekkür ve iyi dileklere karşılık verme, üzüntü bildirme, vedalaşmadır. Kalıp sözlerin işlevleri açısından karşılaştırıldığında en çok iyi dilek bildiren kalıp sözlere yer verildiği görülmektedir.

Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe Seti'nde günlük hayatta sıklıkla *dinliyorum, isteğiniz nedir anlamında bir seslenme sözü olarak hem de bir şeye davet ederken kullanılan* buyurmak ifadesinin hem günlük konuşma dilindeki *buyrun* şekline hem de yazı dilindeki *buyurun* kullanımına yer verilmiştir. Türkçe Ulusal Derlemi'nde de bu iki kullanım yer almakla beraber *buyurun* halindeki sıklık değeri 835, bir milyon kelime üzerinden 17,53 olduğu; *buyrun* halindeki sıklık değerinin ise 768, bir milyon kelime üzerinden 16,12 olduğu tespit edilmiştir. Her iki ifadenin de kullanımının birbirine yakın olduğu gözlemlenmiştir. TS Corpus'ta da bu iki kullanım yer almakla beraber *buyurun* halindeki sıklık değeri 4606, bir milyon kelime üzerinden 9,37 olduğu; *buyrun* halindeki sıklık değerinin ise 5352, bir milyon kelime üzerinden 10,89 olduğu tespit edilmiştir.

Her iki sette de sıklık bakımından ilk on içinde bulunan iletişim sürecini başlatan ya da sonlandıran kalıp sözlerden *merhaba, günaydın, iyi günler, hoş geldin/iz, buyurun, buyrun* kalıp sözlerinin Göz (2003) tarafından hazırlanan Yazılı Türkçenin Kelime Sıklığı Sözlüğü'ne bakıldığında 1 milyon kelime içinde *merhaba* 55, *günaydın* 22, *hoş geldin/iz bilgi yok*, *buyurun1/buyrun bilgi yok, iyi günler* 12 defa kullanılmıştır. Türkçe Ulusal Derlemi'nde 47 milyon sözcük arasında *merhaba* 1669, *günaydın* 576, *hoş geldin* 482, *hoş geldiniz* 479, *buyurun* 835, *buyrun* 786, *iyi günler* 217 defa kullanılmıştır. Bu kalıp sözlerin 1 milyon sözcük üzerindeki sıklık değerleri *merhaba* 35,03, *günaydın* 12,09, *hoş geldin* 10,12, *hoş geldiniz* 10,05, *buyurun* 17,53, *buyrun* 16,12, *iyi günler* 4,5'tir. Derlemdeki ilk 1000 kelime sıklığına bakıldığında 1000. kelimenin sıklığının 4740 olduğu; 1 milyon sözcük üzerindeki sıklık değerinin ise 101,95 olduğu görülmüştür. Bu bağlamda araştırma konusu olan her iki sette kullanım sıklığı bakımından ilk on arasında yer alan bu ifadelerin derlemdeki sıklık değerlerinin

çok yüksek olmadıkları gözlemlenmektedir. Bunun sebebi Türkçe Ulusal Derlemi’nde yer alan verilerin %98’inin yazılı kaynaklardan elde edilmesi %2’sinin konuşma dilinden yazıya aktarılan verilerden elde edilmiş olması olabilir. Ilgar (2013,22) konuşma dili ile yazı dilinin farklılıklar gösterdiğini belirtmiş ve iletişim kurmada sıkça kullanılan kalıplaşmış ifadelerin (n’aber!, görüşürüz, Güle güle!, Hayırlı işler! vb.) yazılı metinlerde sıklık taraması yapıldığında ilk sıralarda görülmeyeceğini belirtmiştir. TS Corpus’ta 491 milyon sözcük arasında *merhaba* 33523, *günaydın* 5109, *hoş geldin* 1801, *hoş geldiniz* 1825, *buyurun* 4606, *buyrun* 5352, *iyi günler* 2407 defa kullanılmıştır. Bu kalıp sözlerin 1 milyon sözcük üzerindeki sıklık değerleri *merhaba* 68,22, *günaydın* 10,40, *hoş geldin* 3,67, *hoş geldiniz* 3,71, *buyurun* 9,37, *buyrun* 10,89, *iyi günler* 4,90’dur. Görüldüğü üzere derlemlerde ele alınan sözcük sayısının arasında farklılıklar olması aynı sözcüklerin kullanım sıklığını ciddi derecede değiştirmektedir.

Tablo 5.1. İki sette en çok kullanılan kalıp sözlerin derlem verileriyle karşılaştırılması

Kalıp Sözler	TUD	TS Corpus
Merhaba	35,03	68,22
Günaydın	12,09	10,40
Hoş geldin	10,12	3,67
Hoş geldiniz	10,05	3,71
Buyurun	17,53	9,37
Buyrun	16,32	10,89
İyi günler	4,5	4,90

Tabloda bir milyon kelime üzerinden TS Corpus ve Türkçe Ulusal Derlemi’ndeki kalıp sözlerin 1 milyon kelime üzerindeki sıklık değerlerine yer verilmiştir. Veriler karşılaştırıldığında *merhaba* ve *iyi günler* kalıp sözünün TS Corpus’ta daha sık geçtiği tespit edilmiştir. Tabloda yer alan diğer kalıp sözlerin sıklık değerlerinin Türkçe Ulusal Derlemi’nde daha yüksek olduğu görülmüştür.

Her iki sette de kalıp sözlerin kullanım sıklığı dil düzeyi yükseldikçe azalmaktadır. DİAOÖÇM’ye göre hazırlanan bu iki setteki durumun dil düzeylerinin yeterlikleri ile örtüştüğü görülmektedir. DİAOÖÇM’de Temel Dil Kullanımı A1 ve A2 düzeyleri yeterlik ifadeleri dikkate alındığında kendini tanıtmak, başkalarını tanıştırmak, kişisel bilgileri söyleyebilme, bilinen günlük ifadeleri anlayıp kullanabilme gibi eylemleri gerçekleştirmesi beklenmektedir. Sözcük dağarcığı alanı

yeterliklerine göre de A1 ve A2 düzeyinde temel iletişim gereksinimlerini karşılayabilecek kadar ifadelerden oluşun sözcük dağarcığına sahip olunması gerektiği belirtilmiştir. Bu açıdan bakıldığında kalıp sözlerin günlük iletişimin önemli bir parçası olduğu; iletişimi başlatmayı, bitirmeyi ve etkili bir biçimde iletişimin sürekliliğini sağladığı düşünüldüğünde A1 ve A2 düzeylerinde kalıp sözlerin sıklığının daha fazla olması yeterliklerin sağlanması açısından destekleyici bir durumdur.

A1 düzeyi Türkçe ders kitaplarında kullanılan deyimlerle ilgili ulaşılan sonuçlar şöyledir:

Araştırmada incelenen 2 farklı yayının A1 düzeyi Türkçe ders kitaplarında dil öğrencilerine birbirinden farklı toplam 73 deyim kazandırılması amaçlanmaktadır. A1 düzeyi Türkçe ders kitaplarında 13 ortak deyim bulunmaktadır. İki yayına ait A1 düzeyi Türkçe ders kitaplarındaki deyimlerin arasında nitelik açısından 13 ortak deyim, bütün deyimler arasındaki oranı % 17.8; deyimlerden ortak olmayanların sayısı 50, yüzdeleri oranı ise bütün deyimler arasında % 82 gibi bir oranda olması, yayınların deyim kazandırma kıstaslarının arasında farklılıklar olduğunu göstermektedir. A1 düzeyi Türkçe ders kitaplarında ortak olarak kullanılan 13 deyim kullanım sıklıkları birbirine benzerdir. Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nde 13 deyim toplam sıklığı 39; Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe Seti'nde 13 deyim kullanım sıklığı 45'tir. Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nde 55, Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe Seti'nde 31 deyim kullanılmıştır. Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nde A1 düzeyindeki deyimler daha çeşitlidir.

A2 düzeyi Türkçe ders kitaplarında kullanılan deyimlerle ilgili ulaşılan sonuçlar şöyledir:

Araştırmada incelenen 2 farklı yayının A2 düzeyi Türkçe ders kitaplarında dil öğrencilerine birbirinden farklı toplam 158 deyim kazandırılması amaçlanmaktadır. A2 düzeyi Türkçe ders kitaplarında 36 ortak deyim bulunmaktadır. İki yayına ait A2 düzeyi Türkçe ders kitaplarındaki deyimlerin arasında nitelik açısından 36 ortak deyim, bütün deyimler arasındaki oranı %22.7; deyimlerden ortak olmayanların sayısı 122, yüzdeleri oranı ise bütün deyimler arasında % 77 gibi bir oranda olması, yayınların

deyim kazandırma kıstaslarının arasında farklılıklar olduğunu göstermektedir. A2 düzeyi Türkçe ders kitaplarında ortak olarak kullanılan 36 deyim kullanım sıklıkları birbirine benzerdir. Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nde 36 deyim toplam sıklığı 77; Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe Seti'nde 36 deyim kullanım sıklığı 78'dir. Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nde 134, Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe Seti'nde 60 deyim kullanılmıştır. Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nde A2 düzeyindeki deyimler daha çeşitlidir.

B1 düzeyi Türkçe ders kitaplarında kullanılan deyimlerle ilgili ulaşılan sonuçlar şöyledir:

Araştırmada incelenen 2 farklı yayının B1 düzeyi Türkçe ders kitaplarında dil öğrencilerine birbirinden farklı toplam 335 deyim kazandırılması amaçlanmaktadır. B1 düzeyi Türkçe ders kitaplarında 54 ortak deyim bulunmaktadır. İki yayına ait B1 düzeyi Türkçe ders kitaplarındaki deyimlerin arasında nitelik açısından 54 ortak deyim, bütün deyimler arasındaki oranı %16; deyimlerden ortak olmayanların sayısı 281, yüzdeleri oranı ise bütün deyimler arasında % 84 gibi bir oranda olması, yayınların deyim kazandırma kıstaslarının arasında farklılıklar olduğunu göstermektedir. B1 düzeyi Türkçe ders kitaplarında ortak olarak kullanılan 54 deyim kullanım sıklıkları birbirinden farklıdır. Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nde 54 deyim toplam sıklığı 153; Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe Seti'nde 54 deyim kullanım sıklığı 128'dir. Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nde 195, Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe Seti'nde 194 deyim kullanılmıştır. Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti ve Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe deyim çeşitliliği açısından birbirine benzerdir.

B2 düzeyi Türkçe ders kitaplarında kullanılan deyimlerle ilgili ulaşılan sonuçlar şöyledir:

Araştırmada incelenen 2 farklı yayının B2 düzeyi Türkçe ders kitaplarında dil öğrencilerine birbirinden farklı toplam 406 deyim kazandırılması amaçlanmaktadır. B2 düzeyi Türkçe ders kitaplarında 80 ortak deyim bulunmaktadır. İki yayına ait B2 düzeyi Türkçe ders kitaplarındaki deyimlerin arasında nitelik açısından 80 ortak deyim, bütün deyimler arasındaki oranı %19.9; deyimlerden ortak olmayanların sayısı

326, yüzdelik oranı ise bütün deyimler arasında % 80 gibi bir oranda olması, yayınların deyim kazandırma kıstaslarının arasında farklılıklar olduğunu göstermektedir. B2 düzeyi Türkçe ders kitaplarında ortak olarak kullanılan 80 deyim kullanım sıklıkları birbirine benzerdir. Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nde 80 deyim toplam sıklığı 236; Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe Seti'nde 80 deyim kullanım sıklığı 227'dir. Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nde 258, Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe Seti'nde 229 deyim kullanılmıştır. Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nde B2 düzeyindeki deyimler daha çeşitlidir.

A1, A2, B1, B2 düzeyi Türkçe ders kitaplarında kullanılan deyimlerle ilgili ulaşılan sonuçlar şöyledir:

Araştırmada incelenen 2 farklı yayının A1, A2, B1, B2 düzeyi Türkçe ders kitaplarında dil öğrencilerine birbirinden farklı toplam 672 deyim kazandırılması amaçlanmaktadır. A1, A2, B1, B2 düzeyi Türkçe ders kitaplarında 167 ortak deyim bulunmaktadır. İki yayına ait A1, A2, B1, B2 düzeyi Türkçe ders kitaplarındaki deyimlerin arasında nitelik açısından 167 ortak deyim, bütün deyimler arasındaki oranı %24,8 ; deyimlerden ortak olmayanların sayısı 505, yüzdelik oranı ise bütün deyimler arasında % 75 gibi bir oranda olması, yayınların deyim kazandırma kıstaslarının arasında farklılıklar olduğunu göstermektedir. A1, A2, B1, B2 düzeyi Türkçe ders kitaplarında ortak olarak kullanılan 167 deyim kullanım sıklıkları birbirinden farklıdır. Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nde 167 deyim toplam sıklığı 739; Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe Seti'nde 167 deyim kullanım sıklığı 609'dur. Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nde 447, Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe Seti'nde 392 deyim kullanılmıştır. Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nde A1, A2, B1, B2 düzeylerindeki deyimler daha çeşitlidir.

Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti ve Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe Seti'ndeki deyim sayısının ve sıklığının düzey arttıkça arttığı tespit edilmiştir. A2 ve özellikle A1 düzeyinde deyimlerin mecaz içeren yapılar olması ve temel iletişim içinde sıklıkla kullanılan yapılar olmamasından dolayı setlerdeki kullanım sayısının diğer düzeylere göre az olduğu düşünülmektedir. Erdost (2017) araştırmasında

Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe Seti'nde A1 düzeyinde deyim tespit edilemediğini belirtmiştir. Ancak bu araştırmanın sonuçlarına göre Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe Seti'nde A1 düzeyinde 31 farklı deyim 73 kez kullanıldığı tespit edilmektedir.

İncelenen setlerdeki deyim sayılarının ve sıklıklarının arasında farklılık olduğu görülmektedir. Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti ve Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe Seti'nde A1 düzeyindeki deyim sayısı farkı 24; B1 düzeyindeki 1; B2 düzeyindeki 30'dur. A2 düzeyinde Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Öğretim Seti'nde kullanılan deyim sayısı 134 iken Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe Seti'nde kullanılan deyim sayısı 60'dır. A2 düzeyindeki bu farklılık oldukça dikkat çekicidir.

Barın (2003) birçok dilde temel söz varlığına ilişkin çalışmalar yapıp ortaya bilimsel veriler konduğunu ve böylece, dil öğretim kitaplarının ana dili öğretimine yönelik olanlarında hangi kelimelerin yer alması gerektiği, yabancı dil olarak öğretimine yönelik olanlarında ise farklı olarak hangi kelimelerin verilmesi veya verilmemesi gerektiği konularının açıklık kazandığını belirtmiştir. Türkçe için derlem çalışmaları çok olmamakla birlikte rastlanmaktadır. Bunlardan biri elli milyon sözcük içeren Türkçe Ulusal Derlemi(TUD)'dir. Ancak derlem deyimlerin ve bazı kalıp sözlerin sorgulanmasını mümkün kılmamaktadır. Örneğin *aklıma geldi, aklına gelmiş, akluma gelmedi* gibi farklı zaman çekimleri ve iyelik ekleriyle kullanılan deyimlerin, *nasılsınız, nasılsın* gibi farklı kişi ekleriyle çekimlenmiş kalıp sözlerin toplam sıklığına dair bilgi sunamamaktadır. Her bir kullanımı için ayrı ayrı veri elde etmek mümkündür. Ayrıca kalıp sözlerin daha çok günlük iletişimde kullanıldığı varsayıldığında yazılı kaynaklardan alınan veriler gerçek sıklık durumlarından uzak sonuçlar verebilir. TUD verilerinin %2'sinin konuşma metinlerinden oluştuğu belirtilmiştir. (<http://www.tnc.org.tr/index.php/tr/icerik>). Diğer bir derlem çalışması da yaklaşık beş yüz milyonluk sözcük barındıran TS Corpus'tur. Bu derlem *aklıma geldi, aklına gelmiş, akluma gelmedi* gibi farklı zaman çekimleri ve iyelik ekleriyle kullanılan deyimlerin, *nasılsınız, nasılsın* gibi farklı kişi ekleriyle çekimlenmiş kalıp sözlerin toplam sıklığına dair veri elde edilecek şekilde hazırlanmıştır. Fakat derlemde deyim kodlamaları

yapılmamıştır. *Tebrikler gözüme girdin.* ve *Ağacın dalı gözüme girdi.* örneklerinde olduğu gibi bir kelime grubu cümle içindeki bağlamına göre anlam kazanır. Ancak yukarıda adı geçen derlemler bu durumu sorgulamak için uygun alt yapıya sahip değildir.

5.2. Öneriler

Türkçenin yabancı dil olarak öğretimine yönelik hazırlanan kitaplarda kültürün dile yansımış öğelerinden olan kalıp sözlerin ve deyimlerin hangilerinin öğretileceği öğrenci ihtiyaçları doğrultusunda ve DİAOÖÇM'ye göre belirlenebilir.

Öğretilecek kalıp sözlerin ve deyimlerin belirlenmesinde derlem çalışmalarının önemi çok büyüktür. Mevcut derlem çalışmalarıyla bu konu hakkında gerçekçi bilgiler elde etmek mümkün değildir. Bu nedenle oluşturulan ya da yeni oluşturulacak derlemlerde kalıp sözler ve deyimler işaretlenebilir. Ayrıca derlemler kalıp sözlerin ve deyimlerin sorgulanmasına da yönelik tasarlanabilir ya da geliştirilebilir.

Öğretmenlerin dil öğretim süreci içinde kalıp sözlerin ve deyimlerin öğretimine yönelik hazırladıkları öğretim durumlarında kullandıkları kaynaklar doğrultusunda bu öğelere yer vermektedir. Diğer yayınlarda kullanılan kalıp sözleri ve deyimleri de öğretim sürecine dâhil edebilirler. Bu bağlamda bu araştırmanın verileri öğretmenler tarafından bir liste niteliğinde kullanılabilir.

KAYNAKÇA

Akpınar, M. (2010). *Deyim ve Atasözlerinin Yabancılara Türkçe Öğretiminde Kullanımı üzerine Bir Araştırma*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Aksan, D. (2001). *Türkçenin Gücü*. Ankara: Bilgi Yayınevi

Aksan, D. (2004). *Türkçenin Söz varlığı*. Ankara: Engin Yayınevi

Aksoy, Ö. A. (1988). *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü 1*. İstanbul: İnkılap

Atagül, Y. (2016). *Yabancı Dil Olarak Türkçe Atasözü Ve Deyim Öğretiminde Film Ve Hikâye Tekniklerinin Etkililik Düzeyleri Açısından Karşılaştırılması*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.

Avrupa Konseyi/Modern Diller Bölümü. (2013). *Diller İçin Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesi Öğrenim, Öğretim ve Değerlendirme*. (İkinci Baskı) Almanya: Telc

Barın, E. (2003). *Yabancılara Türkçenin öğretiminde temel söz varlığının önemi*. TÜBAR-XIII-/2003-Bahar

Barın ,E., Çobanoğlu, Ş., Ateş, Ş., Balcı, M. ve Özdemir, C. (Eds.). (2015) *Yunus Emre Enstitüsü Türkçe öğretim seti A1 Ders Kitabı*. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayın Matbaacılık ve Ticaret İşletmeleri

Barın ,E., Çobanoğlu, Ş., Ateş, Ş., Balcı, M. ve Özdemir, C. (Eds.). (2015) *Yunus Emre Enstitüsü Türkçe öğretim seti A2 Ders Kitabı*. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayın Matbaacılık ve Ticaret İşletmeleri

- Barın ,E., Çobanoğlu, Ş., Ateş, Ş., Balcı, M. ve Özdemir, C. (Eds.). (2015) *Yunus Emre Enstitüsü Türkçe öğretim seti B1 Ders Kitabı*. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayın Matbaacılık ve Ticaret İşletmeleri
- Barın ,E., Çobanoğlu, Ş., Ateş, Ş., Balcı, M. ve Özdemir, C. (Eds.). (2015) *Yunus Emre Enstitüsü Türkçe öğretim seti B2 Ders Kitabı*. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayın Matbaacılık ve Ticaret İşletmeleri
- Baş, B. (2006). *1985-2005 Yılları Arasında Çocuk Edebiyatı Sahasında Yazılmış Tahkiyeli Metinlerin Söz Varlığı Üzerine Bir Araştırma*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Boylu, E. (2014). *Dil-kültür ilişkisi ve İran'da Türkçe öğretimine etkisi*. KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi. 16(2) 19-28
- Bulut, S. (2012). *Anadolu Ağzlarında Kullanılan Kalıp Sözler Ve Kalıp Sözlerin Kullanım Özellikleri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ordu
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün Ö. E., Karadeniz Ş, ve Demirel F., (2014). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem yayınları
- Bursalı, H. Ünal Topçuoğlu. (2015). *Çizgi dizilerin 5. Ve 6. sınıf öğrencilerinin söz varlığına katkısı*. Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 12 (29), 60-74
- Çağbayır, Y.(2007). *Ötüken Türkçe Sözlük 2*. Ankara: Ötüken Neşriyat.
- Çaydaş, A. (2016). *Gazi Üniversitesi TÖMER Ve İzmir Yabancılar İçin Türkçe Öğretim Setlerinde Kullanılan Kalıp Sözlerin İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Nevşehir.

- Çotuksöken, Y. (1994). *Deyimlerimiz*, İstanbul: Özgül Yayınları.
- Dalak Erten, D H. (2017). *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde İletişimsel Yaklaşımın Deyim Öğretimindeki Başarıya Etkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Ankara.
- Demir, M. (2016). *Yabancı Dil Olarak Türkçede Kalıp Sözlerin Öğretimi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Dilekçi, A. (2013). *Türkçe Ders Kitaplarındaki Kalıp Sözler ve Öğrencilerin Kalıp Sözleri Kullanma Düzeyleri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu
- Duru, H. (2009). *Atasözleri ve Deyimlerin Yabancılara Öğretilmesinde Yöntem ve Teknikler*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Fatih Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Eker, S. (2003). *Çağdaş Türk Dili*. Ankara: Grafiker Yayınları
- Erdem, M. D., Karataş, M. ve Hirik, E. (2015). *Yeni Türk Dili*. Ankara: Maarif Mektepleri
- Erdost, Ö. (2017). Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi ders kitaplarında Türk kültür öğeleri olarak atasözleri ve deyimler. *Journal OF Social And Humanities Sciences Research*. 4(3) 295-300.
- Erol, Ç. (2007). *Türkiye Türkçesinde Kalıp Sözler Üzerine Bir İnceleme*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Faucet, L., West, M., Palmer, H. Thorndike, E.L. (1936). *The Interim Report on Vocabulary Selection For The Teaching of English as a Foreign Language*. London: P.S. King
- Göğüş, B. (1978). *Orta Dereceli Okullarımızda Türkçe ve Yazın Öğretimi*. Ankara: Gül Yayınevi
- Gökdayı, H. (2008). *Türkçede kalıp sözler*. Bilig (44)
- Gökdayı, H. (2012, Ekim). *Dilde kalıplaşma dereceleri*. Prof. Dr. Mine Bengi Türkoloji Sempozyumu Bildirileri, Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Gömlüksiz, N.M. (2013). *Öğretmen adaylarının yabancı dil kavramına ilişkin metaforik algıları*. Turkish Studies. 8/8, 649-664.
- Göz, İ. (2003). *Yazılı Türkçenin Kelime Sıklığı Sözlüğü*. Ankara: TDK Yayınları
- Güzel, A. Karadağ, Ö. (2013). *Kelime sıklığı açısından Türk atasözleri üzerine bir değerlendirme*. Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 9(1) 274-280
- Hatiboğlu, V. (1981). *Türk Dilinde İkileme*. Ankara: TDK yayınları
- Ilgar, M. (2013) *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde E-Öğrenme Yoluyla Sözcük Öğretimi*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara
- İmer, K., Kocaman, A. ve Özsoy, S. (2011). *Dilbilim Sözlüğü*. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları.
- Kaldırım, A. Degeç, H. (2017). *Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen öğrencilerin dinleme esnasında karşılaştıkları sorunlar*. Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi 7(1) 19-36

- Kalfa, M. (2013). *Yabancılara Türkçe öğretiminde sözlü kültür unsurlarının kullanımı*. Milli Folklor, 97 167-177
- Karaağaç, G. (2013). *Anlam Bilimi ve İletişim*. İstanbul: Kesit
- Karadağ, Ö. (2013). *Kelime Öğretimi*. İstanbul: Kriter Yayınevi
- Karahan, L. (2014). *Türkçede Söz Dizim*. Ankara: Akçağ
- Karakaya, İ. (2012). Bilimsel Araştırma Yöntemleri. Tanrıoğren, A (Ed.), *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (55-84). Ankara: Anı Yayınları
- Karasar, N. 2012 Bilimsel Araştırma Yöntemi , Ankara, Nobel Yayınları.
- Karatay, H. (2004). *İlköğretim İkinci Kademe Türkçe Ders Kitaplarının Ortak Kelime Kazandırma Yönünden Değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Karatay, H. (2007). *Kelime öğretimi*. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 27(1), 141-153
- Koçak, M. (2012). *Türkçe ve Almandaki Deyimlerin Günlük İletişimdeki Yeri ve Yabancı Dil Öğrenimine Yansıması*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Korkmaz, Z. (2014). *Türkiye Türkçesi Grameri (Şekil Bilgisi)*. Ankara: TDK Yayınları.
- Kula, O, B. (1996), *Dilin kültürelliği ya da kültürün dilselliği*, Bilim ve Ütopya, 23 46-47
- Kurt M, Temur N (2014) Yabancılar için Türkçe A2 Temel Düzey. (Gazi Üniversitesi TÖMER, Ankara).
- Kurt, M ve Temur, N. (Eds.). (2015) *Yabancılar için Türkçe A1 temel düzey*. İstanbul: Salmat Basım.

- Kurt, M ve Temur, N. (Eds.). (2015) *Yabancılar için Türkçe A2 temel düzey*. İstanbul:Salmat Basım.
- Kurt, M ve Temur, N. (Eds.). (2015) *Yabancılar için Türkçe B1 orta düzey*. İstanbul:Salmat Basım.
- Kurt, M ve Temur, N. (Eds.). (2015) *Yabancılar için Türkçe B2 orta düzey*. İstanbul:Salmat Basım.
- Kurudayıoğlu, M. (2005). *İlköğretim II. Kademe Öğrencilerinin Kelime Hazinesi Üzerine Bir Araştırma*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Martı, L. (2014). Türkçe öğrenenler açısından kalıp sözler ve işlevleri. Yaylı, D ve Bayyurt, Y. (Ed.). *Yabancılar için Türkçe Öğretimi Politika, Yöntem ve Becerileri* (105-114). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Örge, F. (2003). *İlköğretim I. Kademe Beşinci Sınıfta Deyimlerin Öğretimine İlişkin Kullanılabilecek Aktivitelere Yönelik Bir Araştırma*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.
- Özbay, M. Ve Melanlıoğlu, D. (2008). *Türkçe eğitiminde kelime hazinesinin önemi*. Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi, 5 (1), 30-45.
- Özdemir, A. Demir, K. ve Özkan, Y.T. (2017). *Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde deyimler: iki farklı öğretim tekniğinin karşılaştırılması*. International Journal of Languages' Education and Teaching 5(2) 52-58.
- Özdemir, E. (2000). *Erdemin Başlı Dil*. Ankara: Bilgi Yayınevi
- Özkul, Y. (2012). *Hedef Kültüre Ait Deyimlerin Yabancı Dil Öğrencisinin Kültürlerarası Yetisinin Gelişimine Katkısı*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.

Porto, M. (1998). Lexical Phrases and Language Teaching. *Forum* 36.3, 22-26

Şalvarlı, B. (2010). *Türkçe Deyim Öğretiminde Metin Hazırlama*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.

Şimşek, H. (2009). Eğitim tarihi araştırmalarında yöntem sorunu. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi. 42(1): 33-51.

Şimşek, N D. (2015). *Yabancılara Türkçe öğretimi ders kitaplarındaki metinlerin ilişkisel söz varlığı açısından değerlendirilmesi*. International Journal of Science Culture and Sport 3, 809-827.

Şirinoğlu Haydarlar, G. (2015). *İhsan Oktay Anar'ın Amat Romanı Üzerine Söz Varlığı İncelemesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Tanner D. Öztekin, Cömert, P. (1977). Health to our mouths formulaic expressions in Turkish and Greek . Proceedings of the 3rd Annual Meeting of the Berkeley Linguistics Society 516-534

Toklu, O. (2015). *Dilbilime Giriş*. Ankara: Akçağ

TS Corpus - <http://tscorpus.com>

Tsintsabadze, K. (2016). *Türkçede "Üst" ve "Ön" Sözcükleriyle Kullanılan Deyimlerin Yabancılara Öğretimi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Türk Dil Kurumu. (1998) *Türkçe Sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları

Uçgun. D. (2015). *Türkçe ve Türk kültürü ders ve çalışma kitaplarının kalıp sözler açısından incelenmesi*. International Journal of Languages' Education and Teaching, UDES, 514-533.

Vardar, B. (2002). *Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Multilingual

Yılmaz, F. Ertürk Şenden, Y. (2014). *Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kalıp sözlerin etkinliklerle öğretimi*. *Asya Öğretim Dergisi*. 2(1(özel)), 53-63.

Yılmaz, İ. (2014). *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Tamamlayıcı Ölçme Ve Değerlendirme Yöntemlerinin Deyim Öğretiminde Kullanılmasına Yönelik Bir İnceleme*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.

Yüceol, Özözen, M. (2001). *Türkçe deyimler üzerine birkaç söz*. *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, 600:869-879